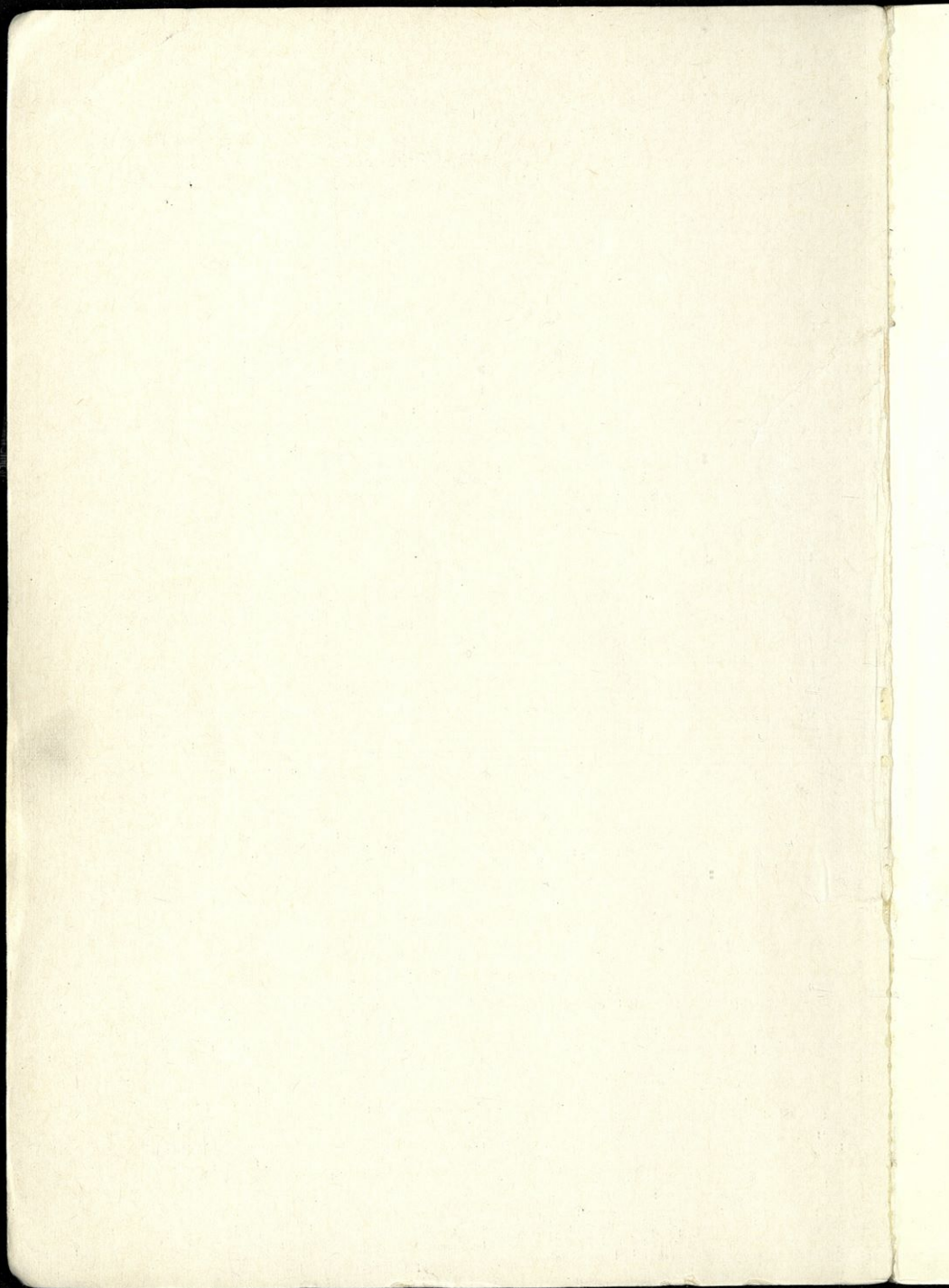

SLOVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI IN UMETNOSTI
ZNANSTVENORAZISKOVALNI CENTER SAZU
DRUŠTVO METEOROLOGOV SLOVENIJE

METEOROLOŠKI TERMINOLOŠKI
SLOVAR

Ljubljana 1990

200,00

SLAVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI IN UMETNOSTI
INŠTITUT ZA METEOROLOŠKI SLOVAR

ISBN 86-7131-040-X

METEOROLOŠKI TERMINOLOŠKI SLOVAR

Recepta za terminološke slovarje - Terminološka komisija

DRUŠTVO METEOROLOŠKE SLOVENIJE

METEOROLOŠKI TERMINOLOŠKI SLOVAR

Ljubljana 1980

418251

SLOVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI IN UMETNOSTI
ZNANSTVENORAZISKOVALNI CENTER SAZU
Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša
Sekcija za terminološke slovarje s Terminološko komisijo
in
DRUŠTVO METEOROLOGOV SLOVENIJE

METEOROLOŠKI TERMINOLOŠKI SLOVAR

Ljubljana 1990

418951

418951

Sprejeto na seji 2. razreda SAZU 26. decembra 1989
in na seji Predsedstva 28. junija 1990

Glavna urednika
Zdravko Petkovšek in Zvonka Leder

Uredniki
Miran Borko, Andrej Hočevar, Jože Rakovec,
Jelko Urbančič, Majda Vida

CIP - katalogizacija v knjigi
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

551.5(038)
801.316.4:551.5=863

METEOROLOŠKI terminološki slovar / [glavna
urednika Zdravko Petkovšek in Zvonka Leder]. -
Ljubljana : Slovenska akademija znanosti in
umetnosti : Društvo meteorologov Slovenije, 1990

ISBN 86-7131-040-X
1. Petkovšek, Zdravko 2. Leder, Zvonka
18884864

15. 1. 1991

N 99100012
ID 18884864

Delo so sofinancirali Raziskovalna skupnost Slovenije,
Kulturna skupnost Slovenije in Hidrometeorološki zavod
Slovenije

Hiter razvoj meteorološke stroke in množica novih pojmov, zlasti na višji strokovni stopnji, povzročata mnoge dileme meteorologom in drugim pri pisanju v slovenščini.

O vremenu in podnebnju smo dobili Slovenci prve slovenske zapisane izraze verjetno ob vremenskih ujmah in ljudskih vremenskih pravilih, ki so jih zapisali duhovniki, pesniki in zbiralci narodnega blaga. Stroka s tega področja je bila sprva opisna in tudi pri nas tesno povezana z zemljepisjem, pozneje (po prvi tretjini tega stoletja) pa je prešla v fiziko atmosfere. V zadnjem času je meteorologija s svojimi potrebami pospešila razvoj nekaterih področij matematike in je z njo tesno povezana.

Pretežni del znanja s področja meteorologije prihaja iz večjih in razvitejših dežel. Nove pojme mnogi slovenski avtorji pogosto kar privzemajo ali pa jih posamezni različno prevajajo. Zato prihaja pogosto do nesporazumov in zapletov, kar delno tudi zavira ustrezen razvoj stroke pri nas.

Potrebo po ureditvi meteoroloških strokovnih izrazov smo slovenski meteorologi začutili že davno. Zato smo le nekaj let po ustanovitvi Društva meteorologov Slovenije izdelali s sodelovanjem člana SAZU in kolegov iz Berlina *Trojezični meteorološki slovar*, ki je izšel leta 1956. Vzporedno podani pojmi v slovenščini, nemščini in angleščini so bili le navedeni, brez razlag, naglasov ipd. Trojezični slovar je obsegal 62 strani in je poleg okrog 2000 pojmov vseboval še skrajšano klasifikacijo oblakov in seznam najpogostejših meteoroloških instrumentov.

Glede na to, da imajo mnogi meteorološki izrazi pri nas več pomenov, mnoge pa posamezniki različno razumejo, je postalo nujno potrebno meteorološko strokovno izrazoslovje urediti, prečistiti, dopolniti in posamezne izraze ali njihove pomene nedvoumno opredeliti.

Meteorološki slovar je delo meteoroloških strokovnjakov dipl. inž. Mirana Borka, prof. dr. Andreja Hočevarja, doc. dr. Jožeta Rakovca, dr. Jelka Urbančiča, dipl. inž. Majde Vida pod vodstvom prof. dr. Zdravka Petkovška in leksikografinje Zvonke Leder, strok. svetnice. Delo je potekalo v navedeni uredniški skupini, ki je pregledala pred leti izdelan seznam meteorološkega strokovnega besedišča, ga dopolnila glede na ožje strokovno področje vsakega od sodelujočih ter ga primerjala s kartoteko izpisov, ki jih ima Terminološka komisija Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša.

Pisanje slovarja je bilo v prvi fazi organizirano tako, da je bil seznam meteorološkega besedišča razdeljen in vsak sodelujoči je moral pripraviti za sejo nekaj strani seznama na podlagi izdelanih slovaropisnih navodil, analizo pripravljenih pomenskih opredelitev je na seji dopolnjevala in potrjevala uredniška skupina. Nekaj izrazov in popravkov so prispevali tudi nekateri drugi člani Društva meteorologov Slovenije.

Usklajevanje pripravljenih razlag in dokončno redakcijo slovarja sta opravila predsednik uredniške skupine Z. Petkovšek in Z. Leder.

Besedilo slovarja je od vsega začetka vpisovano v računalniški medij; največ tega dela je poleg Jelka Urbančiča opravila Marija Djurovič ob pomoči Alenke Koren.

Naglase je pregledal razisk. sodelavec Vladimir Nartnik, besedilo slovarja pa sta poleg glavnih urednikov brali strok. sodelavka Marjeta Kalin in strok. svetnica Cvetana Tavzes.

Recenzijo slovarja sta opravila akademika prof. dr. Peter Gosar in prof. dr. Franc Jakopin.

V Ljubljani, junija 1990

UVOD

Meteorološki slovar je enojezični razlagalni slovar, ki zajema meteorološke strokovne izraze ali termine do stopnje diplomanta. Pri izboru terminov, obravnavanih v slovarju, je v okviru posamezne besedne družine, v kateri je iz istega pojmovnega sklopa več besednih vrst, praviloma dana prednost samostalniku in so druge besedne vrste vključene samo po potrebi. Zastarela poimenovanja so upoštevana izjemoma. Vsi v slovar sprejeti meteorološki strokovni izrazi so razloženi.

geslo Geslo je enobesedni ali večbesedni meteorološki strokovni izraz ali termin, ki je naslovna enota slovarskega članka, v katerem je ta termin obdelan (**oblak**).

Vsako geslo je v slovarju prikazano v svojem odstavku.

Geselski članki so razvrščeni po abecedi, neglede na to, ali so gesla enobesedna ali večbesedna. Geselski članek oblikujejo tile deli:

- glava z geslom (enobesedni ali večbesedni izraz), s pisno dvojnico, s končnico, ki oblikoslovno uvršča geslo,
- zaglavje s slovničnim kvalifikatorjem ali besednovrstno oznako, z izgovorom, z navedbo simbola ali kratice,
- razlaga ali za določenim kvalifikatorjem najbolj rabljen ali predlagan termin, ki je v slovarju navadno samostojno geslo; če to ni, je geslo, v okviru katerega je termin slovarsko predstavljen, posebej navedeno,
- podgeslo (večbesedni izraz, katerega en člen je geslo),
- zaglavje podgesla z izgovorom tujejezičnega izraza, z navedbo simbola ali kratice,
- razlaga podgesla ali za določenim kvalifikatorjem najustrenejša sopomenka.

glava Glava je začetni del geselskega članka, v katerem je geslo podano v izhodiščni obliki; kot pisna geselska dvojnica nastopa oblika, ki je pogosta v poljudnem pisanju (**cumulonimbus**). Geslo ima podatke o naglasu; dolžine so označene z ostrivcem, kračine s krativcem, širine pa s strešico. Naglasne dvojnice niso navedene.

Končnica, ki je navedena za enobesednim geslom, uvršča le-to v ustrezni sklanjatveni ali spregatveni vzorec (**veter** -tra, **meteorološki** -a -o, **raztopiti** (se) -im (se); pri glagolu je včasih navedena samo 3. oseba ednine sedanjika (**deževati**, dežuje).

Pri večbesednem geslu je končnica navedena za vsako besedo večbesednega izraza (**babje pšeno** -ega -a); pri večbesednem geslu s sklonsko neujemalnimi členi je nespremenjena sklonska oblika pri besedi večbesednega izraza označena z dvema črticama (**jezero hladnega zraka** -a -- --); spol je določen po skladdenjsko vodilnem členu in označen s kvalifikatorjem.

zaglavje

Sestavni deli zaglavja so: slovnični kvalifikator za spol ali besednovrstna oznaka, navedba izgovora, če je različen od zapisa, in navedba simbola ali kratice.

Izgovor gesla je naveden v oglatem oklepaju; pri pisno neprilagojenih prevzetih izrazih je to najbližji fonetični zapis izgovorjave (**hurrican**), medtem ko je pri slovenskih besedah, kolikor je potrebno, označen samo izgovor polglasnika (**megla**).

V stroki uporabljan simbol ali kratica za geslo je naveden v okroglem oklepaju (**calvus, kisik**).

razlaga

Razlaga je pomenska predstavitev gesla. Razlaga gesla določa pomen oz. funkcijo gesla in stoji za zaglavjem. Pri pomensko razčlenjenih terminih obstaja več pomenov; ti so označeni s številkami. Vse razlage so praviloma kratke in navajajo tiste pomenske prvine, ki so bistvene za enotno predstavo pojma, imajo pa lahko v oklepaju vrinjeno pojasnilo ali naštete primere, ki jo dopolnjujejo (**dan 1**).

Gesla so lahko pojasnjena s polno pomensko, nepolno pomensko ali posredno razlago.

Strokovno najustreznejši termin ima praviloma polno pomensko razlago. To lahko na začetku dopolni vrednotenjski kvalifikator (**anafronta, pasji dnevi 1**) ali kvalifikatorsko pojasnilo (**gostota, g. podatkov**), na koncu pa so, če obstajajo, za podpičjem navedeni: za kratico sin. obstoječa sopomenka ali sopomenke, če jih je več (**brezvetrje, ombrometer**), protipomenka, ki jo označuje kratice ant. (**ciklon**), ali opozorilo o vsebinski povezanosti z drugim strokovnim izrazom, ki ga označuje kratice prim. (**stratosfera**); slednja opozarja tudi na sistemsko razpredelnico v prilogi (**vetter**). Sopomenki, ki jima stroka daje enako veljavo, imata polno pomensko razlago (**tlak, pritisk**). Vse manj rabljene sopomenke, ki so v slovarju razvrščene kot gesla ali podgesla (po abecedi prve besede), imajo za določenim kvalifikatorjem namesto razlage naveden samo termin, pri katerem je polna pomenska razlaga (**prognoza, gornik, morski dim**); normativno težo ima pri tem

kvalifikator neustrezno, zato tako ovrednotena sopomenka ni navedena pri geslu ali podgeslu s polno pomensko razlago (**lavina; koeficient, difuzijski k.**), medtem ko kvalifikator bolj usmerja na strokovno ustrežnejše poimenovanje (**široko; fronta, tropska f.**).

Nepolna pomenska razlaga kaže samo najvažnejše sestavine pomena; navadno ima obliko oziralnega stavka (**kapa**).

Posredna razlaga določa pomen posredno, ker je pomen razviden iz izhodiščnega pomena (**meteorološki**).

Pri večpomenskih izrazih je vsak pomen predstavljen enako.

podgeslo

Večbesedni termin ali termini, katerih en člen je vedno geslo, so v geselskem članku praviloma obdelani in razvrščeni kot podgeslo ali podgesla v okviru pomena ali pomenov tega gesla. Zaporedje podgesel se ravna tudi tu po abecedi, pri čemer je izhodišče prva beseda. V podgeslih so navedeni večbesedni termini praviloma samo pri samostalniškem geslu (**veter, plast**) in le nekateri tudi pri pridevniškem (**vremenski, atmosferski**); nemalokrat pa so zaradi pogostne strokovne rabe navedeni tudi kot samostojna gesla (**mikrofizika oblakov**).

Podgeslo ima v geselskem članku svojo alineo; ta se začneja z delnim zamikom glede na geslo. Termin v podgeslu nima podatka o naglasu, ne druge oblike skladijskega ali spregatvenega vzorca ali slovničnega kvalifikatorja. V zaglavju ima označeno le morebitno samomnožinskost (**oblak, nizki o.**) in za pisno nepriklagojeno prevzeto besedo najbližji fonetični zapis izgovora v oglatem oklepaju (**skala, Beaufortova s.**), v okroglem oklepaju pa naveden znak (**skala, Celzijeve s.**) in izjemoma angleški ustreznik (**dimna sled**) ali razvezano angleško kratico (**vidnost, RVR v.**).

Samostalniško geslo, ki je sestavni del večbesednega termina, v podgeslu ni izpisano, ampak ga, če je enobesedni izraz, nadomešča njegova prva črka (**vihar, orkanski v.**), pri večbesednem izrazu pa prva črka vsake besede z dodano piko (**element zraka, masni e. z.**). Pri podgeslih, ki so navedena pri pridevniškem geslu, ker so podgesla razvrščena po abecedi prve besede, je geselski pridevnik, ki je skladijsko odvisen od jedrnega samostalnika, zaradi nedvoumnosti prvič vedno izpisan, njegove enake oblike pa nadomešča samo prva črka z dodano piko (**atmosferski**).

Razlaga podgesla je, enako kot pri geslu, njegova pomenska predstavitev, v kateri so upoštewane zlasti nove pomenske sesta-

vine glede na osnovni pomen gesla. Ta razlaga stoji za podgeslom oz. zaglavjem, če ga ima. Pomensko razčlenjena podgesla imajo pomene označene s številkami (**podatek, meteorološki p.**).

Podgesla so pojasnjena s polno pomensko razlago. Pri strokovno najustreznejšem izrazu jo na začetku dopolnjuje vrednotenjski kvalifikator (**koledar, vremenski k.**) ali kvalifikatorsko pojasnilo (**doba, povratna d.**), na koncu za podpičjem pa obstoječa sopomenka ali sopomenke (**čas, srednji sončni č.**), protipomenka (**klima, mila k.**), opozorilo o vsebinski povezanosti z drugim terminom (**ciklon, tropski c.**) ali napotilo k sistemski razpredelnici v prilogi (**klasifikacija, k. oblakov**).

Strokovno najustreznejši termin s polno pomensko razlago je lahko naveden v okviru geselskega članka samega (**karta, vremenska k., sinoptična k.**), pri drugem geslu (**oblak, klasifikacija o.**) ali nastopa tudi kot samostojno geslo (**mikrofizika oblakov**).

Pri razlaganju terminov v podgeslu je treba opozoriti še na naslednje:

- Če je izraz sestavljen iz samostalniškega jedra in določila, ki je pridevnik, potem jedrni samostalniki kot uvrščevalna beseda ni ponovljen (**kapljica, podhlajena k.**).
- Če je sestavljen iz samostalniškega jedra in določila, ki je samostalniški, jedrni samostalniški večbesednega izraza ni več nujno uvrščevalna beseda; če to je, je jedrni samostalniški ponovljen (**kapljica, k. aerosola**), sicer pa je navedena nova uvrščevalna beseda (**gostota, g. zraka**).
- Pri izrazu z večbesednim geslom je večbesedno jedro v razlagi vedno ponovljeno (**element zraka**).

kvalifikatorji Za opredeljevanje meteoroloških terminov, njihovih pomenov in sopomenk so v slovarju uporabljeni kvalifikatorji; to so pojasnila, ki opredeljujejo slovnično kategorijo besede, opozarjajo na njeno razširjenost in njeno vrednost ter nakazujejo njeno rabo, in sicer:

- za označevanje slovničnih informacij, zlasti v zaglavju, so uporabljeni naslednji kvalifikatorji:

dov.	-	dovršni glagol
m	-	moški spol, samostalniški moškega spola
mn.	-	množina
nedov.	-	nedovršni glagol
prisl.	-	prislov
s	-	srednji spol, samostalniški srednjega spola
ž	-	ženski spol, samostalniški ženskega spola

- za vrednotenje in druge podatke so uporabljeni naslednji kvalifikatorji:

- ant. - antonim aliprotipomenka, beseda z nasprotnim pomenom
- bolje - napotilo k ustrežnejšemu oziroma priporočenemu strokovnemu izrazu
- gl. - glej, napotilo h geslu ali podgeslu, pri katerem je celotna informacija
- in - oznaka za enakovredno pisno obliko strokovnega izraza
- krat. - kratica, napoved znaka ali simbola, s katerim se v stroki okrajša strokovni izraz
- neustr. - neustrezno, prepoved rabe v strokovnem besedilu
- poljud. - poljudno, opozorilo, da gre za splošno, poljudno rabo
- prim. - primerjaj, napotilo k dodatni informaciji
- sin. - sinonim ali sopomenka, beseda z enakim pomenom
- tudi - oznaka za manj rabljeno pisno obliko strokovnega izraza
- zastar. - zastareli izraz, ki je v rabi v starejši strokovni literaturi

V slovarju so uporabljena tudi kvalifikatorska pojasnila, ki so kvalifikatorjem podobna, v daljši enoti izražena opozorila. Kvalifikatorsko pojasnilo je sestavni del razlage, praviloma pa nakazuje način, po katerem je treba razumeti razlago (**dekada 2**).

tisk Da bi bili geselski članki preglednejši, so gesla tiskana v krepkejšem tisku, podgesla v polkrepkem in z ležečimi črkami, za kvalifikatorje in kvalifikatorska pojasnila so uporabljene stisnjene črke, kar olajšuje njihovo prepoznavanje.

priloga Slovarju so priložene preglednice nekaterih klasifikacij, znakov ali simbolov in kratic.

SLOVAR

A

absorpcija -e i 1. raztapljanje plina ali pare v tekočini ali trdni snovi

2. vpijanje energije sevanja ali kake druge oblike energije v snovi; sin. vpoj

selektivna a., odvisna od valovne dolžine sevanja

totalna a., ki zajema celotno valovno območje sevanja

absorptivnost -i i 1. lastnost snovi, da vpija energijo ali kako drugo snov

2. mera jakosti absorpcije

adiabáta -e i črta, ki v diagramu termodinamičnih spremenljivk povezuje ravnotežna stanja, ko ni dotoka ali odtoka toplote; sin. izentropa

nasičena a., ki pri nasičeni vlagi povezuje ravnotežna stanja

nenasičena a., ki velja za vlažni, vendar nenasičeni zrak; sin. suha adiabata

suha a. boljše: nenasičena adiabata

adiabátni proces -ega -a m gl. proces

advékcija -e i prenos količine z gibanjem snovi, predvsem v vodoravni smeri

áerodinámika -e i veda o gibanju zraka ter o silah in tokovih pri gibanju teles skozi zrak

aerogram -a m nomogram, ki ima na abscisi logaritem temperatu-

re in na ordinati produkt temperature in logaritma pritiska

aerologíja -e i področje meteorologije, ki proučuje prosto atmosfero

aeronómija -e i veda o dogajanjih v visokih plasteh ozračja (nad 50 km)

aerosól -a m trdne in tekoče primese, lebdeče v ozračju, ki povzročajo suho motnost ozračja

higroskopni a., ki vpija vodo

izločanje a. pojav, da aerosol izginja iz ozračja, npr. z izpiranjem

neomočljivi a., ki ne vpija vode niti se z njo ne omoči

omočljivi a., ki se z vodo omoči, vendar je ne vpija

áeroterapíja -e i zdravljenje s posebnimi lastnostmi zraka

ágroklimatologíja -e i veda o vplivu klime na rastline in živali

ágrometeorologíja -e i veda o vplivu meteoroloških parametrov na kmetijstvo

aklimatizácija -e i prilagajanje organizma na spremenjeno okolje

aktinográf -a m naprava za merjenje in zapisovanje gostote energijskega toka sončnega obsevanja; sin. solarigraf

aktinométer -tra m naprava za

merjenje gostote energijskega toka sončnega obsevanja; sin. solarimeter

aktivnost -i i dejavnost in intenzivnost procesov v ozračju

ciklonska a. 1. intenzivnost dogajanj, ki so značilna za ciklon
2. pogostnost oziroma intenzivnost pojavljanja ciklonov na določenem geografskem območju

frontalna a. intenzivnost dogajanj, ki so značilna za atmosfersko fronto

nevihtna a. pogostnost oziroma intenzivnost pojavljanja neviht

albédo -a m razmerje med razpršeno, odbito in vpadlo svetlobo na kaki površini; prim. odbojnost

albedométer -tra m naprava za merjenje albeda

altiméter -tra m naprava za približno določanje višine na osnovi merjenja zračnega tlaka; prim. aneroid, višinomer

altocúmulus tudi altokúmulus -a [altokumulus] m (krat. Ac) srednji oblak v obliki kosmov, diskov ali kopic

altostrátus -a m (krat. As) plastovit srednji oblak brez izrazitih oblik

amplitúda -e i 1. razlika med povprečno in ekstremno vrednostjo kake količine, ki ima vsaj približno periodičen časovni potek
2. razlika med najnižjo in najvišjo vrednostjo v hodu kake količine; bolj: razpon

anafrónta -e i zastar. frontalna površina z večjim nagibom, pri kateri se dviga topli zrak po vsej površini

analíza -e i postopek, pri katerem

se kak proces, pojav, funkcija, pojem ali snov razčleni ali razstavi na elementarne sestavine; sin. razčlenitev

a. velikostnih redov analiza, ki določa pomembnosti vplivov, ki jih opisujejo posamezni členi enačbe

dimenzijska a., ki ugotavlja zveze med fizikalnimi pojavi na osnovi njihovih dimenzij

grafična a., ki uporablja grafične metode

izobarna a., ki določa lego izobar in značilnosti polja zračnega pritiska

numerična a., ki uporablja računske postopke

objektivna a., ki temelji na osnovi kvantitativno določenih povezanosti med posameznimi pojavi ali procesi

sinoptična a., pri kateri se določajo vremenski procesi v prostoru na osnovi meteoroloških opazovanj po sinoptični metodi

skalarna a., ki določa razporeditev skalarnih količin v prostoru

spektralna a. 1. matematični postopek, ki omogoča določitev periodičnosti količin in pomembnosti posameznih period
2. analiza, ki določa kemijsko sestavo snovi z merjenjem spektralnih črt, ki jih sevajo ali absorbirajo atomi

subjektivna a., ki temelji na empiričnih izkušnjah

vektorska a., ki določa razporeditev vektorske količine

anemográf -a m anemometer, ki zapisuje časovni potek hitrosti in smeri vetra

anemografski trák -ega -ú m registrirni papir za zapisovanje časovnega poteka hitrosti in smeri vetra

anemóméter -tra m naprava za merjenje hitrosti in smeri vetra, npr. mehanski rotirajoči anemometer, električni, elektronski, zvočni, laserski anemometer, anemometer na vročo žico; sin. vetromer

aneroid -a m naprava za merjenje zračnega tlaka na osnovi deformacije Vidiejeve doze; sin. kovinski barometer; prim. altimeter, višinomer

anomalija -e i večji in pomembnejši odklon meteorološke količine od normalne vrednosti; sin. odstopanje

ánticiklogenéza -e i proces nastajanja anticiklona

ánticiklón -a m obsežno območje z nadpovprečnim ali povišanim zračnim tlakom in anticiklonsko cirkulacijo zraka; ant. ciklon

azorski a. subtropski anticiklon, ki nastaja na področju Azorov in se lahko razširi tudi nad Evropo

blokadni a., ki nastane pri blokiranju planetarnih zračnih tokov

polarni a., ki izvira iz polarnih območij

sibirski a. polarni anticiklon, ki pogojuje širjenje mrzlega zraka iznad Sibirije proti jugu ali zahodu

subtropski a., ki nastaja v subtropskem območju in pogojuje širjenje tropskih zračnih mas proti severu

aproximácija -e i približna oceni-

tev vrednosti ali pomembnosti kake količine; sin. približek

Boussinesqova a. [businesskova], pri kateri je stisljivost zraka zanemarljiva, razen v povezavi s težnostjo

geostrofska a., pri kateri sta pomembni le gradientna in deviacijska sila

hidrostatična a., pri kateri je teža tekočine izenačena z navpično silo gradienta pritiska

kvazigeostrofska a. nedosledno prevzeta geostrofska aproksimacija v sistemu enačb

árcus -a [arkus] m (krat. arc) lok pri bazi oblaka, ki izhaja iz vodoravnega zvitka oblaka in je temnega videza

aridnost -i i 1. značilnost klime, da so padavine zelo poredko; sin. sušnost 1

2. primanjkljaj padavin na kakem območju, npr. pri klasifikaciji klime; sin. sušnost 2

ascendént -énta m bolje: gradient

atmosfêra -e i 1. plinski ovoj Zemlje; sin. ozračje

masa a. celotna masa Zemljinega ozračja ($5,3 \cdot 10^{18}$ kg)

2. del tega ovoja, ki ima dejanske ali predpostavljene lastnosti
baroklina a., v kateri se ploskve enakega zračnega tlaka in gostote sekajo

barotropna a., v kateri so ploskve enakega zračnega tlaka in gostote vzporedne

homogena a., pri kateri se predpostavlja, da se gostota zraka z višino ne spreminja

izotermna a., pri kateri je temperatura z višino konstantna

labilna a., pri kateri je vertikalni gradient temperature večji od adiabatsnega

prosta a., v kateri ni neposrednega vpliva zemeljskega površja

stabilna a., pri kateri je vertikalni gradient temperature manjši od adiabatsnega

standardna a., pri kateri se predpostavlja razporeditev temperature, tlaka in gostote zraka z višino po posebnem dogovoru

3. opuščena enota za merjenje tlaka; prim. bar

atmosferski -a -o ki se nanaša na atmosfero

atmosferska elektrika električni naboji, polja in pojavi v ozračju

a. fronta meja med različnima zračnima masama in dogajanje ob njej

a. plast plast, ki je pretežno

vodoravna in velja za del atmosfere

a. refrakcija refrakcija, ki nastane pri prehodu žarka iz vesolja skozi zemeljsko ozračje

a. turbulenca turbulenca, ki je v zračnem toku

atmosferski plin 1. posamični plin, ki se nahaja v ozračju 2. raba v mn. plini, ki sestavljajo ozračje

a. pojav pojav, ki je v atmosferi; sin. meteorološki pojav 2, gl. pojav

atmosfersko okno pas v infrardečem delu spektra, med 8,5 in 11 mikrometri, v katerem je atmosfera prepustna za dolgovalovno sevanje

ávtokonvékcija -e i spontani začetek konvektivnega gibanja v zračni plasti, v kateri je padec temperature z višino enak ali večji od 34 K/km

B

bábje polétje -ega -a s poljud. daljše razdobje lepega in toplega vremena v jeseni

bábje pšéno -ega -a s padavine v obliki belih neprozornih okroglih zrn s premerom od 1 do 5 mm, ki pri padcu na trdo podlago odskakujejo in se razletijo

balón -a m kroglasta tvorba iz gumija, plastike ali platna, napolnjena z lahkim plinom, ki služi za prenos merilnih instrumentov ali kot indikator

zračnih tokov, višine oblakov

pilotažni b., ki se dviga skozi prosto atmosfero in se ga sledi s teodolitom zaradi določanja smeri in hitrosti višinskega vetra

plavajoči b., ki potuje z vetrom na izobarni ploskvi; sin. trandosonda

radiosondni b., ki se prosto dviga skozi atmosfero in nosi radiosondo

vezani b., ki je privezan in so na

- njem nameščene meteorološke merilne naprave
- balón tóplega zraka** -a -- -- m volumen relativno toplega zraka ovalne oblike, ki se dviga
- bár** -a m enota za merjenje tlaka (1bar = 100000 Pa)
- barográf** -a m barometer, ki zapisuje časovni potek zračnega tlaka
- barográfski trák** -ega -ú m registrirni trak za zapisovanje časovnega poteka zračnega tlaka
- barográfám** -a m grafični zapis barografa
- baroklínost** -i i stanje ali stopnja baroklinih razmer v ozračju; prim. baroklina atmosfera, gl. atmosfera
- barométer** -tra m naprava za merjenje zračnega tlaka
- kontrolni b.*, ki služi za umerjanje drugih barometrov
- kovinski b.* gl. aneroid
- postajni b.* živosrebrni barometer, ki je standardiziran za meritve na meteorološki postaji
- živosrebrni b.*, pri katerem se določa vrednost zračnega tlaka z razliko višin živega srebra v odprtem in zaprtem kraku cevi
- barotrópnost** -i i stanje ali stopnja barotropnih razmer v atmosferi; prim. barotropna atmosfera, gl. atmosfera
- bárva mórja** -e -- i barvni videz morja, ki je odvisen od oblačnosti, čistosti vode in njene globine
- báza** -e i višina spodnje meje česa
- b. inverzije* baza, ki velja za temperaturno inverzijo
- b. oblaka* baza, ki velja za oblak, oblačno plast
- beaufórt** -a [bofor] m (znak Bf) enota za določanje jakosti vetra po vidnih učinkih vetra; gl. prilogo o vetrovih
- bilánca** -e i primerjalni prikaz razlike med količinami, ki se dodajajo ali odzemajo kakemu sistemu
- b. sevanja* razlika med prejetim in oddanim sevanjem
- energijska b.* razlika med prejeto in oddano energijo
- toplotna b.* razlika med prejeto in oddano toploto
- vodna b.* ravnotežje med dotoki in odtoki vode v definiranih hidroloških enotah, bazenih, jezerih, pri čemer je upoštevano tudi shranjevanje
- biolóški temperatúrni mínimum** -ega -ega -a m temperaturni prag, ki mora biti dosežen, da se v živih bitjih sproži določena aktivnost, različen za različne rastline in različne fenološke faze
- biómeteorológija** -e i področje meteorologije, ki proučuje odvisnost dogajanj v živem svetu od meteoroloških razmer
- bióprognóza** -e i 1. napoved jakosti učinka vremena na splošno počutje ljudi
2. napoved sprožitve ali spremembe bolezenskega stanja
- biosféra** -e i območje v sistemu tla-zrak, kjer se pojavljajo živi organizmi
- biotóp** -a m prostor, v katerem živijo bitja v enakih življenjskih razmerah
- blísk** -a m vidni pojav ob strelji; prim. bliskanje

biserni b. svetla pikčasta črta, verjetno prehodna oblika med črtastim in kroglastim bliskom
črtasti b. vijugasta črta ali trak, pri katerem se lahko pojavijo bočni izrastki

kroglasti b. svetleča krogla, ki se vijugasto giblje skozi atmosfero

povratni b., ki se vrača po kanalu vodilnega bliska

površinski b. kratkotrajni blisk na površini oblaka, ki je brez električnega prevodnega kanala do drugega oblaka ali zemeljske površine

vodilni b., ki ustvarja električni prevodni kanal med oblakom in zemeljsko površino

bliskanje -a s pojavljanje močne svetlobe, nastale ob streli

blískati se, zlasti v 3. os. ed. sedanjika: blíska se, zapovrstno zažareti, zasvetiti se ob streli

blískavica -e i pojav, pri katerem se v daljavi vidijo bliski ali njegovi odsevi, grmenje pa se ne sliši

blokáda -e i razpad planetarnega zahodnika v zmernih geograf-

skih širinah z nastankom anticiklona na severu in ciklona na jugu

brezvétrje -a s stanje ozračja 0 beaufortov, pri katerem se dim dviga navpično, morje pa je mirno in gladko; sin. calma tudi kalma; prim. prilogo o vetrovih

brífing -a m razlaga meteoroloških razmer, ki je dana pilotu ustno

brontográf -a m naprava za zapisovanje električnih praznjenj v ozračju; prim. števec bliskov, gl. števec

Brownovo gíbanje -ega -a [bráunovo] s neurejeno termično gibanje mikroskopskih delcev v kapljevinah ali plinih zaradi trkov z molekulami

burín -a m lahen lokalni veter na vzhodni jadranski obali v nočnem in jutranjem času, ki piha s kopnega na morje

búrja -e i značilen slapovit in sunkovit veter, pretežno severovzhodne smeri, ki se pojavlja na Primorskem oziroma ob vzhodni jadranski obali, predvsem po prodoru hladnega zraka

C

cálma tudi kálma -e [kalma] i gl. brezvetrje

cálvus -a [kalvus] m (krat. cal) plešast cumulonimbus brez v cirrus spremenjenega vrha

capillátus -a [kapilatus] m (krat. cap)

cumulonimbus z vlaknatim pokrivalom cirrusa

castellánus -a [kastelanus] m (krat. cas) oblak v obliki stolpičev; sin. stolpičasti oblak

ceilométer -tra [silometer] m na-

prava za določanje višine baze oblakov

célica -e *i* prostor, za katerega je značilna kaka vsebnost ali dogajanje

Hadleyeva c. [hadlejeva] prostor z meridionalno cirkulacijo na obeh straneh ekvatorja oziroma intertropske konvergenčne cone

konvektivna c. prostor z navpičnim kroženjem zraka v navpični ravnini zaradi čistega vzgona

nevihtna c. območje nevihtnega oblaka z značilnimi pojavi, npr. močno konvekcijo, velikimi kapljami, ledenimi zrni

odprta konvektivna c. konvektivna celica, ki ima oblake na robovih

padavinska c. del oblaka s padavinskimi elementi

zaprta konvektivna c. konvektivna celica, ki ima oblake v sredini, robovi pa so jasni

ciklogenéza -e *i* nastajanje ali poglobljanje ciklona

ciklolíza -e *i* proces izginjanja ciklona

ciklón -a *m* obsežno območje s podpovprečnim ali znižanim zračnim pritiskom in ciklonsko cirkulacijo zraka; ant. anticiklon

bežeči c. manjši ciklon v zmernih geografskih širinah, ki se hitro premika

centralni c. obsežen ciklon, ki je razvit po vsej troposferi in se počasi premika

c. zmernih širin ciklon, ki se pojavlja ob polarni fronti v pasu zmernih geografskih širin

družina c. gl. družina ciklonov

genovski c. sekundarni ciklon, ki

nastaja južno od Alp ob prodoru hladnega zraka v zahodno Sredozemlje

globoki c., ki ima močno znižan zračni pritisk

orografski c., ki nastaja zaradi modifikacije zračnih tokov ali frontalnih sistemov ob gorskih pregradah

plitvi c. 1. ciklon, ki ima malo znižan zračni pritisk 2. ciklon, ki je razvit samo v spodnji troposferi

polarni c., ki je nad polarnim območjem v zgornji plasti troposfere in v delu stratosfere

sektor c. gl. sektor ciklona

sekundarni c., ki običajno nastaja na jugozahodnem obrobju večjega ciklona ali centralnega ciklona

sredozemski c., ki nastane v Sredozemlju

tropski c., ki nastane v tropski konvergentni coni; prim. hurrican, orkan 2, tajfun

valovni c., ki nastane z valovanjem polarne fronte

višinski c., ki je razvit samo v višjih plasteh troposfere ali v spodnji stratosferi

cirkulácija -e *i* 1. v sebi zaključeno gibanje zraka; sin. celično gibanje

globalna c., ki zajema gibanje zraka nad poloblo ali nad celotnim planetom

lokalna c., ki zajema gibanje zraka nad manjšim območjem, npr. kotlino, mestom, obalo

meridionalna c., pri kateri je izrazita komponenta gibanja zraka v smeri sever-jug ali obratno

primarna c., ki je del splošnega

gibanja zraka nad kakim območjem

sekundarna c., ki nastane zaradi modifikacije primarne cirkulacije

zonalna c., pri kateri je prevladujoča komponenta gibanja zraka v smeri zahod-vzhod ali obratno

2. krivuljni integral hitrosti zračnega delca vzdolž zaključene poti

3. smer kroženja zraka, npr. ciklonska cirkulacija, anticiklonska cirkulacija

anticiklonska c. na severni polobli vodoravno kroženje zraka v anticiklonu oziroma v smeri urnih kazalcev

ciklonska c. na severni polobli vodoravno kroženje zraka v ciklonu oziroma v nasprotni smeri urnih kazalcev

4. neustrezno poimenovanje za nezaključene tokove nad kakim območjem

cirrocúmulus tudi cirokúmulus -a [cirokumulus] m (krat. Cc) prosojen visoki oblak iz ledenih kristalčkov v obliki drobnih kosmov ali kopic

cirrostrátus tudi cirostrátus -a [cirrostratus] m (krat. Cs) prosojen visoki oblak iz ledenih kristalčkov v obliki bele koprene

círrus tudi círus -a [cirus] m (krat. Ci) vlaknat, perjast ali koprenast prosojen visoki oblak iz ledenih kristalčkov

cóna -e i 1. del Zemljine površine *bioklimatska c.* z nekaterimi skupnimi bioklimatskimi značilnostmi

intertropska konvergentna c., v kateri se zrak pri tleh steka k termičnemu ekvatorju in se v njej dviga; sin. tropska fronta

klimatska c. z nekaterimi skupnimi klimatskimi značilnostmi

2. določeno območje z značilnimi skupnimi lastnostmi ali pojavi

c. akumulacije cona v oblaku, kjer je zelo močna rast oziroma dotok padavinskih elementov

frontalna c., v kateri nastajajo pojavi, značilni za (atmosfersko) fronto

padavinska c., v kateri se pojavljajo padavine

congéstus -a [kongestus] m (krat. con) nakopičen, nagrmden

cumulónimbus tudi kumulónimbus -a [kumulonimbus] m (krat. Cb) oblak vertikalnega razvoja velikih razsežnosti, ki je navadno nevihten

cúmulus tudi kúmulus -a [kumulus] m (krat. Cu) kopasti oblak vertikalnega razvoja

Č

čád -a m primesi v zraku, ki so produkt izgorevanja, zaradi katerih je zmanjšana vidnost; prim. smog

čas časa m 1. osnovna fizikalna količina, ki omogoča razvrščanje dogodkov po sledju

conski č. srednji sončni čas na določenem izbranem meridianu, ki ima veljavo za širše območje
č. opazovanja dogovorjeni termini, v katerih potekajo meteorološka opazovanja

greenwiški č. [griniški] gl. svetovni čas

krajevni č. gl. srednji sončni čas

lokalni č. gl. srednji sončni čas

pravi sončni č. sončni čas, ki je določen na osnovi navideznega gibanja Sonca

srednjeevropski conski č. conski

čas, ki je določen po srednjem sončnem času na meridianu, ki poteka 15° vzhodno od Greenwicha

srednji sončni č. sončni čas, ki je določen s predpostavko, da se Sonce navidezno enakomerno giblje po nebesnem ekvatorju z obhodno dobo enega leta; sin. krajevni čas, lokalni čas

svetovni č. srednji sončni čas na meridianu, ki poteka preko Greenwicha; sin. greenwiški čas

2. omejeno ali neomejeno trajanje

odzivni č. časovni presledek med akcijo in reakcijo pri kakem procesu, pojavu ali napravi

črno teló -ega -ésa s telo, ki absorbira vse nanj vpadlo sevanje

črta -e ž sin. linija

D

dajálnik -a m gl. tipalo

daljinsko zaznavanje -ega -a s zaznavanje na daljavo z zato prirejenimi napravami, npr. z radarjem, zvočnim radarjem, radiometrom

dán dnéva m 1. čas 24 ur, ki traja od polnoči do naslednje polnoči (v katerem je bil zabeležen kak vremenski pojav ali stanje, npr. nevihtni dan, mrzli dan)

dolžina d. gl. dolžina 2

- jasni d.*, ko je povprečna dnevna oblačnost pod 2/8
- ledeni d.*, ko je maksimalna dnevna temperatura pod 0 °C
- mrzli d.*, ko je minimalna dnevna temperatura pod 0 °C
- oblačni d.*, ko je povprečna dnevna oblačnost nad 6/8
- poletni d.*, ko je maksimalna dnevna temperatura nad 25 °C
- tropski d.* gl. vroči dan
- vroči d.*, ko je maksimalna dnevna temperatura nad 30 °C; sin. tropski dan
2. dolžina poljubno izbranega časovnega intervala 24 ur
3. čas svetlobe od sončnega vzhoda do sončnega zahoda; sin. podnevi
- deficit** -a m količina, ki je manjša od povprečja ali količina, ki je manjša od postavljene, optimalne ali kake druge vrednosti; sin. primanjkljaj
- d. vlažnosti* razlika med nasičeno in dejansko vlago v ozračju
- d. vodnosti tal* razlika med maksimalno mogočo vodnostjo tal in trenutno vodnostjo tal
- deformacija** -e i kinematična količina toka, ki predstavlja spremembo oblike volumskega elementa in je podana z vsoto strižne in raztezne deformacije
- raztezna d.*, ki je razlika divergencije v pravokotnih smereh
- strižna d.*, ki je vsota členov striženja hitrosti
- dekáda** -e i 1. obdobje desetih dni
2. v meteorološki statistiki: vsako od prvih dveh desetdnevnih obdobjev meseca in obdobje preostalih dni meseca

- délec** -lca m element aerosola ali kapljica, ki lebdi v ozračju in je nastal zaradi naravnih procesov ali človekove dejavnosti
- Aitkenov d.* [ajtkenov] najmanjši delec primesi v ozračju s premerom pod 0,1 mikrometra, ki služi kot kondenzacijsko jedro
- higroskopni d.* 1. delec, ki se omoči in vpija vodo 2. delec, na katerem se najhitreje kondenzira vodna para v ozračju
- lebdeči d.* z zanemarljivo majhno hitrostjo padanja skozi zrak
- neomočljivi d.*, ki se (z vodo) ne omoči; prim. aerosol
- oblačni d.* oblačne kapljice in kristalčki s premerom pod 0,1 mm
- omočljivi d.*, ki se (z vodo) omoči, vendar ne vpija vode
- padajoči d.* padajoče kaplje, kristali in ledena zrna s premerom nad 0,1 mm
- prašni d.* trdni delec v ozračju
- solni d.* delec morske soli v ozračju
- délec zraka** -lca -- m bolje: element zraka
- délta** -e i območje difluentnega toka, npr. v frontalni coni
- dél zraka** -a -- m gl. element zraka
- déndroklimatologíja** -e i področje klimatologije, ki proučuje preteklo klimo po letnicah dreves
- denudácija** -e i gl. ogolitev 2
- denziméter** -tra m naprava za merjenje gostote snega
- depéša** -e i meteorološki podatki, pretvorjeni po posebnem ključu v informacijo, ki je običajno številčna
- depozícija** -e i 1. neposreden prehod iz plinastega v trdno agregatno

stanje, npr. prehod vodne pare iz plinastega stanja neposredno v led; ant. sublimacija

2. odložitev primesi na tla; sin. izpad 1

depozít -a m sin. usedlina prahu, gl. prah

depresíja -e i območje, na katerem so vrednosti kake količine nižje kot v okolici, npr. v polju zračnega pritiska

islandska d., ki se pojavlja v polju zračnega tlaka pogosto in izrazito v okolici Islanda in vpliva na vreme v Evropi

depresíja rosišča -e -- i gl. rosišče

devíacija -e i odklon (vetra) od prvotne smeri

děž -já [dəž] m padavine v obliki kapelj s premerom nad 0,5 mm
d. s snegom istočasno padanje dežnih kapelj in snežink

drobni d. z majhnimi kapljami

močni d. z veliko intenzivnostjo

neznatni d. samo z nekaj kapljami

podhlajeni d. s podhlajenimi kapljami

rahli d. z majhno intenzivnostjo

slabi d. neutr., gl. rahli dež

umetni d., nastal zaradi umetnih posegov v oblak

zmrznjeni d. dežne kaplje, ki so v prizemni plasti ozračja zmrznile

dežemér -a [dəž] m gl. ombrometer

děžen -žna -o [dəž] ki se nanaša na dež

dežna kaplja padajoča kaplja s premerom nad 0,5 mm, ki je padavina

d. ploha ploha, ki pade v obliki dežja

deževáti, zlasti v 3. os. ed. sedanjika: dežúje, [dəž] padati iz oblakov v obliki dežja

dežévje -a [dəž] s večdnevno obdobje z dežjem

jesensko d. dolgotrajen dež, ki se jeseni pogosto pojavlja

monsunsko d. intenziven dež v določenem obdobju leta, nastal zaradi monsunu

tropsko d. pogost dež v ekvatorialnem pasu v določenem obdobju leta ali delu dneva

dežévnica -e [dəž] i vodna masa dežja

děžna sénca -e -e [dəž] i območje za gorskimi pregradami, kjer je znatno manj padavin kot na privetni strani

děžni fáktor -ega -ja [dəž] m parameter za ugotavljanje učinkovitosti padavin, vlažnosti tal, npr. Langovo razmerje med količino padavin in temperaturo zraka

diabátni procés -ega -a m gl. proces

diagnóza -e i dobro opredeljeno vremensko stanje in dosednji razvoj vremena, ki je osnova vremenske napovedi

diagrám -a m grafični prikaz odvisnosti med kakimi količinami

fazni d. prikaz stanj in prehodov snovi v termodinamičnem sistemu

frekvenčni d. prikaz pogostnosti kakega pojava ali vrednosti kake količine

klimatski d. prikaz klimatskih karakteristik kakega kraja ali območja

difluéncia -e i razhajanje tokovnic v delu toka

difrakcija -e i pojav, pri katerem se valovanje širi v geometrijsko senco; sin. uklon

difuzija -e i pojav, pri katerem se izenačuje prvotna neenakomerna razporeditev snovi ali lastnosti

d. svetlobe bolje: sipanje svetlobe, gl. sipanje

Fickova d. [fikova], pri kateri je difuzivnost neodvisna od kraja in časa

molekularna d., pri kateri poteka izmenjava lastnosti med deli zraka z molekularnim gibanjem
turbulentna d., ki nastane zaradi turbulentnega gibanja

difuzivnost -i i intenzivnost difuzije

dim díma m vidni, drobni delci v ozračju, ki so produkt izgorevanja

dímen -mna -o ki se nanaša na dim

dimni dvig relativna višina med tisto, ki jo doseže v vodoravno lego odklonjena os dima in višino vira, npr. dimnika

d. plin raba v mn. plini, ki nastajajo pri zgorevanju

dírna sléd -e -í i pramen dima, ki se od vira širi vzdolž vetra

curkasta d. s. (ang. fanning) tanka dimna sled v močno stabilni plasti

dvignjena d. s. (ang. lifting) dimna sled, ki je spodaj pretežno ravna, zgoraj pa se širi

opletajoča d. s. (ang. looping) v navpični smeri neurejeno gibanje se dimna sled

povešena d. s. (ang. fumigation) dimna sled, ki je zgoraj pretežno ravna, spodaj pa se razširi

stožčasta d. s. (ang. coning) dimna sled, ki se zmerno širi v zmerno stabilni zračni plasti

dinámika oblákov -e -- i področje meteorologije, ki obravnava gibanja v oblakih v povezavi z vremenskim stanjem in mikro-fizikalnimi dogajanjem v oblakih

disipácija -e i bolje: razkroj

diskontinuitéta -e i gl. nezveznost

dispêrzija primesí -e -- i razširitev primesi v prostoru; sin. masna divergenca

dispêrzija valovánja -e -- i razklon (valovanja) zaradi pojava, da je hitrost valovanja odvisna od valovne dolžine

divergénca -e i 1. skalarni produkt operatorja nabla z vektorsko količino

d. vektorja skalarna količina, ki je merilo gostote izvirov

os d. os, vzdolž katere je divergenca v deformacijskem polju hitrosti

2. raztekanje tekočine v polju hitrosti; ant. konvergenca

dvodimenzionalna d., ki je v vektorskem polju na ploskvi

masna d. bolje: disperzija primesi

trodimenzionalna d., ki je v vektorskem polju v prostoru

dnévni hód -ega hóda m spreminjanje vrednosti meteorološkega elementa v teku dneva

dóba -e i daljše časovno obdobje, ki ima določene skupne značilnosti
deževna d. del leta, v katerem so pogoste padavine, npr. v monsunski klimi

kurilna d. del leta, v katerem je potrebno ogrevanje prostorov glede na zunanje temperature zraka po predpisanih kriterijih

- ledena d.* obdobje planetarnih ohladitev v zgodovini Zemlje
- povratna d.* v klimatološki statistiki: obdobje, ki določa verjetnost ponovitve kakega pojava
- sušna d.* del leta, v katerem skoraj ni padavin, npr. pri monsunski klimi
- vegetacijska d.* del leta, v katerem je zaznavna aktivnost rastlin
- dolina** -e i v kako smer raztegnjeno območje relativno nižjih vrednosti kake količine, npr. vboklina na ploskvi zračnega pritiska
- barična d.*, ki je v polju zračnega pritiska
- termična d.*, ki je v polju temperature zraka
- dolžina** -e i 1. razdalja med dvema točkama
- geografska d.* kotna razdalja kakega kraja od meridiana, ki gre skozi Greenwich
- stabilnostna d.* višina v turbulentnem toku prizemne plasti, kjer sta vpliva vzgona in striženja na turbulenco enaka
- valovna d.* razdalja med točkama, v katerih doseže valujoča količina hkrati enako, npr. največjo vrednost
2. omejeno trajanje
- časovna d.* trajanje kakega pojava
- d. dneva* 1. časovni interval med sončnim vzhodom in sončnim zahodom; prim. podnevi 2. interval 24 ur
- d. noči* časovni interval med sončnim zahodom in sončnim vzhodom; prim. ponoči
- d. rastne dobe* število dni med povprečno zadnjo spomladansko slano in povprečno prvo jesensko slano
- družina ciklonov** -e -- i pojav zaporednih ciklonov na polarni fronti
- duplicatus** -a [duplikatus] m (krat. du) oblak, ki je v dveh nivojih
- dušik** -a m (simbol N₂) plin brez barve in okusa, po količini prva sestavina ozračja
- dušikov oksid** -ega -a m 1. (simbol NO) plin, spojina enega atoma dušika in enega atoma kisika
2. (simbol NO_x) raba v mn. spojine dušika s kisikom, ki so pomembna komponenta onesnaženosti zraka
- dviganje** -a s pomikanje česa navzgor
- d. dela zraka* dviganje manjšega dela zraka zaradi čistega vzgona
- d. ploskev pritiska* dviganje, ki velja za ploskve pritiska
- d. zračnih plasti* dviganje, ki velja za obsežne vodoravne zračne plasti
- prisilno d.*, ki nastane zaradi učinka zunanjih sil razen vzgona
- termično d.*, ki nastane zaradi termično pogojenega čistega vzgona

E

efékt -a m gl. učinek .

efektivne padavine -nih -vín i mn. 1.

del padavin, ki doseže rečna korita kot odtok, npr. za hidroelektrarne

2 del padavin, ki ostane v tleh in je uporaben za rastline, npr. v agrometeorologiji

Ékmannova spirála -e -e [ekmanova] i oblika značilnega prilaganja hitrosti vetra in odklanjanje smeri v desno z višino do vrha planetarne mejne plasti zaradi vpliva trenja

ekologíja -e i veda o medsebojnih odnosih med okoljem in živimi organizmi

ékosistém -a m sistem sovplivov med mrtvim fizičnim okoljem in življenjsko združbo

eksosféra -e i zunanja, zadnja plast ozračja na višini 100 do 1000 km nad tlemi, za katero je značilen beg atomov v vesolje

ekstínkcija -e i gl. slabitev 2

ekstrapolácija -e i sklepanje na vrednost kake količine v prostoru oziroma času zunaj polja, v katerem je razporeditev te količine znana

ekstrém -a m največja ali najmanjša vrednost kake količine v času ali prostoru

absolutni e., ki velja za celotno opazovalno obdobje ali območje

dnevni e., ki velja za izbran datum ali za en dan

e. povprečnih vrednosti ekstrem,

določen v vzorcu povprečnih vrednosti

klimatski e., ki velja za kako klimatsko obdobje ali območje

regionalni e., ki velja za izbrano območje

ekvátor -ja m namišljen glavni krog na Zemlji v ravnini, pravokotni na os vrtenja Zemlje

termični e. linija, ki povezuje kraje z najvišjimi temperaturami (navadno mesečnimi povprečji) na Zemlji

ekvi... prvi del zloženk: enak, npr. ekvinkcij, ekvipotencialna ploskev; prim. izo...

ekvinókcij -a m gl. enakonočje

ekvivaléntni premér -ega -a m premer kapljice, ki nastane s stalitvijo ledenega kristalčka, snežinke, sodre

eléktrometeór -ja m električni pojav v atmosferi, npr. strela, Elijev ogenj

elemènt klíme -ênta -- m osnovna količina, ki predstavlja del dolgoročnega stanja v atmosferi nad kakim območjem, npr. padavine, oblačnost

elemènt zraka -ênta -- m (namišljena) manjša količina zraka; sin. del zraka, delec zraka

masni e. z. element zraka, ki ima enoto mase, npr. 1kg

volumski e. z. element zraka, ki zavzema enoto volumna, npr. 1m³

Elijev ôgenj -ega ôgnja m majhni

plamenčki, vidni na zemeljski površini ali na predmetih, ki so posledica delnih razelektritev

emagrám -a m 1. papir s črtami termodinamičnih spremenljivk za določanje stanja vlažnega zraka
2. diagram vrednosti teh spremenljivk

emisija -e ž 1. vstopanje primesi v ozračje; prim. onesnaževanje zraka
2. količina vstopajoče primesi na časovno enoto, ki je primarni vir onesnaženja zraka

emisivnost -i ž kvocient med tokom sevanja iz obravnavanega telesa in tokom sevanja iz črnega telesa enake temperature

enačba -e ž matematični izraz, ki povezuje različne količine

barometrična e., ki povezuje višino, zračni tlak in temperaturo zraka

Bernoulijeva e. [bernulijeva], ki povezuje kinetično energijo, potencialno energijo in entalpijo tekočine pri poenostavljenih pogojih

Cláusius-Clápeyronova e. [klauzius-klapeyronova], ki povezuje nasičen parni tlak s temperaturo

časovna e., ki podaja časovno razliko med pravim in srednjim sončnim časom

diagnostična e., ki omogoča ugotavljati stanja atmosfere

difuzijska e., ki povezuje časovne in prostorske spremembe določene količine zaradi difuzije

divergentna e., ki podaja časovno spremembo vodoravne divergen-

ce hitrosti zaradi vpliva zunanjih sil

e. adiabate enačba, ki povezuje termodinamične spremenljivke ob predpostavki, da je sistem toplotno izoliran

e. advekcije enačba, ki podaja lokalne spremembe kake količine samo zaradi advekcije

e. energijske bilance enačba, ki zajema vsoto vseh energijskih tokov sistema

e. gibanja enačba, ki podaja pospešek gibanja kot rezultat vpliva sil

e. s končnimi razlikami enačba, v kateri so odvodi nadomeščeni s končnimi razlikami, zato ni natančna

e. stanja enačba za plin, ki povezuje temperaturo, gostoto in tlak

energijska e., ki kaže zvezo med določenimi spremembami energij in energijskimi tokovi

filtrirana e., pri kateri je del količin že izločen

hidrostatična e., ki povezuje tlak, višino in gostoto pri posebnih pogojih

kontinuitetna e., ki povezuje lokalne spremembe kake količine glede na njene dotoke in odtoke

primitivna e. neustr., gl. prvotna enačba

prognostična e., ki vsebuje časovne spremembe, pomembne za pripravo napovedi

prvotna e., ki je izhodiščna in zajema vse znane vplive

vrtiločna e., ki podaja časovno spremembo absolutne vrtiločnosti

enakonočje -a s dan v letu, ko sta dan in noč enako dolga; sin. ekvinokcij

energija -e i količina, ki določa zmožnost telesa ali sistema, da opravlja delo

disipacija e. prehajanje kinetične energije toka zaradi viskoznih napetosti v toploto; sin. trošenje energije

e. nestabilnosti energija, ki je posledica razporeditve temperature in vlage zraka, npr. energija statične nestabilnosti, energija barokline nestabilnosti

e. sevanja energija, ki je posledica elektromagnetnega valovanja; sin. sevalna energija

e. turbulence kinetična energija neurejenega gibanja v toku

e. vetra energija, ki je odvisna od hitrosti vetra; sin. eolska energija

eolska e. gl. energija vetra

kinetična e., ki je posledica gibanja teles ali gibanj raznih mas v sistemu in je sorazmerna kvadratu hitrosti

notranja e., ki je za idealne pline odvisna samo od temperature

potencialna e., ki je posledica lege v potencialnem polju, npr. v gravitacijskem polju

razpoložljiva potencialna e. tisti del celotne potencialne energije, ki se lahko pri adiabatnem procesu spremeni v kinetično energijo

sevalna e. gl. energija sevanja

skupna e., ki je vsota vseh vrst energij v kakem sistemu

sončna e., ki prihaja od Sonca

trošenje e. gl. disipacija energije

enstrofija -e i količina, ki je določena s kvadratom vrtinčnosti

entalpija -e i termodinamična količina, ki je enaka vsoti notranje energije in produkta prostornine in tlaka; sin. zaznavna toplota

entropija -e i termodinamična količina, katere sprememba je pri obrnljivem procesu enaka razmerju med dovedeno toploto in absolutno temperaturo

etézija -e i, raba v mn. relativno hladni vetrovi v vzhodnem Sredozemlju v toplem delu leta

evaporacija -e i 1. proces prehajanja kapljevine, navadno vode, v plin pri temperaturi, ki je nižja od vrelišča; sin. izhlapevanje 1

2. količina izhlapele vode v določenem času, npr. na dan, na leto; sin. izhlapevanje 2

potencialna e., ki je možna z obsežne površine čiste vode

relativna e. razmerje med dejansko evaporacijo z zemeljske površine in potencialno evaporacijo

evaporiméter -tra m naprava za merjenje izhlapevanja

evapotranspiracija -e i prehajanje vode v obliki vodne pare z zemeljske površine in skozi listne reže rastlin v ozračje; prim. transpiracija

potencialna e. največja možna evapotranspiracija, ko je na razpolago neomejena količina vode

F

faksimile -a m 1. naprava za daljinski prenos besedila ali slik

2. tako preneseno besedilo ali slika

fáta morgána -e -e i optični pojav v ozračju, pri katerem so oblike in lege objektov navidez spremenjene zaradi nenormalne razporeditve gostote zraka; prim. zračno zrcaljenje, gl. zračen

fén -a m suh in topel veter, ki piha na odvetrni strani gorskih pregrad in je posledica spuščanja zraka ob gorovju

alpski f., ki je posledica Alp in se v Sloveniji pojavi ob severozahodnih vetrovih

dinarskogorski f., ki nastane ob Dinarskem gorstvu ob južnih vetrovih

južni f., ki je posledica južnih vetrov na severni strani gorske pregrade

karavanški f., ki nastane ob Karavankah na Gorenjskem pri močnem severu ali severovzhodniku

severni f., ki je posledica severnih vetrov na južni strani gorske pregrade

višinski f., pri katerem prehaja gorsko pregrado le zrak z višin, nižinski zrak pa je v privetrju zajezjen

fenizácija -e i proces, pri katerem se zrak na poti čez gorsko pregrado segreje in osuši

fenologíja -e i veda o razvojnih

fazah rastlin v odvisnosti od vremena in klime

fibrátus -a m (krat. fib) oblak v obliki vlaken; sin. vlaknati oblak

fírn -a m vsaj leto dni star ledeniški srenec

fitoklíma -e i popis mikrometeoroloških razmer v rastlinski odeji

fitoklimatologíja -e i veda o mikroklimatskih razmerah v rastlinski odeji na površini rastlin in v nekaterih primerih v zraku med rastlinami

flóccus -a [flokus] m (krat. flo) oblak v obliki kosmov

flúks -a m gl. pretok

fótokémična reakcija -e -e i proces, pri katerem poteka kemična reakcija pod vplivom sončnega sevanja

fótometeór -ja m vidni pojav v ozračju, ki nastane zaradi loma, uklona in razklona sončnih žarkov na kapljicah oziroma kristalih vode v atmosferi, npr. mavrica, halo

fótosintéza -e i proces, pri katerem pod vplivom sončnega sevanja iz vode in ogljikovega dioksida nastaja organska snov

fráctus -a [fraktus] m (krat. fra) oblak, raztrgan v obliki krp

frekvénca -e i 1. število ponovitev dogodkov ali pojavov v časovni enoti ali število dogodkov ali pojavov v določenem velikostnem razredu, npr. frekvenca neviht; sin. pogostnost

2. število nihajev v časovni enoti

Brunt-Väisälöva f. [brant-vajsalo-va] frekvenca navpičnih nihanj zraka v stabilni atmosferi

krožna f. število nihajev v 2π sekundah

frigoriméter -tra m naprava za merjenje jakosti ohlajevanja

fróna -e tudi **atmosfêrska fróna** -e -e i meja med različnima zračnima masama in dogajanje ob njej

arktična f., ki je med arktičnimi in polarnimi zračnimi masami

fenizirana f., ki je oslABLJENA zaradi fenizacije

hladna f., ki se pomika tako, da toplo zračno maso zamenja hladna, ki se vriva pod toplo

maskirana f., pri kateri so nekatera dogajanja šibko izražena

okludirana f., ki nastane ob združitvi front, ko hladna fronta dohiti toplo

orografska f., ki nastane ali se preobrazi ob večji gorski pregradi

polarna f., ki je med polarnimi in tropskimi zračnimi masami na zemeljski polobli

retrogradna f., ki se pomika vzvratno

sekundarna hladna f. hladna fronta, ki je med še hladnejšim in hladnim zrakom v hladni

zračni masi za prvotno hladno fronto

stacionarna f., ki se le neznatno premika ali se ne premika

topla f., ki se pomika tako, da hladno zračno maso zamenja topla, ki se nariva na hladno

tropska f. bolje: intertropska konvergentna cona, gl. cona

višinska f., ki je opazna samo v višinah in ne dosega tal

fróntogenéza -e i nastajanje fronte ali frontalne cone s povečevanjem gradientov lastnosti zračnih mas

frontoliza -e i slabljenje fronte ali frontalne cone z zmanjševanjem gradientov lastnosti zračnih mas

fúnkcija -e i količina, katere vrednost je odvisna od drugih količin

empirična f., dobljena na osnovi merjenj

frontogenetična f. mera za povečanje gradienta konzervativne količine zračne mase

spektralna f. porazdelitev pogostnosti kake količine v odvisnosti od frekvence, valovne dolžine ali periode

tokovna f. parameter dvodimenzionalnega brezdivergentnega toka, katerega vrednost je vzdolž tokovnic stalna

univerzalna f., ki povezuje normirane brezdimenzijske količine

G

génius -a m (krat. gen) izvor oblaka z delno pretvorbo drugega oblaka ali dela oblaka; prim. prvotni oblak, gl. oblak

géodinámični méter -ega -tra m zastar. mera za izražanje geopotenciala ($1 \text{ gdm} = 10 \text{ m}^2/\text{s}^2$)

géopotenciál -a m potencialna energija enote mase v kaki točki glede na morski nivo

gradient g. gradient, ki velja za geopotencial

géopotenciálni méter -ega -tra m mera za izražanje geopotenciala ($1 \text{ gpm} = 9,80 \text{ J/kg}$)

gibálna količina -e -e i produkt mase snovi in njene hitrosti

gíbanje -a s spreminjanje lege v prostoru; prim. kroženje, translacija

adiabatno g., ki je brez izmenjave toplote z okolico; sin. izentropsko gibanje

celično g. gl. cirkulacija 1

celično vertikalno g. v sebi zaključeno gibanje v vertikalni ravnini

dvodimenzionalno g., ki poteka po ploskvi

enakomerno g., pri katerem se vektor hitrosti ne spreminja s časom

g. po ploskvi pritiska gibanje po ploskvi enakega zračnega pritiska; sin. izobarno gibanje

horizontalno g., ki poteka po vodoravni ploskvi

inercijsko g., ki poteka samo zaradi vztrajnosti

izentropsko g. gl. adiabatno gibanje

izobarno g. boljše: gibanje po ploskvi pritiska

laminarno g. gibanje tekočine, pri katerem se tokovnice ne spajajo in so obenem tudi potnice

meridionalno g. gl. poldnevniško gibanje

navidezno g. glede na relativni koordinatni sistem

poldnevniško g., ki poteka vzdolž poldnevnikov; sin. meridionalno gibanje

pospešeno g., pri katerem se vektor hitrosti večja

turbulentno g., pri katerem so trenutne hitrosti v toku neurejene in slučajne

vertikalno g., ki poteka v navpični smeri navzgor ali navzdol

vzporedniško g., ki poteka vzdolž vzporednikov; sin. zonalno gibanje

zonalno g. gl. vzporedniško gibanje

glaciologija -e i veda o snegu, ledu in zlasti ledenikih na zemeljski površini

glórija -e i raznobarvni krog okrog sence opazovalca na zgornji meji oblakov ali megle, ki nastane zaradi uklona sončne svetlobe

górnik -a m sin. gorski veter, gl. veter

górska pregráda -e -e *i* grebeni gora, ki so ovira zračnemu toku

gostóta -e *i* posebej določeno razmerje med dvema količinama

g. energijskega toka mera za pretok energije skozi enoto ploskve v enoti časa

g. izsevanega toka gostota energijskega toka, izsevanega iz kake površine

g. masnega toka mera za pretok mase skozi enoto ploskve

g. moči spektra Fourierova transformiranka avtokorelacijske funkcije

g. podatkov 1. v statistiki: število podatkov v posameznem intervalu 2. na geografski karti: število podatkov na ploskovno enoto

g. snega masa snega na enoto volumna

g. vode masa vode na enoto volumna

g. vodne pare masa vodne pare na enoto volumna

g. zraka masa zraka na enoto volumna

številska g. število elementov na enoto volumna

gradiènt -ènta *m* vektor v skalar-nem polju določene količine, ki kaže v smer njenega največjega naraščanja, pri čemer je velikost vektorja enaka odvodu te količine po dolžini v isti smeri; sin. ascendent

adiabatni g. vertikalni gradient temperature, ki je enak 9,8 K/km

barični g. boljše: gradient tlaka

g. geopotenciala gradient, ki velja za geopotencial

g. pritiska gl. gradient tlaka

g. temperature gradient, ki velja za temperaturo; sin. temperaturni gradient

g. tlaka gradient, ki velja za (zračni) tlak; sin. gradient pritiska

horizontalni g., ki je v vodoravni ravnini

superadiabatni g. vertikalni temperaturni gradient, ki je večji kot adiabatni gradient

temperaturni g. gl. gradient temperature

vertikalni g., ki je v navpični smeri

gradièntno ravnílo -ega -a *s* ravnílo, s katerim se iz polja zračnega pritiska ali polja izohips ploskve pritiska določa hitrost geostrofskega ali gradientnega vetra

gráfična operácija -e -e *i* metoda dela z analogno interpolacijo ali ekstrapolacijo, s seštevanjem ali odštevanjem polj kakih količin

gravitacijska vóda -e -e *i* del vode v tleh, ki se, preden odteče v podtalnico, le krajši čas zadržuje v zgornji plasti tal

grebén -a *m* v kako smer raztegnjeno območje relativno višjih vrednosti kake količine, npr. izboklina v polju zračnega pritiska

gorski g., ki velja za zemeljsko površino

g. izobarne ploskve greben, ki velja za višino ploskve pritiska

g. toplega zraka greben, ki velja za polje temperature zraka

gríva -e *ž*, raba v mn.: grive; sin. zlomljeni valovi, gl. val

grmènje -a *s* bobnenje ob nevihti

kot posledica hitrega razpenjanja zraka ob strelu
grméti, zlasti v 3. os. ed. sedanjika: grmí,

bobneti zaradi strele
gròm grôma m slišni pojav ob strelu; prim. grmenje

H

hálo -a m optični pojav, pri katerem so barvasti ali beli krogi ali loki okoli Sonca ali Lune posledica loma in odboja sončnih žarkov na ledenih kristalih cirrusov

mali h. svetel obroč s polmerom 22° okoli Sonca ali Lune

veliki h. svetel obroč s polmerom 46°, ki je manj svetel kot mali halo

héktopascál -a [hektopaskal] m (krat. hPa) enota za merjenje zračnega tlaka (1hPa = 100 N/m²); prim. milibar

heliográf -a m naprava za merjenje in zapisovanje trajanja sončnega obsevanja, npr. s stekleno kroglo

heliográm -a m 1. trak za zapisovanje trajanja sončnega obsevanja
 2. zapis trajanja sončnega obsevanja

hemisfêra -e i polovica (zemeljske) oble; sin. polobla

hídrodinámika -e i veda o gibanju tekočin

hídrografíja -e i veda o vodi na zemlji

hídrometeór -ja m produkt kondenzacije ali depozicije vodne pare, ki nastane v atmosferi ali na

zemeljski površini, npr. dež, rosa, živi sneg

hídrometeorolóški závod -ega -óda m ustanova, ki se ukvarja z operativnim delom na področju meteorologije in hidrologije

hídrosfêra -e i vodni, tekoči del zemeljske oble

hídrostátika -e i veda o mirujočih tekočinah in mirujočih telesih v njih

higrográf -a m naprava za merjenje in zapisovanje časovnega poteka vlažnosti zraka, npr. relativne vlažnosti

higrográm -a m 1. trak za zapisovanje časovnega poteka vlažnosti zraka

2. zapis časovnega poteka vlažnosti zraka

higrométer -tra m naprava za merjenje navadno relativne vlažnosti zraka; sin. vlagomer

higroskópna vóda -e -e i gl. voda

hipotéza -e i nedokazana, zgolj verjetna trditev

h. *Kolmogorova* hipoteza, da so veliki neizotropni vrtinci edini vir energije, ki se prenaša v manjše vrtince

h. *Monina in Obuhova* hipoteza, da so si profili hitrosti, potenci-

- alne temperature in parnega tlaka v prizemni plasti zraka podobni, če so izraženi v primerni skali
- hipsométer** -tra m naprava za merjenje zračnega tlaka na osnovi spreminjanja temperature vrelišča tekočine s tlakom
- hitróst** -i i v časovni enoti opravljena pot v prostoru
- fazna h.*, s katero se premikajo vrhovi valov oziroma faza valovanja
- grupna h.*, s katero potuje energija valovanja
- h. vetra* hitrost, s katero se giblje zrak
- horizontalna h.*, ki velja za premike v vodoravni smeri
- izstopna h.* hitrost izstopanja plinov iz vira v atmosfero
- končna h.*, ki jo ima (navadno padajoči) delec, ko doseže enakomerno gibanje
- povprečna h.*, ki je povprečna glede na čas, prostor ali niz
- skalarna h.* absolutna velikost vektorja hitrosti
- torna h.* parameter turbulence, ki je kvadratni koren količnika strižne napetosti z gostoto
- trenutna h.*, ki je v izbranem trenutku
- vertikalna h.* komponenta hitrosti, s katero se giblje kaka količina v navpični smeri
- zvočna h.*, s katero se širi zvok
- hòd** hódá m časovni potek vrednosti kakega elementa v izbrani točki
- dnevni h.*, ki velja za 24 ur
- letni h.*, ki velja za obdobje enega leta
- hodográ**m -a m grafična predstavitev navpične razporeditve vodoravne komponente vetra
- homogénost** -i i istovrstnost ali enovitost sistema
- časovna h.*, ki velja glede na čas
- h. podatkov* homogenost, ki velja za neprekinjen niz in nespremenjene pogoje opazovanj
- h. snovi* homogenost, ki velja za masne elemente v snovi
- prostorska h.*, ki velja glede na prostor
- horizónt** -a m črta, kjer se navidezno stikata zemeljska površina in nebo; sin. obzorje
- astronomski h.*, ki je presečišče vodoravne ravnine skozi opazovalčevo oko in nebesno sfero
- lokalni h.* dejansko opazovana črta obzorja, pri katerem je upoštevan relief
- radarski h.* radarsko opažena črta obzorja, pri kateri je upoštevan relief in ukrivljenost radarskih žarkov
- hrápavost** -i i lastnost površine, s katero vpliva na tok tekočine ob površini in je odvisna tudi od hitrosti toka
- parameter h.* parameter, ki določa vpliv različno hrapavih tal na zračni tok nad tlemi
- húmilis** -a m (krat. hum) majhen, nizko razvit cumulus
- hurricane** -a [háriken] m globok tropski ciklon z orkanskim viharjem (tako poimenovan v Ameriki); sin. orkan 2, tajfun

I

imisijsa -e *i* neutr. lokalna onesnaženost zraka, gl. onesnaženost zraka

incus -a [inkus] m (krat. inc) v cirrus razširjen vrh cumulonimbusa v obliki nakovala; sin. nakovalo

indeks -a m 1. manjša, navadno ob znaku nižje zapisana številka ali črka za razlikovanje istovrstnih znakov

2. mera za velikost kake količine ali pojava

i. onesnaženosti indeks, ki velja za skupen vpliv več primesi

i. stabilnosti indeks, ki velja za statično stabilnost zračne plasti
klimatski i., ki velja za prikaz kake klimatske značilnosti, npr. kontinentalni indeks

Showalterjev i. [šovalterjev] mera lokalne stabilnosti atmosfere na osnovi radiosondnih podatkov za prognozo neviht in toče

zonalni i., ki velja za splošni zahodni tok v ozračju

indijánsko polétje -ega -a s neutr., gl. babje poletje

infiltrácija -e *i* gl. prepustnost 1

infiltracíjska kapacitéta -e -e *i* maksimalna hitrost, s katero lahko tla absorbirajo vodo

insolácija -e *i* sin. sončno obsevanje, gl. obsevanje

instrument -enta m naprava za merjenje kake količine; prim. merilnik

analogni i., ki kaže rezultate po skali zvezno

digitalni i., ki kaže rezultate v številski obliki

električni i., ki deluje na osnovi spreminjanja električnih lastnosti, npr. uporovni termometer

elektronski i., ki uporablja elektronska vezja, npr. avtomatska meteorološka postaja

klasični i., ki kaže rezultate neposredno, navadno v analogni obliki

kontrolni i., ki se uporablja za umerjanje instrumentov vsakdanje rabe

meteorološki i., ki se uporablja za merjenje meteorološke količine

registrirni i., ki samodejno zapisuje rezultate

standardni i. 1. instrument, ki meri po dogovorjenih normativih 2. instrument, ki služi kot osnovni instrument za umerjanje kontrolnih instrumentov

intenzívnost -i *i* 1. jakost kakega pojava ali procesa

2. stopnja izrazitosti pojava po meteorološkem ključu

intercépcija -e *i* količina padavin, ki jo prestreže vegetacija in ne doseže zemeljske površine

interpolácija -e *i* določanje vmesnih vrednosti v prostoru ali času

optimalna i., ki poteka v prostoru po posebni statistični metodi

intórtus -a m (krat. in) prepleten, zavit oblak iz rodu cirrus

invêrzija -e *i* pojav, da je razporeditev kakega meteorološkega

elementa (navadno temperature) z višino obratna od običajne
dvignjena i temperaturna inverzija, ki nastane pri premešanju talne inverzije
frontalna i temperaturna inverzija v frontalni coni
i. tropopavze inverzija, ki se nanaša na temperaturo nad tropopavzo
padavinska i., ki se nanaša na razporeditev količine padavin v gorah z nadmorsko višino
subsidenčna i. temperaturna inverzija, ki je posledica spuščanja zraka v anticiklonu
talna i. temperaturna inverzija, ki sega od tal navzgor
temperaturna i., pri kateri temperatura zraka z višino raste
turbulentna i. temperaturna inverzija, ki nastane na meji premešane zračne plasti
višinska i. plast s temperaturno inverzijo v prosti atmosferi
ión -a m električno nabit elementarni ali mikroskopsko majhen delec
mali i. ionizirana molekula
veliki i. nabit delec aerosola
ionizácija zraka -e -- *i* proces, pri katerem postanejo nevtralne atmosfere molekule ali delci aerosola električno nabiti zaradi trkov z delci velike energije, močnih električnih polj, žarkov gama
ionosféra -e *i* plast ozračja nad višino 70 km z veliko gostoto ionov
irizácija -e *i* pojavljanje barvnih pasov na oblakih

ívje -a s ledeni kristali na vejah, listih in predmetih, ki so nastali s primrzovanjem podhlajenih vodnih kapljic megle
ledeno i. kompaktna plast ledu s hrapavo površino, podobno žledu
mehko i. iz tankih iglic ali ploščic
trdo i. zrnatega videza, prekrito s kristalastimi vejicami
ívjenje -a s primrzovanje drobnih vodnih kapljic na sorazmerno večje predmete
izalobára -e *i* črta, ki povezuje točke z enako časovno spremembo zračnega pritiska
izanomála -e *i* črta, ki povezuje točke z enako anomalijo kakega elementa
izentrópa -e *i* gl. adiabata
izhlapévanje -a s 1. proces prehajanja kapljevine, navadno vode, v plin pri temperaturi, ki je nižja od vrelišča; sin. evaporacija 1
toplota i. toplota, ki je potrebna kapljevini, da izhlapi
 2. količina izhlapele vode v določenem času, npr. na dan, na leto; sin. evaporacija 2
dejansko i. gl. efektivno izhlapevanje
efektivno i. izhlapela količina vode z vodne površine ali tal v določenem časovnem obdobju; sin. dejansko izhlapevanje
izlóčanje aerosóla -a -- s pojav, da aerosol izginja iz ozračja, npr. z izpiranjem
izmenjáva -e *i* proces, pri katerem se v prostoru prenašajo lastnosti snovi ali snov sama
difuzijska i., ki poteka z molekularno ali turbulentno difuzijo
masna i., ki se nanaša na maso

molekulska i, ki jo povzroča gibanje molekul
toplotna i, ki se nanaša na toploto
turbulentna i, ki jo povzroča turbulentno gibanje snovi
izo... prvi del zloženk: enak, npr. izotermija, izotermna ploskev, izobara; prim. ekvi...

izobára -e i črta, ki povezuje točke z enakim zračnim pritiskom
izobróna -e i 1. črta, ki povezuje točke z enako pogostnostjo pojavljanja neviht
 2. črta, ki povezuje točke, v katerih je nevihtna aktivnost v določeni fazi
izogóna -e i črta, ki povezuje točke z enako smerjo kake vektorske količine
izohiéta -e i črta, ki povezuje točke z enako količino padavin v določenem obdobju
izohípsa -e i črta, ki povezuje točke z enako nadmorsko višino
izohróna -e i črta, ki povezuje točke z enakim časom kakega pojava ali časom nastopa določene vrednosti izbrane količine
izonéfa -e i črta, ki povezuje točke z enako oblačnostjo

izopléta -e i črta, ki povezuje točke z enako vrednostjo kake količine glede na čas in prostor
izotáha -e i črta, ki povezuje točke z enako hitrostjo vetra
izotérma -e i črta, ki povezuje točke z enako temperaturo
izotermíja -e i stanje sistema, pri katerem je temperatura povsod enaka
izotropíja -e i stanje sistema, pri katerem je določena količina v vseh smereh enako razporejena
izpád -áda m 1. odložitev primesi na tla; sin. depozicija 2
 2. kemična pretvorba te primesi v druge snovi
mokri i, ki nastane zaradi padavin ali s padavinami
skupni i, ki je vsota mokrega in suhega izpada
suhi i, ki nastane zaradi usedanja primesi na tla
izparévanje -a s prehajanje kapljicvine v plin pri vrelišču
izpíranje -a s odstranjevanje aerosola iz ozračja s padavinami ob njihovem nastanku ali padanju
izsévanje -a s oddajanje energije z elektromagnetnim valovanjem ali z delci; sin. sevanje 1, radiacija

J

jakost -i i 1. stopnja izrazitosti kakega procesa ali pojava, ki se označuje kot pripis k simbolu

za pojav: šibek z 0, zmeren z 1, močen z 2, npr. zmerno sneži: *¹
j. obsevanja gostota energijskega

- toka sevanja, ki pade na kako ploskev
- j. ohlajevanja* znižanje temperature v časovni enoti
- j. padavin* količina padavin v časovni enoti
- j. vetra* moč vetra, ki se izraža v Beaufortovi skali
2. indeks izrazitosti
- j. pojava* stopnja aktivnosti pojava
- jásno** prisl. stanje neba brez oblakov oziroma do 2/8 skupne oblačnosti, a le do 1/8 nizke oblačnosti
- pretežno j.* stanje neba do 4/8 skupne oblačnosti, a le do 2/8 nizke oblačnosti
- jédro** -a s mikroskopsko majhen delec, ki je lahko zametek nastanka kakega padavinskega elementa
- aktivno j.* aerosol, ki je pod določenimi pogoji aktiven kot jedro kondenzacije, depozicije ali zmrzovanja
- higroskopsko j.* ki pospešuje kondenzacijo
- j. zmrzovanja* jedro, na katerem

- se začne depozicija vodne pare v ozračju
- kondenzacijsko j.* na katerem se začne kondenzacija
- jesén** -i i del leta med poletjem in zimo
- astronomska j.* ki se na severni polobli začne ob jesenskem enakonočju in se konča ob zimskem solsticiju
- meteorološka j.* ki traja v zmer-
nih širinah severne poloble od 1. septembra do 1. decembra
- jet stream** -- -a [džêt strím] m gl. vetrovni stržen
- jézero hládnega zrâka** -a -- -- s pretežno mirujoča masa hladnega zraka, ki polni kotline
- megleno j. h.* z jezero hladnega zraka, ki je izpolnjeno z meglo
- júg** -a m 1. stran neba proti južnemu polu
2. veter, ki piha iz te smeri
- júgo** -a m relativno topel in vlažen veter na Jadranu z jugovzhodne ali južne smeri; sin. široko
- jugovzhódnik** -a m veter, ki piha z jugovzhoda
- jugozahódnik** -a m veter, ki piha z jugozahoda

K

- kadéča se gôra** -e se -e i oblak v zavetrnem vrtincu ob gorskem vrhu
- kálma** in *cálma* -e [kalma] i gl. brezvetrje

- kanál** -a m izbrano spektralno območje radiometriških meritev
- kanalizíranje** -a s usmerjanje vetra po reliefu tal, med stavbami
- kápa** -e i kar pokriva določeno površino

- oblačna k.* oblak, ki zajame vrh hriba
- polarna k.* 1. led, ki pokriva polarno območje 2. hladen zrak nad polarnim območjem
- kapilarna voda** -e -e i del vode, ki je v tleh zaradi kapilarnosti nad nivojem talne vode
- káplja** -e i približno kroglast del kapljevine s premerom nad 0,2 mm
- dežna k.* padajoča kaplja s premerom nad 0,5 mm, ki je padavina
- k. hladnega zraka* neutr., gl. višinsko jedro hladnega zraka
- k. pršenja* padajoča kaplja s premerom pod 0,5 mm, ki je padavina; sin. kaplja rosenja
- k. rose* na površinah kondenzirana voda v obliki kaplje
- k. rosenja* bolje: kaplja pršenja
- padajoča k.* ki zaradi svoje velikosti (premer nad 0,2 mm) že dokaj hitro pada
- vodna k.* katere snovna sestavina je voda
- kapljevina** -e i voda ali kaka druga snov v agregatnem stanju, v katerem ima obliko posode in gladino ali nastajajo kaplje in kapljice
- kápljica** -e i v zraku lebdeča kroglica kapljevine s premerom pod 0,2 mm
- k. aerosola* kapljica, ki ima topno ali netopno primes
- meqlena k.* ki je sestavina megle
- oblačna k.* ki je sestavina oblaka
- podhlajena k.* pri kateri je temperatura pod 0 °C (največ do okrog -40 °C)
- vodna k.* katere snovna sestavina je voda
- kárta** -e i grafični prikaz količin ali polj, ki so v atmosferi na približno vodoravnih ploskvah
- diagnostična k.*, ki kaže analizirano ali dejansko stanje atmosfere
- hemisferska k.*, ki velja za poloblo in je navadno v polarni projekciji
- klimatska k.*, ki kaže vrednosti elementov klime oziroma njihovo razporeditev
- meteorološka k.*, ki kaže razporeditev meteoroloških količin, polj, pojavov, npr. padavinska karta, temperaturna karta, nevihtna karta
- prizemna k.*, ki kaže vremensko stanje na osnovi opazovanj pri tleh
- prognostična k.*, ki kaže napovedano stanje ozračja
- sinoptična k.* gl. vremenska karta
- višinska k.*, ki kaže polja meteoroloških količin na eni od standardnih ploskev tlaka
- vremenska k.*, ki kaže stanje vremena ob določenem času; sin. sinoptična karta
- kisík** -a m (simbol O₂) plin, po količini druga sestavina ozračja
- klasifikácija** -e i sistematična razvrstitev elementov v razrede ali tipe
- bioklimatska k.* razvrstitev klime po bioklimatskih značilnostih
- k. klime* razvrstitev klime po klimatskih značilnostih, npr. Köppenova klasifikacija, Thornthwaitova klasifikacija
- k. oblakov* razvrščanje oblakov v skupine po značilnostih (rodovi, vrste, podvrste, spremljajoči

oblaki oziroma dopolnilne oblike oblakov, izvor oziroma pretvorba oblakov), po višini, na kateri se nahajajo (nizki, srednji, visoki in oblaki vertikalnega razvoja) ali kako drugače (posebni oblaki, orografski oblaki, oblaki, vidni iz letal itd.); prim. prilogo o klasifikaciji oblakov

k. pojava razvrstitev pojava po nastanku, vrsti, jakosti, npr. klasifikacija megle

k. vremena razvrstitev vremena v vremenske tipe

klíma -e i značilnosti vremena nad kakim območjem v daljšem obdobju (praviloma 30 let); sin. podnebje

aridna k. gl. sušna klima

blažilna k., ki na organizem deluje sproščajoče

borealna k. gl. polarna klima

dražilna k., ki vzpodbuja delovanje organizma

etezijska k. s toplimi in suhimi poletji v evropskem delu Sredozemlja

gorska k. razmeroma hladna, bolj vetrovna in z več padavinami kot v nižinah

humidna k. gl. vlažna klima

klasifikacija k. gl. klasifikacija

k. naselij klima, ki je posledica pozidave in urbanizacije področja

k. prostorov klima zaprtih prostorov, in sicer naravnih, npr. jame, ali umetnih, npr. sobe, skladišča, avtomobila; sin. kriptoklima

k. višjih plasti atmosfere klima proste atmosfere

kontinentalna k. z velikimi tem-

perturnimi nihanji in nizko vlago

kotlinska k. s prevladujočo visoko relativno vlago ter majhno prevetrenostjo, pozimi in jeseni z nizkimi temperaturami in pogosto meglo

lokalna k., ki je značilna za kak kraj ali manjše območje; sin. topoklima

maritimna k. precej vlažna, z majhnimi temperaturnimi nihanji; sin. oceanska klima

mila k. sorazmerno topla, z majhnimi temperaturnimi nihanji in redkimi neugodnimi vremenskimi pojavi; ant. ostra klima

monsunska k. značilna za območje z izrazitimi monsunskimi vetrovi

obalna k. navadno mila, sorazmerno vlažna, z vplivom kopnega in morja

obtežilna k., ki obremenjuje organizem in škoduje zdravju

oceanska k. gl. maritimna klima

ostra k. sorazmerno hladna, z velikimi temperaturnimi nihanji in pogostimi neugodnimi vremenskimi pojavi; ant. mila klima

polarna k. z zelo nizkimi temperaturami in malo padavinami; sin. borealna klima

puščavska k. izrazito kontinentalna in sušna klima

subtropska k. z visokimi temperaturami, nizko relativno vlago in malo padavinami

sušna k. z zelo malo padavinami; sin. aridna klima

tropska k. z visokimi temperaturami, visoko vlago in mnogo padavinami

- visokogorska k.* z nizkimi temperaturami, precej padavinami in pogosto močnimi vetrovi
- vlažna k.* z letno količino padavin, večjo kot je možno letno izhlapevanje; sin. humidna klima
- zdravilna k.* z ugodnim vplivom na počutje in zdravljenje bolnika
- klimatografija** -e *i* kvantitativni opis klimatskih razmer kakega območja
- klimatológ** -a *m* strokovnjak za klimatologijo
- klimatologija** -e *i* veda o klimi
- deskriptivna k.*, ki kvalitativno proučuje klimatske razmere
- dinamična k.*, ki proučuje vzroke klimatskih razmer
- uporabna k.*, ki pripravlja klimatske študije za potrebe urbanizma, gospodarstva, turizma
- klimátski** -a -o ki se nanaša na klimo; sin. podneben
- klimatska cona* cona z nekaterimi skupnimi klimatskimi značilnostmi
- k. karta* karta, ki kaže vrednosti elementov klime oziroma njihovo razporeditev
- k. meja* ločnica raznih klimatskih tipov
- k. terapija* 1. zdravljenje na območju z zdravilno klimo 2. postopek zdravljenja z doziranim učinkom vremenskih dražljajev
- k. značilnost* elementi klime v prostorski in časovni razporeditvi
- klimatski diagram* prikaz klimatskih karakteristik kakega kraja ali območja
- k. ekstrem* ekstrem, ki velja za
- kako klimatsko obdobje ali območje
- k. faktor* faktor, ki sodoloča klimo kakega kraja ali območja, npr. geografska širina, nadmorska višina, lega
- k. indeks* indeks, ki velja za prikaz kake klimatske značilnosti, npr. kontinentalni indeks
- k. model* model, ki sloni na klimatskih vrednostih spremenljivk in povezuje klimatske dejavnike
- k. pas* pas s približno enako klimo
- k. podatek* podatek, ki je del informacije o klimi
- k. tip* tip, ki opredeli klimo v odvisnosti od dejavnikov, ki to klimo pogojujejo
- klimatsko zdravilišče* kraj, kjer okolje omogoča klimatsko terapijo
- koagulácija** -e *i* sprijemanje aerosola v večje delce ali kapljice
- koalescénca** -e *i* zlivanje kapljic v večje kapljice ali kaplje
- koeficiént** -énta *m* sorazmernostni faktor med količinama
- absorpcijski k.* neustr., gl. absorptivnost
- difuzijski k.* neustr., gl. difuzivnost
- k. izmenjave* kvocient med turbulentnim pretokom in gradientom kake količine (turbulentna difuzivnost, pomnožena z gostoto zraka)
- k. odtoka* delež odtoka
- k. posode* razmerje med izhlapelo vodo z velikega vodnega telesa in izhlapelo vodo, izmerjeno z evaporimetrom
- k. pretoka* sorazmernostni faktor med pretokom in razliko oziro-

- ma gradientom količine, ki ta pretok določa
- k. sipanja* razmerje med razpršeno in vpadlo svetlobo
- k. viskoznosti* sorazmernostni faktor med strižno napetostjo in strižno hitrostjo; bolje: viskoznost 2
- k. zaviranja* (ang. drag coefficient) koeficient med kvadratoma torne in povprečne hitrosti turbulentnega toka
- k. zunanjega trenja* koeficient pri poenostavitvi, da je trenje premo sorazmerno s hitrostjo vetra
- korelacijski k.*, ki kaže statistično povezanost med količinama
- motnostni k.* neutr., gl. motnost
- refleksivni k.* neutr., gl. odbojnost
- transmisivni k.* neutr., gl. prepustnost 2
- kolébanje** -a s približno periodično odmikanje od povprečja, npr. kolebanje tlaka, temperature, števila dni s kakim pojavom
- k. klime* ponavljanje približno enakih klimatskih razmer s periodami znatno nad 30 let
- nepredvidljivo k.*, pri katerem nastopajo spremembe v neenakih presledkih
- periodično k.*, pri katerem nastopajo spremembe v enakih presledkih
- večletno k.* ponavljanje vremenskih značilnosti s periodo od nekaj let do okrog 30 let
- koledár** -ja m časovna skala, določena z datumi
- fenološki k.*, ki označuje povprečen datum vznika, brstenja, cvetenja, zorenja itd. v kakem kraju
- vremenski k.* poljud. ljudska vremenska pravila, ki so vezana na datume oziroma svetnike
- količina** -e *i* spremenljivka, ki ima merljivo vrednost
- brezdimenzijska k.*, ki že v osnovi nima enot ali pa je normirana
- k. oblačnosti* neutr., gl. oblačnost
- k. padavin* količina padavinske vode, podana v milimetrih (ali v litrih na kvadratni meter) za določeno časovno obdobje
- konzervativna k.*, ki ohranja svojo vrednost v nekaterih procesih
- meteorološka k.* katerakoli količina v meteorologiji
- normirana k.*, deljena s povprečno ali kako drugo značilno vrednostjo
- skalarna k.* l. količina, ki ima samo velikost; sin. skalar 2. absolutna vrednost vektorja; sin. skalar
- specifična k.* količina na enoto mase, npr. specifična toplota, specifična vlaga
- vektorska k.* z dvema ali več komponentami; sin. vektor
- koncentracija** -e *i* količina ene snovi v drugi, podana kot številsko, masno, volumsko razmerje ali kot gostota primesi
- emisijska k.*, ki nastopa pri izstopu iz vira onesnaženja
- lokalna k.* koncentracija onesnaženosti na mestu, kjer vpliva na prejemnike
- kondenzácija** -e *i* zgoščevanje vodne pare v vodne kapljice oziroma vodo
- toplota k.* toplota, ki se sprosti ob prehodu pare v kapljevino

konfluencia -e *i* dvodimenzionalno zблиževanje tokovnic

koniméter -tra *m* naprava, ki kaže delce v zraku; prim. števec delcev, gl. števec

konsisténca -e *i* usklajenost

časovna k., ki velja za potek različnih količin v ozračju s časom
k. enačb konsistenca, ki velja za pomembnost posameznih členov v sistemu enačb

prostorska k., ki velja za istočasne vrednosti raznih količin in polj v prostoru oziroma ozračju

konstánta -e *i* količina, ki je povsem ali približno stalna

individualna plinska k. splošna plinska konstanta, deljena z molekulsko maso plina (za zrak je 287 J/kg K)

Kármánova k. faktor porasta velikosti turbulentnih vrtincev z višino (okrog 0,4)

solarna k. gostota energijskega toka sončnega sevanja pravokotno na žarke na vrhu ozračja pri povprečni oddaljenosti Zemlje od Sonca (je $1370 \text{ W/m}^2 \pm 2\%$)

splošna plinska k. plinska konstanta, ki ima v enačbi idealnega plina vrednost 8314 J/K kmol

Stefanova k. [štefanova], ki je $5,67 \cdot 10^{-8} \text{ W/m}^2\text{K}^4$ in nastopa v Stefanovem zakonu

Wienova k. [vinova], ki je enaka produktu valovne dolžine sevanja maksimalne jakosti (pri črnem telesu) in temperature ($2,9 \cdot 10^{-3} \text{ K m}$)

kontinentálnost -i *i* stopnja izrazitosti kontinentalne klime

kontrólna znáčka -e -e *i* črtica na zapisu registrirnega instrumenta v določenem terminu; sin. markica

konvékcija -e *i* navpično gibanje in izmenjava zraka, ki lahko povzroči razvoj kopastih oblakov

dušena k., ki je v stabilni atmosferi ovirana ali zgoraj omejena s temperaturno inverzijo

globoka k., ki sega skozi večji del troposfere

plítva k., ki je v razmeroma tanki plasti zraka

poševna k., ki nastaja v dolgih planetarnih valovih in je skoraj vodoravna

prisilna k., ki je posledica dinamične turbulence

prosta k., ki je posledica temperaturnih razlik zraka; sin. termična konvekcija

termična k. gl. prosta konvekcija

konvergénca -e *i* stekanje tekočine v polju hitrosti; ant. divergenca
2 os k. os, vzdolž katere je divergenca toka v deformacijskem polju hitrosti

koordináta -e *i* vrednost, ki določa položaj točke v koordinatnem sistemu

transformacija k. transformacija, ki velja za prehod iz enega v drugi koordinatni sistem

koordinátni sistém -ega -a *m* 1 sistem, ki omogoča določanje lege v prostoru

Eulerjev k. s. [ojlerjev] koordinatni sistem, ki ima izhodišče v fiksni točki prostora

hibridni k. s. kombiniran koordinatni sistem, npr. v spodnjem delu sigma koordinatni sistem,

- v zgornjem pa pritiskov koordinatni sistem
- Lagrangeov k. s.** [lagranžev] koordinatni sistem, katerega izhodišče se giblje skupaj s procesom ali pojavom
- naravni k. s.** koordinatni sistem s koordinatami v smeri tangente, normale in binormale gibanja
- pritiskov k. s.** koordinatni sistem s pritiskom kot vertikalno koordinato; sin. tlakov koordinatni sistem
- sigma k. s.** koordinatni sistem, ki ima za vertikalno koordinato normiran skupni zračni tlak in ki sledi reliefu
- theta k. s.** koordinatni sistem, ki ima za vertikalno koordinato potencialno temperaturo
- tlakov k. s.** koordinatni sistem s tlakom kot vertikalno koordinato; sin. pritiskov koordinatni sistem
- zeta k. s.** koordinatni sistem, ki ima za vertikalno koordinato normirano višino, horizontalni koordinati pa sledita reliefu
- 2. sistem**, ki omogoča določanje položaja točke glede na njegovo izhodišče
- korák** -a m določen presledek ali določena razdalja
- časovni k.** čas med zaporednima nivojema numerične integracije po času
- prostorski k.** razdalja med sosednjima točkama prostorske mreže
- korékcija** -e i popravek dane vrednosti za določitev pravilne vrednosti
- k. instrumenta** korekcija glede na odčitano vrednost kake naprave
- k. vrednosti** korekcija posamezne vrednosti izmerjene ali izračunane količine
- koróna** -e i gl. venec
- kôsem** -sma m del ali skupek česa, npr. megle, snežink
- k. megle** del (gostejše) megle
- snežni k.** velik skupek snežink v zraku ob sneženju
- kóšava** -e i sunkovit jugovzhodnik v Pomoravju in Podonavju
- kriosfêra** -e i ledeni del zemeljske oble
- kriptoklíma** -e i sin. klima prostorov, gl. klima
- kristál** -a m element kristalizirane snovi z ekvivalentnim premerom nad 0,5 mm
- kristálček** -čka m droben element kristalizirane snovi
- ledeni k.** kristalizirana voda v obliki npr. ploščice, iglice, stebrička
- oblačni k.**, ki ima ekvivalentni premer pod 0,2 mm in je sestavina oblaka, v katerem pretežno lebdi
- padajoči k.**, ki ima ekvivalentni premer nad 0,2 mm in zaradi svoje velikosti že dokaj hitro pada
- solni k.**, ki je iz soli v zraku; prim. kondenzacijsko jedro, gl. jedro
- krivúlja** -e i navadno grafična predstavitev kake količine v odvisnosti od druge ali drugih količin
- karakteristična k.** 1. krivulja, ki kaže kako značilno razporeditev, npr. letni potek padavin 2. kri-

vulja, ki veže višine kondenza-
cijskih nivojev prisilnega dviga
in določa potencialno nestabil-
nost

k. stratifikacije krivulja, ki kaže
navpično razporeditev tempera-
ture zraka; prim. profil

króg -a m 1. sklenjena ravninska
krivulja, katere točke so enako
oddaljene od središča

2. razširjena slika sonca ali lune

pri opazovanju skozi debelejšo
plasti cirrusnih oblakov

parhelični k. belkast vodoravni
krog na isti višini kot sonce, na
katerem se lahko pojavijo svetle
pege (sosonca)

króženje -a s približno krožno
gibanje zraka; prim. cirkulacija 3,
gibanje

kumulónimbus -a m gl. cumulonim-
bus

kúmulus -a m gl. cumulus

L

labilizácija -e ž povečanje labilno-
sti, npr. zračne plasti, toka

labilnost -i ž gl. nestabilnost

lacunósus -a [lakunozus] m (krat. la)
luknjast oblak v obliki satovja

lavína -e ž neustr., gl. plaz

léd -ú m voda ali nekatere druge
snovi v trdnem agregatnem
stanju

čisti L, ki je prozoren ali prosojen
morski L 1. led, nastal zaradi
zmrznjenja morske vode 2. led,
prinesen navadno z morskim
tokom

motni L, ki je neprozoren zaradi
zračnih elementov ali drugih
primesi

oceanski L, ki pokriva polarna
morja

polarni L, ki pokriva polarna
območja

suhi L ogljikov dioksid v trdnem
agregatnem stanju

vsebnost L vsebnost ledenih kri-
stalčkov in ledenih zrn v zraku

ledén -a -o ki je iz ledu

ledena gora velik odlomek polar-
nega ledu, ki plava na morju

L. igla ledeni kristalček, po obliki
podoben igli

L. iglica raba v mn. ledeni kristalčki s
premerom pod 0,1 mm, ki ob
jasnem vremenu in tempera-
turah pod -10 °C lebdijo v
zraku in se lesketajo

L. megla megla, ki se sestoji iz
ledenih kristalčkov

L. obloga z ledom obdana površina
raznih predmetov

L. roža značilna oblika kristaliza-
cije vode na gladki hladni (obi-
čajno stekleni) površini

L. sveča navzdol ošiljena ledena
tvorba, nastala pri zmrzovanju
polzeče vode

ledeni kristalček kristalizirana

- voda v obliki npr. ploščice, iglice, stebrička
- l. oblak** oblak, ki sestoji iz ledenih kristalčkov ali zmrznjenih kapljic
- ledeno ivje** kompaktna plast ledu s hrapavo površino, podobno žledu
- l. zrno** gl. ledeno zrno
- ledenik** -a m velika trajna gmota ledu
- ledéni možjé** -ih móž m mn. singulariteta močnih ohladitev sredi maja
- ledéno zróno** -ega -a s raba v mn. padavine v obliki prozornih ledenih kroglic s premerom pod 5 mm
- ledišče** -a s temperatura zmrzovanja ali taljenja vode pri 0 °C
- lenticularis** -a [lenticularis] m (krat. len) oblak v obliki konveksne leče; sin. lečasti oblak; prim. valovni oblak, gl. oblak
- léstvica** -e i gl. skala 1
- letálska sléd** -e -í i razmeroma tanek oblačni trak za letali v zraku z razmeroma visoko relativno vlago
- léto** -a s 1. čas 365 ali 366 dni, ki se začne 1. januarja in traja do 31. decembra
- referenčno** l. gl. referenčno leto
2. dolžina poljubno izbranega časovnega intervala, npr. od 1. marca do naslednjega 1. marca
- lídar** -ja m sin. laserski radar, gl. radar
- liják tornáda** -a -- m vidni del tornada
- líniya** -e i sin. črta
- konvergentna** l., h kateri se zrak steka
- nevihtna** l. (angl. squall line) pas neviht pred hladno fronto
- litometeór** -ja m pojav v atmosferi, ki ga povzročijo trdni delci v zraku, npr. suha motnost, dim, peščeni vihar
- litosfêra** -e i trdni del zemeljske oble
- liziméter** -tra m naprava za merjenje različnih komponent hidrološkega cikla, infiltracije, površinskega odtoka, evapotranspiracije, topljivih delcev, sestavljena iz posod, napolnjenih z zemljo, zgoraj v nivoju zemeljske površine, za prestrezanje ali zbiranje vode, ki potuje navzdol skozi tla
- ločljivost** -i i sposobnost zaznavanja najmanjših mogočih razlik, npr. ločljivost instrumenta, ločljivost satelitske slike
- lók** -a m del kroga ali krivulje
- cirkumzenitalni** l. raba v mn. odbojni loki rdečkaste do vijoličaste barve, nastali zaradi velikega hala, ki se pojavijo v bližini zenita ali horizonta
- mavrični** l. raba v mn. dodatni barvni loki pod notranjo mavrico
- tangencialni** l. raba v mn. kratki loki ali svetle pege na zunanji strani hala
- lòm** lóma m nenadna sprememba smeri
- l. izoplete** lom na mejni površini, ki kaže nezveznost gradienta kake količine
- l. svetlobe** sprememba smeri žarkov na meji optično različno gostih prozornih snovi
- lovilna odprtina** -e -e i odprtina lovilnega lijaka, s katero se prestrezajo padavine

lovilni lijak -ega -a m zgornji del ombrometra, v katerega se

ujame padavinska voda in odteka v zbiralno posodo

M

maestrál -a m l. veter zahodnih smeri v Sredozemlju, ki se pojavi ob azorskem anticiklonu 2. poljud. obalni veter na Jadranu, ki piha podnevi z morja; sin. zmorec

maksimálna vódnost tál -e -i -- i gl. vodnost

máksimum -a m največja vrednost spremenljive količine

absolutni m. najvišja vrednost ali časovno v celotnem nizu podatkov, ali krajevno na kakem območju

povprečni m. povprečje maksimalnih vrednosti posameznih krajših obdobij

mámma -e [mama] i (krat. mam) baza oblaka v obliki dojk

maritimnost -i i stopnja izrazitosti maritimne klime

márkica -e i gl. kontrolna značka

mása -e i količina, ki določa vpliv težnosti na telo oziroma upiranje telesa pospeševanju

arktična zračna m. zračna masa, ki nastane nad arktiko in je zelo mrzla

celinska zračna m. zračna masa, ki nastane nad celino oziroma kopnim in je razmeroma suha; sin. kontinentalna zračna masa

kontinentalna zračna m. gl. celinska zračna masa

maritimna zračna m. gl. morska zračna masa

m. atmosfere celotna masa Zemljinega ozračja ($5,3 \cdot 10^{18}$ kg)

m. oblačnega zraka vsota mas suhega zraka, vodne pare in vodnih kapljic v izbrani prostornini zraka v oblaku

m. suhega zraka masa osnovnih nespremenljivih sestavin zraka

morska zračna m. zračna masa, ki nastane nad morjem in je vlažna; sin. maritimna zračna masa

polarna zračna m. zračna masa, ki nastane v višjih geografskih širinah od zmernih in je razmeroma hladna

tropska zračna m. zračna masa, ki nastane v nižjih geografskih širinah od zmernih in je razmeroma topla

zračna m. obsežna masa zraka v makrometeorološki skali, ki ima od podlage pridobljene lastnosti

mávrica -e i koncentrični barvni loki, vidni na pršcu, dežnih kapljah ali megli

bela m., pri kateri barve niso razklonjene, npr. na megli

m. prvega reda gl. notranja mavrica

- m. tretjega reda* gl. zunanja mavrica
- notranja m.*, ki je izrazitejša in ima lok 42°; sin. mavrica prvega reda
- zunanja m.*, ki je šibkejša in ima lok 50°; sin. mavrica tretjega reda
- meandriranje dimne sledí** -a -- -- s vidno vodoravno vijuganje dima
- meandriranje tóka** -a -- s vijuganje toka z radijem vijug, ki je večji od širine toka
- mediána** -e i sin. srednja vrednost l, gl. vrednost
- m. temperature* sin. srednja temperatura, gl. temperatura
- mediócris** -a [mediokris] m (krat. med) srednje razvit cumulus
- meglà** -è [mæg] i drobne vodne kapljice ali ledeni kristalčki v prizemni plasti zraka, ki zmanjšujejo vodoravno vidnost pod 1 km
- advekcíjska m.*, ki nastane pri advekciji zraka, ki je hladnejši ali toplejši od podlage oziroma tal
- dvignjena m.*, ki nastane ob premešanju prizemne plasti zraka in preide v stratus
- frontalna m.*, ki nastane zaradi izhlapevanja padavin ob frontah
- gosta m.*, ki zmanjšuje vidnost pod določeno mejo, navadno pod 100 m
- ledena m.*, ki sestoji iz ledenih kristalčkov
- m. z vidnim nebom* megla, ki je razmeroma plitva, da je mogoče videti nebo ali oblake
- morska m.*, ki je nad morjem
- nevidna m.*, ki je enake temperature kot okolica in se je na satelitski sliki, posneti v infrardečem spektru, ne opazi
- obalna m.*, ki je v pasu ob obali zaradi vzajemnega vpliva kopnega in morja
- pobočna m.*, ki je ob obsežnih položnih pobočjih zaradi adiabatsnega ohlajevanja zraka pri prisilnem dvigu
- podhlajena m.*, ki sestoji iz podhlajenih vodnih kapljic
- pršeča m.*, iz katere prši
- puhteča m.*, ki nastane v hladnem zraku nad toplo mokro podlago
- radiacijska m.*, ki nastane zaradi ohlajevanja tal in zraka s sevanjem
- talna m.*, ki sega od tal do višine nekaj metrov nad tlemi
- megléna móča** -e -e [mæg] i plast iz megle odložene vode na tla in predmete
- mêja** -e i višina ali ločnica različnih območij
- gozdna m.* nadmorska višina, do katere rastejo drevesa
- klimatska m.* ločnica raznih klimatskih tipov
- m. snega* nadmorska višina, nad katero leži sneg
- m. sneženja* nadmorska višina, nad katero sneži, pod njo pa dežuje
- m. večnega ledu* l. povprečna nadmorska višina, nad katero leži led vse leto 2. ločnica med morsko površino in polarnim ledom
- menískus** -a m ukrivljena površina tekočinskega stebrička v cevki

merilnik -a m naprava za določanje vrednosti kake količine; prim. instrument, tipalo

merilno mésto -ega -a s prostor, izbran za meritve

merítev -tve i instrumentalni način določanja kvantitativnih vrednosti kake količine

analogna m., ki daje zvezne vrednosti

avtomatska m., pri kateri se izmerjene vrednosti samodejno registrirajo

balonska m., ki se opravlja z meteorološkim balonom

dopolnilna m. navadno občasna meritev, ki je dopolnilo k stalnim meritvam

maršrutna m., ki je vzdolž kake poti

pilotažna balonska m. balonska meritev, pri kateri se balon spremlja s teodolitom

posebna m., ki vključuje nestandardne metode, naprave ali termine

radarska m., ki se opravlja z meteorološkim radarjem

radiosondna m., pri kateri se meri temperatura, vlaga, tlak in veter z radiosondo

redna m., ki poteka v mreži meteoroloških postaj več let

trandosondna balonska m. balonska meritev, pri kateri balon potuje po ploskvi izbranega pritiska

terminska m., ki poteka v določenem časovnem zaporedju po pravih svetovne meteorološke organizacije

začasna m., ki zajame razmeroma kratko časovno obdobje meritev

meteór -ja m viden ali slišen pojav v atmosferi

meteorográf -a m naprava za merjenje in zapisovanje meteoroloških elementov, nameščena na letalu, zmaju, balonu

meteorológ -a m strokovnjak za meteorologijo; sin. vremenoslovec

meteorologíja -e i geofizikalna veda, ki obravnava procese in pojave v atmosferi in pojave, ki so soodvisni od njih; sin. vremenoslovje

aplikativna m. gl. uporabna meteorologija

dinamična m., ki obsega teorijo sil, gibanj, energijskih prehodov in procesov v ozračju

fizikalna m., ki obsega fiziko oblakov, optične, električne in druge fizikalne pojave v ozračju

pomorska m., ki obravnava predvsem procese v ozračju nad morji, zlasti za potrebe pomorskega prometa

radarska m., ki temelji na opazovanjih z radarjem

satelitska m., ki temelji na opazovanjih s sateliti

sinoptična m., ki obravnava obsežne atmosferske procese, predvsem po sinoptični metodi, za sestavo vremenskih napovedi na osnovi vremenskih kart; sin. sinoptika

teoretična m., ki izhaja iz fizikalnih zakonov in uporablja matematična sredstva

tropska m., ki obravnava tropska in subtropska območja

uporabna m., ki je prilagojena raznim dejavnostim, npr. agrometeorologija, biometeorologija,

- gozdarska, gradbena, letalska, medicinska, prometna, turistična meteorologija; *sin.* aplikativna meteorologija
- meteorolóški** -a -o ki se nanaša na meteorologijo; *sin.* vremenosloven
- meteorološka depeša** šifrirano poročilo z meteorološkimi podatki
- m. jesen** jesen, ki traja v zmernih širinah severne poloble od 1. septembra do 1. decembra
- m. karta** karta, ki kaže razporeditev meteoroloških količin, polj, pojavov, npr. padavinska karta, temperaturna karta, nevihtna karta
- m. količina** katerakoli količina v meteorologiji
- m. ladja** posebej za meteorološke meritve prirejena in vzdrževana ladja
- m. pomlad** pomlad, ki traja v zmernih geografskih širinah severne poloble od 1. marca do 1. junija
- m. postaja** *gl.* postaja
- m. služba** organizacija, ki opravlja operativno delo na področju meteorologije v kaki državi, pokrajini
- m. zima** zima, ki traja v zmernih geografskih širinah severne poloble od 1. decembra do 1. marca naslednjega leta
- meteorološki arhiv** urejena zbirka meteoroloških podatkov
- m. element** osnovna količina, ki opisuje stanja v atmosferi, npr. temperatura, pritisk
- m. instrument** instrument, ki se uporablja za merjenje meteorološke količine
- m. ključ** sistem šifer oziroma znakov za pomen, prenos in prikaz meteoroloških podatkov;
- m. kod** *gl.* meteorološki ključ
- m. nomogram** *gl.* nomogram
- m. observatorij** meteorološka ustanova, namenjena meritvam in raziskavam
- m. parameter** splošna, glede na definicijo pojma parameter včasih neustrezna oznaka za kako meteorološko količino
- m. podatek** 1. podatek, ki se nanaša na meteorološko količino ali pojav, npr. podatek o temperaturi, vlažnosti 2. raba v mn. podatki, ki kot celota omogočajo pregled nad vremenom ali klimo
- m. pojav** 1. pojav, odvisen od stanja v atmosferi in na njenih mejah; *prim.* prilogo o klasifikaciji hidrometeorjev 2. *sin.* atmosferski pojav, *gl.* pojav
- m. pokazatelj** količina, ki opredeljuje vrednost ali stanje druge meteorološke količine
- m. polet** polet, ki je namenjen meteorološkim meritvam
- m. radar** elektronska naprava za opazovanje, ki oddaja in sprejema odbito elektromagnetno valovanje
- m. satelit** naprava, ki meri in posreduje meteorološke podatke iz orbite okrog Zemlje; *sin.* vremenski satelit
- meteorološko opazovanje** opazovanje, ki se nanaša na meteorološke pojave ali meteorološke spremenljivke

- m. poletje* poletje, ki traja v zmernih geografskih širinah severne poloble od 1. junija do 1. septembra
- meteoropatija** -e i prizadetost bolnega organizma zaradi vremena
- meteorotropija** -e i odzivnost organizma na vreme
- métež** -a in **snéžni métež** -ega -a m gl. snežen
- metóda** -e i način obravnavanja ali reševanja problema
- deterministična m.*, ki sloni na fizikalnih zakonih in konkretnih predpostavkah ter velja za posamezne primere; ant. statistična metoda
- m. elementa zraka* metoda, ki velja za dogajanja v atmosferi, če se njen manjši del adiabatno dviga ali spušča
- m. končnih elementov* metoda numeričnega reševanja diferencialnih enačb z razvojem po funkcijah, ki so le na končnih odsekih različne od nič
- m. mreže točk* metoda numeričnega reševanja diferencialnih enačb v pravilno razporejenih točkah
- m. perturbacij* metoda, ki razdeli količino na njen značilni povprečni del in na odmik od te vrednosti
- numerična m.*, ki daje številčne rešitve enačb za konkretne podatke
- objektivna m.*, ki sloni na vnaprej določenih postopkih in kriterijih; ant. subjektivna metoda
- sinoptična m.*, ki na osnovi istočasnih opazovanj spremlja vremenska dogajanja nad velikim delom zemeljske površine in omogoča vremenske napovedi z ekstrapolacijo premikov in dogajanj v ozračju
- spektralna m.* l. metoda numeričnega reševanja diferencialnih enačb z razvitjem spremenljivk v vrste periodičnih funkcij 2. določanje kakih lastnosti na osnovi določanja spektra
- statistična m.*, ki sloni na zakonitostih matematične statistike; ant. deterministična metoda
- subjektivna m.*, ki sloni na izkušnjah posameznika; ant. objektivna metoda
- mezopávza** -e i meja med mezosfero in termosfero, ki je okrog 80 km visoko
- mezoféra** -e i plast atmosfere na višini približno 50 do 80 km nad tlemi, v kateri se temperatura z višino močno znižuje; prim. stratosfera, termosfera
- migotánje** -a s hitro, navidezno malenkostno spreminjanje položaja zvezd ali drugih svetlobnih virov
- míkrobarográf** -a m barograf, ki zazna tudi zelo majhne spremembe tlaka
- míkrófízika oblákov** -e -- i področje meteorologije, ki obravnava dogajanja med delci v oblakih
- míkroklíma** -e i klima, ki jo ima majhen prostor, npr. klima v zaprtih prostorih, med rastlinjem
- míkrometeorologíja** -e i področje meteorologije, ki obravnava vremenske in klimatske razmere majhnih dimenzij od nekaj mm do 2 km, navadno v prizemni plasti zraka

mílibár -a m (krat. mb, tudi mbar) enota za merjenje pritiska ali tlaka (1 mb = 1 hPa = 100 N/m²)

mínimum -a m najmanjša vrednost spremenljive količine

absolutni m., ki velja za celotni niz podatkov

povprečni m. povprečje minimalnih vrednosti, ki veljajo za posamezna krajša obdobja

mistrál -a m hladen veter, ki piha po dolini Rhone (Francija) navzdol

modél -a m skupek zakonitosti, ki opisujejo in določajo kak pojav ali stanje

boksní m. računski model, ki predpostavlja razdelitev prostora v volumske enote homogenih lastnosti

difuzijski m., ki opisuje razširjanje kake lastnosti ali snovi v zraku, navadno s turbulentno difuzijo

dinamični m., v katerem so glavni procesi opisani kot posledica delujočih sil

fizični m. gl. laboratorijski model

Gaussov m. [gausov] difuzijski model z Gaussovo razporeditvijo koncentracij okrog centra ali osi

globalni m., ki zajema dogajanje na celotni zemeljski površini

klimatski m., ki sloni na klimatskih vrednostih spremenljivk in povezuje klimatske dejavnike

laboratorijski m., v katerem se dogajanje spremlja v pomanjšani velikosti; sin. fizični model

matematično fizikalni m., v katerem so dogajanja v atmosferi

predstavljena s sistemom enačb
mezometeorološki m., ki zajema dogajanja, značilna za mezometeorološko skalo

m. ciklona zmernih širin po Bjerknesu: model ciklona s toplo in hladno fronto

m. fronte model, ki opisuje narivanje toplega zraka nad hladnega ali hladnega pod toplega in posledice tega

m. širjenja onesnaženja (zraka) model, ki opisuje npr. advekcijo, difuzijo onesnaženja

m. za napoved vremena model, ki vsebuje tudi časovno odvisnost dogodkov in z razvojem od začetnega stanja napoveduje bodoče vreme; sin. prognostični model

m. za omejeno območje model, ki zajema dogajanje v ozračju nad delom hemisfere

numerični m., ki je prirejen za numerično reševanje

prognostični m. gl. model za napoved vremena

statistični m., ki po statističnih zakonitostih opisuje kak pojav

modrina neba -e -- *i* značilen sinji videz neba zaradi selektivnega sipanja sončne svetlobe

módus -a m sin. najpogostejša vrednost, gl. vrednost

mónitoring -a m informacijski sistem za spremljanje in nadzorovanje pojavov z zbiranjem informacij in odločanjem z osrednjega mesta

monsún -a m obsežen sistem značilnih vetrov pozimi s kopnega na morje in poleti obratno, predvsem v jugozahodni Aziji

Montgómerýjev potenciál -ega -a [montgomerijev] m funkcija, ki je na izentropski ploskvi podana kot vsota geopotenciala in entalpije

môrski ðim -ega díma m bolje: pršec

môtnja -e i pojav, ki ni usklajen s pravilnim, normalnim delovanjem

môtnost -i i zmanjšana vidnost ob lepem vremenu; sin. mrč

prašna m., ki je posledica prahu ali majhnih delcev peska v zraku, ki se dvigajo s tal med peščenim viharjem

suha m., ki je posledica drobnih delcev v zraku s premerom okrog 0,1 mikrometra in ki daje svetel videz neba v smeri proti soncu in temen videz v smeri od sonca

vlažna m. gl. zamegljenost

mrák -a m čas pred sončnim vzhodom in po sončnem zahodu, ko ni niti popolnoma svetlo niti popolnoma temno

mráz mráza m 1 vreme z relativno nizkimi temperaturami, močnim vetrom, brez sonca

2. poljud. vremensko stanje ob razmeroma nizki temperaturi zraka

3. občutje človeka ali živali v razmerah, ki povzročajo prekomeren odtok toplote iz telesa

mrazišče -a s manjše območje z nižjo temperaturo kot je v oko-

lici, navadno v vrtači ali kaki drugačni kotlini

mrč -a m gl. motnost

mréža -e i razporeditev točk v prostoru

fina m. bolje: gosta mreža

gosta m. z gosto razporejenimi (računskimi) točkami, ki so npr. v vodoravni smeri v globalnem modelu za napoved vremena oddaljene manj kot 150 km druga od druge

m. postaj razvrstitev meteoroloških opazovalnic na določenem območju

m. točk razporeditev računskih točk v numeričnem modelu

osnovna m. mreža opazovalnic, ki delujejo nepretrgano in po mednarodnih pravilih

pravilna m. mreža z vozlišči, razporejenimi vzdolž vzporednic ali geografskih koordinat

zamaknjena m. mreža s točkami, pri kateri so različne količine definirane v različnih točkah

mréžna razdálja -e -e i oddaljenost dveh sosednjih točk v pravilni mreži podatkov

mr̀tvo mórje -ega -a s vzvalovano morje z razmeroma dolgimi valovi, ki niso nastali na tem območju

mutátus -a m (krat. mut) oblak, pretvorjen iz oblaka drugega rodu; prim. prvotni oblak, gl. oblak

N

- nabòj** -òja m množina elektrine na telesu
- električni n.** množina elektrine na naelektrenem telesu
- razdelitev n.** pojav, pri katerem dobijo oblačni delci ali deli oblaka različen električni naboj
- nadglavišče** -a s gl. zenit
- nagib** -a m nagnjenost kake ravnine glede na horizontalno ravnino
- n. fronte* nagib, ki velja za frontalno površino
- n. ploskve* nagib, ki velja za značilno ploskev, npr. enakega tlaka
- nakoválo** -a s gl. incus
- nalív** -a m zelo močen, navadno kratkotrajen dež
- namestitév instruménta** -tve -- i postavitev instrumenta na izbrano mesto in priprava za njegovo delovanje
- napáka** -e i razlika med pravo in izmerjeno ali izračunano vrednostjo
- n. instrumenta* napaka, ki je posledica lastnosti instrumenta
- n. meritve* seštevek napake instrumenta in subjektivne napake
- n. odsekanja* razlika med odvodom in količnikom končnih razlik, s katerimi se nadomesti odvod
- n. opazovanja* subjektivna napaka pri opazovanju kakega pojava ali napaka meritve
- povprečna n.** po izbranem postopku določeno povprečje posameznih napak
- sistematična n.**, ki se v enaki velikosti pojavlja pri vsaki od enakih meritev ali računanj; ant. slučajna napaka
- slučajna n.**, ki je ali subjektivna napaka ali napaka, ki je posledica slučajne motnje v instrumentu; ant. sistematična napaka
- subjektivna n.**, ki je posledica nenatančnosti oziroma pomote človeka, ki meri ali računa
- verjetna n.**, ki se pri množici meritev ali računov pojavi z določeno verjetnostjo
- napóved** -i tudi **vreménska napóved** -e -i i opis vnaprej predvidenega stanja ali dogajanja v ozračju; sin. prognoza
- dolgoročna n.**, ki velja za obdobje, daljše od 10 dni
- javna n.**, ki se posreduje preko sredstev javnega obveščanja
- kratkoročna n.**, ki velja za obdobje do 3 dni
- n. onesaženosti zraka* napoved vsebnosti škodljivih primesi v zraku oziroma ozračju
- n. sinoptičnega stanja* napoved polj meteoroloških količin in vremenskih sistemov nad obsežnim območjem
- n. vremena* napoved, ki velja za

vreme v kakem kraju ali v izbranem območju za izbrano časovno obdobje; sin. prognoza vremena

n. vremenskih pojavov napoved, ki velja navadno za krajši čas vnaprej in za posamezen pojav, npr. napoved megle, napoved neviht

natančnost n. (ang. accuracy) 1. stopnja realizacije napovedi glede na natančnost njene izdelave 2. stopnja realizacije napovedi glede na natančnost uresničenja

numerična n., izdelana na osnovi numeričnega modela

objektivna n., sestavljena po objektivnih, vnaprej predpisanih postopkih

ocena n. postopek, s katerim se določi natančnost, uspešnost, predvidljivost in zanesljivost napovedi

persistenčna n., ki temelji na predpostavki, da bo prihodnje vreme enako sedanjemu

pravilna n., ki se je uresničila

predvidljivost n. (ang. predictability) stopnja možnosti napovedi glede na dinamiko in trajanje napovedanega sistema

srednjeročna n., ki velja za obdobje, daljše od 3 in krajše od 10 dni

statistična n., izdelana na osnovi statistike podobnih preteklih stanj

subjektivna n., sestavljena na osnovi osebnih izkušenj in spoznanj

uspešnost n. (ang. skill) stopnja realizacije napovedi glede na

uporabljene prognostične metode ali glede na prognostika

vremenska n. gl. napoved

zanesljivost n. (ang. reliability) stopnja realizacije napovedi glede na vrednost zaupanja (verodostojnost) za uporabnika

zdašnja n. (ang. nowcasting), ki velja za čas od 0 do 2 ur

zelo kratkoročna n., ki velja za čas od 0 do 12 ur

zgrešena n., ki se ne uresniči

napovedljivost -i i predvidena verjetnost uresničenja napovedi vremena

napovedovati -ujem nedov. vnaprej določati vremensko stanje ali dogajanje v ozračju; sin. prognozirati

narivanje zraka -a -- s poševno dviganje ene zračne mase nad drugo ali nad kako pobočje

n. toplega zraka narivanje zraka, ki velja za toplejši, redkejši in vlažnejši zrak; prim. topla fronta, gl. fronta

nastánek pojáva -nka -- m proces izoblikovanja ali vzpostavitve pojava, npr. nastanek megle, nastanek nevihte

nastavítev instrumênta -tve -- i naravnanje instrumenta na začetno ali izbrano vrednost

navodílo -a s določilo ali pojasnilo, kako kaj narediti, npr. navodilo za merjenje, navodilo za opazovanje

nebó -á s navidezna ukrivljena ploskev oziroma prostor nad obzorjem

kaotíčno n., ki je pokrito z oblaki zelo različnih rodov in vrst

nebulósus -a [nebulozus] m (krat.

neb) megličast, brezobličen oblak

nefoskóp -a m naprava za merjenje hitrosti in smeri gibanja oblakov

nefoskópske gráblje -ih -belj ž, mn. nefoskop v obliki grabelj

nefoskópsko zrcálo -ega -a s nefoskop v obliki zrcala

nèperiódičnost -i ž lastnost, da se kaj v času ali prostoru ne ponavlja v enakomernih presledkih

nèprozórnost -i ž lastnost, da kaka snov ne propušča svetlobe oziroma sevanja; ant. prozornost; prim. prosojnost

nèstabilnost -i ž lastnost procesa ali sistema, da se zaradi motnje oddaljuje od prejšnjega stanja; sin. labilnost, ant. stabilnost

dinamična n. 1. nestabilnost, ki je posledica raznih dinamičnih vzrokov, npr. barotropna nestabilnost, baroklina nestabilnost, Kelvin-Helmholtzova nestabilnost, inercijska nestabilnost, nestabilnost striženja, vrtnična nestabilnost 2. nestabilnost pomikov na izentropski ploskvi

energija n. energija, ki je posledica razporeditve temperature in vlage zraka, npr. energija statične nestabilnosti, energija barokline nestabilnosti

koloidna n. lastnost oblakov, da v njih rastejo kaki delci na račun drugih zaradi razlik med njimi

konvektivna n. druge vrste nestabilnost, ki je vzrok za nastanek tropskih ciklonov nad morjem

numerična n. nestabilnost numerične sheme za reševanje sistema diferencialnih enačb

statična n. pojav, pri katerem se znajde gostejša plast tekočine nad redkejšo zaradi raznih vzrokov, npr. absolutna nestabilnost, avtokonvekcijska nestabilnost, hidrostatska nestabilnost, konvektivna nestabilnost, pogojna nestabilnost

nèstisljivost -i ž lastnost snovi, da pod pritiskom ne spremeni svoje prostornine; ant. stisljivost

n. zraka predpostavka, da zrak v prosti atmosferi pri horizontalnem gibanju ni stisljiv

neúrje -a s zelo močne padavine in zelo močen veter, navadno ob nevihti

nevihta -e ž 1. elektrometeor, in sicer strela (bliskanje oziroma grmenje)

2. vremenski pojav, povezan s cumulonimbusom in grmenjem, pogosto tudi z močnim dežjem, točo, bliskanjem

frontalna n., ki nastane na fronti

krajevna n., ki nastane nad manjšim območjem in je navadno termična nevihta, ki se ne odmakne od kraja nastanka

n. v okolici nevihta, pri kateri v kraju opazovanja ni padavin

oddaljena n., ki je daleč od kraja opazovanja

orografska n., ki nastane zaradi vpliva orografije

posamezna n. raba v mn., ki nastajajo le ponekod ali občasno nad kakim območjem

supercelična n., ki jo sestavlja en

- sam, zelo velik cumulonimbus dokaj značilne zgradbe, ki potuje na daljše razdalje
- termična n.*, ki nastane zaradi pregetosti kakega območja v labilnem ozračju
- večcelična n.*, v kateri je več celic, od katerih nekatere nastajajo, druge odmirajo
- nevihtni nos** -ega -ú m zastar. manjša izboklina na barogramu ob nevihti
- nězvéznost** -i i skokovita sprememba kake količine, npr. nezvezna funkcija; sin. diskontinuiteta
- nimbostrátus** -a m (krat. Ns) srednji oblak v obliki brezoblične sivi-ne, iz katerega sneži ali dežuje
- nivó** -ja m višina kake površine ali ploskve
- brezdivergentni n.*, na katerem ni divergence v toku
- kondenzacijski n.*, na katerem je baza oblakov
- kondenzacijski n. mešanja* nivo, na katerem je baza stratusa ali dvignjene megle zaradi premešanja prizemne plasti atmosfere
- kondenzacijski n. prisilnega dviga* nivo, na katerem je baza oblakov ob prisilnem dviganju zraka
- kondenzacijski n. proste konvekcije* nivo, na katerem je baza oblakov ob prosti konvekciji
- konvekcijijski n.*, do katerega seže prosta konvekcija
- n. geostrofskega vetra* nivo, nad katerim velja geostrofska aproksimacija
- n. priključka* žargon v letalstvu, gl. nivo začetka konvekcije
- n. začetka konvekcije* višina od tal, na kateri je konvekcija navzgor znatna
- níz podátkov** -a -- m urejeno zaporedje podatkov
- dopolnitev n. p.* računski postopek, s katerim se nadomestijo manjkajoči podatki s podatki, izmerjenimi na sosednjih meteoroloških postajah
- nóč** -í i čas teme od sončnega zahoda do sončnega vzhoda; sin. ponoči
- nočnik** -a m sin. gorski veter, gl. veter
- nomográm** -a m sistem izolinij, po katerem se določa vrednost kake količine ob znanih vrednostih drugih količin; sin. meteorološki nomogram

O

- obdeláva podatkov** -e -- i kontrola in preureditev podatkov, navadno v strnjeno informacijo
- obdóbj**e -a s omejeno trajanje; prim. doba
- obláčna kápa** -e -e i orografski oblak, ki pokriva vrh hriba
- obláčno** prisl. stanje, ko je nebo povsem prekrito z oblaki, in sicer: 8/8 oziroma 10/10
- delno o.* stanje, ko je nebo pokrito med 1/8 in 3/8
- pretežno o.* stanje, ko je nebo pokrito do 8/8 skupne oblačnosti in do 7/8 nizke oblačnosti
- zmerno o.* stanje, ko je nebo pokrito do 7/8 skupne oblačnosti in do 5/8 nizke oblačnosti
- obláčnost** -i i 1. stopnja prekritosti neba z oblaki, ki se označuje v osminah ali desetinah
- nizka o.*, pri kateri so upoštevani nizki oblaki
- skupna o.*, pri kateri so upoštevani vsi oblaki na nebu
2. sistem oblakov s kakimi značilnostmi
- frontalna o.*, ki je ob fronti
- konvektivna o.*, ki je posledica konvekcije
- nizka o.*, ki sestoji samo iz nizkih oblakov
- orografska o.*, ki je ob hribih ali zaradi njih
- oblák** -a m vidna množica vodnih kapljic, ledenih kristalčkov ali obojega ter hidrometeorjev (npr. snežnih kosmov, zrn toče) višje v ozračju
- biserni o.* posebni oblak v stratosferi na višini med 20 in 30 km, podoben cirrusu, ki ima močno irizacijo
- burjin o.*, ki se pojavi ob burji pri vrhu gorske pregrade
- cirrusni o.* in *cirusni o.* visoki oblak rodu cirrus, cirrostratus ali cirrocumulus
- cunjasti o.* razcefrani cunji podobni oblak pod kakim oblakom; sin. pannus
- deževni o.*, iz katerega dežuje
- dopolnilna oblika (oblaka)* posebna oblika dela oblaka; prim. prilogo o klasifikaciji oblakov
- fenski o.*, ki se pojavi ob fenu pri vrhu gorske pregrade
- klasifikacija oblakov* gl. klasifikacija
- konvektivni o.*, ki je posledica konvekcije, npr. oblak vertikalnega razvoja, oblak nad hladilnim stolpom
- kopasti o.* v obliki kopic, kop; prim. cumulus, cumulonimbus
- lečasti o.* v obliki konveksne leče; sin. lenticularis
- ledeni o.*, ki sestoji iz ledenih kristalčkov ali zmrznjenih kapljic
- mikrofizika o.* gl. mikrofizika oblakov
- najpomembnejši o.* raba v mn., kot element meteorološkega ključa: oblaki, ki

so tako gosti oziroma tako nizko, da jih je potrebno posebej obravnavati v poročilu o opazovanju

nevihtni o., ki je nosilec nevihte; prim. cumulonimbus

nizki o. raba v mn. skupina oblakov od tal do višine 2 km, v kateri so oblaki iz rodu stratocumulus in stratus

nočni svetleči se o. posebni oblak v stratosferi na višini med 70 in 90 km, podoben cirrusu, viden ponoči

o. prahu oblak, ki je na satelitski sliki podoben cirrusu, vendar je sestavljen iz prahu, ki v prizemni plasti povzroča motnost zraka

o. primesi posebni oblak, ki ga sestavljajo neobičajne sestavine, npr. prah, dim, plini, radioaktivne snovi

o. se je utrgal poljud. močen naliv

o. vejica oblačni sistem na satelitski sliki, po obliki podoben vejici (pravopisnemu znaku), značilen za nastajanje novega ciklona

o. vertikalnega razvoja raba v mn. skupina oblakov, za katero je značilno, da oblaki nastajajo ob močnejšem navpičnem dviganju zraka, v kateri so oblaki iz rodu cumulus in cumulonimbus; prim. konvektivni oblak

orografski o., ki nastane zaradi vpliva orografije

plastoviti o., ki ima pretežno plastovito, razpotegnjeno obliko; sin. stratiformis; prim. stratus, nimbostratus, stratocumulus, altostratus, cirrostratus

podvrsta oblakov tretja stopnja klasifikacije oblakov po značilnostih; prim. prilogo o klasifikaciji oblakov

posebni o. raba v mn. skupina v klasifikaciji oblakov, ki obsega manj pogoste oblake, npr. stratosferski oblaki, oblaki ob slapovih, oblaki od industrije, vulkanskih izbruhov, sledi za letali

posipani o., v katerega so vnesene snovi z namenom, da bi se spremenile njegove lastnosti

prvotni o., iz dela katerega je nastal drug rod oblakov; prim. genitus, mutatus, prilogo o klasifikaciji oblakov

rod oblakov prva stopnja klasifikacije oblakov po značilnostih; prim. prilogo o klasifikaciji oblakov

rotorni o. orografski oblak, navadno valjaste oblike, ki nastane v zavetrju hriba

skupina oblakov oblaki, združeni glede na kako skupno značilnost, npr. višino, nastanek

spremljajoči o. posebna oblika oblaka, ki spremlja drugi oblak; prim. prilogo o klasifikaciji oblakov

srednji o. raba v mn. skupina oblakov v višini od 2 do 6 km, v kateri so oblaki iz rodu altocumulus, altostratus, nimbostratus

stolpičasti o. v obliki stolpičev; sin. castellanus

stratosferski o. posebni oblak, ki je v stratosferi (biserni oblak, nočni svetleči se oblak)

valovni o., ki nastane v vrhovih valov v atmosferi navadno na zavetrni strani nad gorskimi

pregradami; prim. lenticularis
visoki o. raba v m. skupina oblakov v višini od 6 do 13 km, v kateri so oblaki rodu cirrus, cirrocumulus in cirrostratus
vlaknati o. v obliki vlaken; sin. fibratus
vodni o., ki sestoji samo iz kapljic brez kristalčkov ledu
vrh oblaka zgornja meja oblaka
vrsta oblakov druga stopnja klasifikacije oblakov po značilnostih; prim. prilogo o klasifikaciji oblakov
vulkanski o. posebni oblak, ki je posledica izbruha vulkana
obrámba -e i umetno zmanjševanje neugodnih vplivov kakšnega vremenskega procesa ali pojava, npr. obramba pred pozebo, slano, točo
observatórij -a m sin. meteorološki observatorij, gl. meteorološki
obsévanje -a s vpadanje sevanja na kako površino
circumglobalno o., ki se nanaša na okrogle sprejemne površine
difuzno o., ki se nanaša na sipani del vpadajočega (sončnega) sevanja
direktno o., ki se nanaša na nesipani in iz okolice neodbiti del vpadajočega (sončnega) sevanja
globalno o., ki je vsota direktnega in difuznega sončnega obsevanja vodoravne površine
jakost o. gostota energijskega toka sevanja, ki pade na kako ploskev
kvaziglobalno o., ki je vsota direktnega in difuznega sončnega obsevanja nagnjene ali navpične površine

sončno o. sončno sevanje, ki sije na kako površino; sin. insolacija
trajanje sončnega o. seštevek izmerjenih časovnih intervalov direktnega sončnega obsevanja
obzórje -a s črta, kjer se navidezno stikata zemeljska površina in nebo; sin. horizont
odbòj -òja m sprememba smeri, npr. razširjanja valovanja, zaradi trka ob kaj; sin. refleksija
difuzni o., pri katerem je odboj neurejen in je v vse smeri
popolni o., pri katerem se vse vpadlo valovanje urejeno odbije od telesa; prim. zračno zrcaljenje, gl. zračen
selektivni o., pri katerem se odbije le valovanje določene valovne dolžine
odbójnost -i i razmerje med odbitim in vpadlim sevanjem na kaki površini; sin. reflektivnost; prim. albedo
radarska o. mera za določanje lastnosti ozračja glede na sipanje radarskih žarkov nazaj proti radarju
odcepítev -tve i ločitev manjšega dela od glavnine, npr. odcepitev hladnega zraka
odjúga -e i močna otoplitev po nekaj časa trajajočem mrazu
odklôn -óna m 1. odmik od običajne ali povprečne vrednosti; prim. odstopanje
 2. sprememba smeri zaradi zunanje vpliva
odklónski kót -ega -a m kot, za katerega se je spremenila smer (gibanja)
odstópanje -a s večji in pomembnejši odklon meteorološke koli-

čine od normalne vrednosti; sin. anomalija

odtök -óka m padavinska voda, ki odteče

podzemni o. del padavin, ki odteče pod površino tal

površinski o. del padavin, ki odteče po površini tal

ogljíkov díoksíd -ega -a m (simbol CO₂) plin, stalna sestavina zraka v zelo majhni koncentraciji

ogolítev -tve i 1. odnašanje tal z dežjem, vetrom ali vodo

2. naravna ali umetna odstranitev vse vegetacije in organskih snovi; sin. denudacija

ogréetje -a s gl. otoplitev

ohladítev -tve i znižanje temperature; ant. otoplitev

ohlajevánje -a s proces zniževanja temperature

adiabatno o. brez izmenjave toplote z okolico

advektivno o. zaradi dotoka hladnejšega zraka od drugod

diabatno o. z izmenjavo toplote z okolico

jakost o. gl. jakost

kondukcijsko o. pri stiku s hladnejšo podlago ali objektom

radiacijsko o. z oddajanjem toplote s sevanjem

okluzíja -e i del frontalnega sistema, pri katerem hladna fronta dohiti toplo in je topli zrak izrinjen v višino

hladna o., pri kateri je pri tleh hladna fronta

prepognjena o., ki je v zadnjem delu ciklona, katerega središče je pomaknjeno vzdolž okluzije

topla o., pri kateri je pri tleh topla fronta

okó orkána očesa -- s brezoblačni osrednji del orkana 2, v katerem se zrak spušča

ombrográf -a m ombrometer, ki zapisuje časovni potek količine padavin; sin. pluviograf

ombrométer -tra m naprava za merjenje količine padavin; sin. dežemer, pluviometer; prim. totalizator

onesnáženi zrák -ega -áka m gl. zrak

onesnáženje zráka -a -- s dogodek, pri katerem se zrak umaže oziroma postane škodljiv

onesnáženost zráka -i -- i 1. značilnost umazanega oziroma škodljivega zraka

2. stopnja umazanosti oziroma škodljivosti zraka

lokalna o. z onesnaženost zraka v kakem kraju ali v izbrani točki

višinska o. z onesnaženost zraka, ki je pod kako inverzijo v prosti atmosferi

onesnaževálec zráka -lca -- m naprava ali sistem, ki onesnažuje zrak; prim. polutant

onesnaževánje zráka -a -- s dogajanje, s katerim se zrak umaže oziroma postane škodljiv; prim. emisija 1

ópacus -a [opakus] m (krat. op) temen, neprozoren oblak

opalescénca -e i šibko sipanje svetlobe v ozračju, ki daje goram v daljavi modrikast videz

opást -i i plast nametnega snega na grebenu iz privetrne strani, ki sega nad zavetrno stran grebena

opazoválec -lca m kdor je usposobljen za opazovanje in opravlja to delo

- opazovalni prôstor** -ega -ôra m po predpisih urejena površina, kjer se opravljajo meteorološka opazovanja
- opazovánje** -a s zaznavanje stanja in pojavov z gledanjem oziroma merjenjem
- fenološko o.**, ki se nanaša na stanje in razvoj rastlin
- instrumentalno o.**, ki poteka z napravami
- klimatološko o.**, ki se opravlja za potrebe klimatologije v terminih po lokalnem času
- ladijsko o.**, ki se opravlja z ladje ali na ladji
- letalsko o.**, ki se opravlja iz letala ali z letalom
- meteorološko o.**, ki se nanaša na meteorološke pojave ali meteorološke spremenljivke
- neprekinjeno o.**, ki poteka ves čas
- radarsko o.**, ki se opravlja z radarjem
- satelitsko o.**, ki se opravlja s satelita
- sinoptično o.**, ki se opravlja po svetovnem času, povsod po Zemlji istočasno, za potrebe napovedovanja vremena
- orkán** -a m 1. najmočnejši vihar z jakostjo 12 beaufortov, ki povzroča splošno razdejanje, na morju pa potaplja ladje; prim. prilogo o vetrovih
2. globok tropski ciklon z orkanskim viharjem; sin. hurricane, tajfun
- orosítev** -tve i ovlažitev s kondenzacijo (z roso)
- ós** -í i namišljena črta, ki določa kak položaj, navadno središče vrtenja ali kroženja
- koordinatna o.**, ki sama ali z drugimi osmi določa koordinatni sistem
- o. ciklona** os, ki povezuje lego središča ciklona na raznih višinah
- o. dilatacije** os, vzdolž katere se zrak razteka v deformacijskem polju hitrosti
- o. divergence** os, vzdolž katere je divergenca v deformacijskem polju hitrosti
- o. doline** os, ki povezuje točke najnižjih vrednosti kake količine v njenem polju
- o. grebena** os, ki povezuje točke najvišjih vrednosti kake količine v njenem polju
- o. kontrakcije** os, vzdolž katere se zrak steka v deformacijskem polju hitrosti
- o. konvergence** os, vzdolž katere je konvergenca toka v deformacijskem polju hitrosti
- o. kroženja** os, okrog katere kaj kroži
- o. vrtenja** os, okrog katere se kaj vrti
- Zemljina o.** namišljena premica skozi pola Zemlje
- oséka** -e i zniževanje morske gladine zaradi privlačnosti Lune in Sonca; ant. plima; prim. plimovanje
- osrénica** -e i tanka predirajoča se zmrznjena snežna skorja
- otoplítev** -tve i zvišanje temperature; sin. ogretje; ant. ohladitev
- ovčica** -e ž, raba v mn.: ovčice, poljud. plastoviti oblaki, razdeljeni v kupčke
- ozádje onesnáženosti** -a -- s onesnaženost zraka, ki pride od oddaljenih virov

ozón -a m (simbol O₃) plin, triatomni kisik, v ozračju pomemben predvsem v ozonosferi in pri fotokemičnem smogu

ozonosfêra -e ž plast ozračja na višini med 20 in 50 km, v kateri je relativno mnogo ozona, ki

absorbira večino ultravijoličnega sevanja

ozračje -a s plinski ovoj Zemlje; sin. atmosfera 1

plimovanje o. plimovanje, ki se odraža v dnevnih periodičnih spremembah zračnega tlaka

P

padavína -e ž, raba v mn.: padavine, hidrometeorji, ki padejo iz oblakov in prispejo do tal

frontalne p., ki nastanejo ob frontah

kisle p., v katerih je kislost povečana zaradi onesnaženosti zraka, predvsem s sulfati in nitrati

konvektivne p., ki padejo iz konvektivnih oblakov

onesnažene p., ki vsebujejo primesi, ki jih v padavinah navadno ni

orografske p., ki nastanejo ali so intenzivnejše zaradi dviganja zraka ob pobočjih

radioaktivne p., ki so bolj radioaktivne kot navadno

snežne p. gl. sneg 1

padavínski -a -o ki se nanaša na padavine

padavinska celica del oblaka s padavinskimi elementi

p. cona cona, v kateri se pojavljajo padavine

p. inverzija inverzija, ki se nanaša na razporeditev količine padavin

v gorah z nadmorsko višino

p. roža roža, ki kaže količine padavin ob vetru iz določenih smeri

padavinski element posamezna padavinska kaplja, kristal, snežinka ali zrno

p. režim 1. opis krajevnih in časovnih značilnosti razporeditve padavin ali njihov potek, npr. tropski, monsunski, kontinentalni, mediteranski padavinski režim 2. povprečni razpored količine in oblike padavin med letom

p. sistem oblika padavinske cone, ki nastane ob frontah ali nevihtah

páleoklimatologíja -e ž veda, ki proučuje klimo preteklih geoloških obdobij in vzroke za njene spremembe

pánnus -a [panus] m (krat. pan) razcefrani cunji podoben oblak pod kakim oblakom; sin. cunjasti oblak

parámeter -tra m spremenljivka, ki

- ima v določeni funkcijski povezavi poseben pomen
- Coriolisov p.** [koriolisov], ki določa velikost Coriolisove sile v odvisnosti od geografske širine
- meteorološki p.** splošna, glede na definicijo pojma parameter včasih neustrezna oznaka za kako meteorološko količino
- p. hrapavosti** parameter, ki določa vpliv različno hrapavih tal na zračni tok nad tlemi
- Rosshyjev p.** [rozbijev] odvod Coriolisovega parametra po geografski širini, ki določa dinamični vpliv na stabilnost splošne cirkulacije ozračja
- parametrizácija** -e *ž* vključevanje vpliva kake količine na poenostavljen način
- pás** -ú m podolgovato območje česa, npr. padavinski pas
- intertropski konvergentni p.** območje ob termičnem ekvatorju, na katerem se pri tleh steka zrak z obeh polobel
- klimatski p.** s približno enako klimo
- pasát** -a m veter pri tleh ob intertropski konvergentni coni, ki piha na severni polobli od severovzhoda, na južni pa od jugovzhoda; sin. ekvatorialni vzhodnik 2
- pásji dnévi** -ih dní m mn. 1. poljud. obdobje največje poletne vročine 2. po pratiki: čas, ko je Sonce v znamenju Leva
- periódičnost** -i *ž* lastnost, da se kaj v času ali prostoru ponavlja v enakomernih presledkih
- perlúcidus** -a m (krat. pe) oblak, pri katerem je nebo vidno med posameznimi deli oblakov
- permafrost** -a m polarno območje, ki ima v globini stalno zmrznjena tla
- persisténca** -e *ž* vztrajanje obstoječega stanja, npr. vremena
- píleus** -a m (krat. pil) bel oblak v obliki pokrivala ob vrhu kopačnega oblaka
- pílotbalón** -a m neustr. pilotažni balon, gl. balon
- piranométer** -tra m naprava za merjenje sončnega sevanja, ki prihaja iz polprostora
- pirgeométer** -tra m naprava za merjenje dolgovalovnega (zemeljskega) sevanja, ki prihaja iz polprostora
- pirheliométer** -tra m naprava za merjenje direktnega sončnega sevanja iz majhnega prostorskega kota
- pirradiométer** -tra m naprava za merjenje sevanja, ki prihaja iz polprostora
- neto p.** ki meri razlike v prihajajočem sevanju iz dveh nasprotnih polprostorov, npr. od zgoraj in od spodaj
- píš** -a m kratkotrajen, navadno močen, slišen veter
- lavinski p.** ki ga povzroči snežni plaz s tem, da s seboj potegne tudi zrak
- nevihtni p.** ki ga povzročijo padavine ob nevihti
- plást** -í *ž* del prostora, ki ima eno dimenzijo znatno manjšo od drugih dveh
- atmosferska p.** plast, ki je pretežno vodoravna in velja za del atmosfere
- brezdivergentna p.** v kateri je

- divergenca toka zanemarljivo majhna
- Ekmanova p.**, [ekmanova], v kateri veter prehaja od vrednosti pri tleh po Ekmanovi spirali do vrednosti v prosti atmosferi; sin. spiralna plast
- izotermna p.** plast zraka, v kateri je temperatura povsod enaka
- labilna p.**, v kateri je zrak hidrostatično nestabilen ali v kateri je tok zraka nestabilen na kak drug način
- mejna p.**, v kateri kake lastnosti prehajajo od tistih, ki so na eni strani, k tistim, ki so na drugi strani te plasti
- najvažnejša oblačna p.** l. oblačna plast, ki je najpomembnejša za varnost letalskega prometa; prim. najpomembnejši oblak, gl. oblak
2. element meteorološke depeše
- oblačna p.**, ki jo tvorijo oblaki in dajejo videz plasti
- planetarna mejna p.** spodnja plast ozračja, v kateri je še občuten vpliv tal na dogajanja v njej
- p. mešanja** plast, ki sega od tal do višine, do katere je ozračje nevtralnno stabilno
- p. trenja** prizemna plast zraka, v kateri trenje bistveno vpliva na tok zraka
- prizemna p.** l. plast, ki je blizu tal
2. spodnji del planetarne mejne plasti, v kateri je vpliv tal na dogajanja v ozračju značilen
- spiralna p.** gl. Ekmanova plast
- stabilna p.**, v kateri je zrak hidrostatično stabilen ali v kateri je tok zraka stabilen
- turbulentna p.**, v kateri prevladuje turbulentni način gibanja
- zaporna p.**, ki preprečuje navpično izmenjavo zraka oziroma konvekcijo in je navadno močna temperaturna inverzija
- zračna p.**, ki je določena po kakih lastnostih zraka
- pláz** -ú m gmota snovi, ki se na pobočju odtrga od celote in zdrsne navzdol, npr. snežni plaz
- plíma** -e i dviganje morske gladine zaradi privlačnosti Lune in Sonca; ant. oseka; prim. plimovanje
- atmosferska p.** pojav v ozračju, podoben pojavu na morju, pri katerem sodeluje še termalni vpliv sonca
- viharna p.** nenavadno visoka gladina morja ob viharju zaradi sovplivov polja pritiska, vetrov, nihanja gladine
- plimovánje** -a s izmenično pojavljanje plime in oseke
- p. ozračja** plimovanje, ki se odraža v dnevnikih periodičnih spremembah zračnega tlaka
- plín** -a m snov v takem agregatnem stanju, v katerem ima glede na kapljevino ali trdno snov majhno gostoto in ko ne tvori površine
- atmosferski p.** l. posamični plin, ki se nahaja v ozračju
2. raba v mn. plini, ki sestavljajo ozračje
- dimni p.** raba v mn. plini, ki nastajajo pri zgorevanju
- idealni p.**, v katerem je notranja energija odvisna samo od temperature in za katerega velja plinska enačba stanja
- inertni p.**, ki kemijsko nerad reagira z drugimi snovmi
- izpušni p.**, ki izhaja iz izpuhov motorjev z notranjim zgoreva-

njem ali iz ventilacij
škodljivi p., ki ima škodljiv učinek na organizme ali objekte
žlahtni p., ki kemijsko ne reagira in je element ničelne skupine periodnega sistema elementov
plôha -e i kratkotrajna padavina iz konvektivnih oblakov
dežna p., ki pade v obliki dežja
snežna p., ki pade v obliki snega
plôskev -kve i dvodimenzionalna geometrijska tvorba v prostoru, določena z vrednostjo kake količine v odvisnosti od dveh neodvisnih spremenljivk
diskontinuitetna p., na kateri se kaka lastnost z ene strani ploskve na drugo stran skokovito spremeni
ekvidistantna p., ki velja za enake razdalje
ekvipotencialna p., ki velja za enak potencial, npr. geopotencial, potencialna temperatura
frontalna p., ki jo določa položaj fronte v prostoru in je idealizacija frontalne cone
izentropna p., ki velja za enako entropijo
izobarna p., ki velja za enak zračni pritisk; prim. ploskev pritiska oziroma ploskev tlaka
izosterna p., ki velja za enak specifični volumen
izotermna p., ki velja za enako temperaturo
mejna p., na kateri je meja kake lastnosti
p. pritiska ploskev, ki je določena s konstantnim pritiskom; sin. ploskev tlaka; prim. izobarna ploskev
p. tlaka ploskev, ki je določena s

konstantnim tlakom; sin. ploskev pritiska; prim. izobarna ploskev
standardna p. pritiska mednarodno določene ploskve pritiska, in sicer: 1000, 850, 700, 500, 300, 250, 200, 150 in 100 hPa; sin. standardna ploskev tlaka
standardna p. tlaka mednarodno določene ploskve pritiska, in sicer: 1000, 850, 700, 500, 300, 250, 200, 150 in 100 hPa; sin. standardna ploskev pritiska
plúndra -e i sin. snežna brozga, gl. snežen
pluviográf -a m gl. ombrograf
pluviométer -tra m gl. ombrometer
podátek -tka m informacija o vrednosti kake količine ali pojava
izmerjeni p., ki je pridobljen z merjenjem
izvedeni p., ki je pridobljen s kako metodo, npr. računsko, iz drugih podatkov
klimatski p., ki je del informacije o klimi
kontrolirani p., ki je na kak način preverjen
korigirani p., ki je na kak način popravljen
meteorološki p. l. podatek, ki se nanaša na meteorološko količino ali pojav, npr. podatek o temperaturi, vlažnosti l. raba v mn. podatki, ki kot celota omogočajo pregled nad vremenom ali klimo
p. osnovne mreže podatek, ki je pridobljen v osnovni mreži meteoroloških postaj
radarski p., ki je pridobljen z radarjem
satelitski p., ki je pridobljen s satelita

vremenski p., ki je del informacije o vremenu

podnében -bna -o gl. klimatski

podnébje -a s značilnosti vremena nad kakim območjem v daljšem obdobju (praviloma 30 let); sin. klima

podnévi prisl. v času svetlobe od sončnega vzhoda do sončnega zahoda; sin. dan 3; prim. dolžina dneva 1, gl. dolžina

podóbnost -i *ž* stanje, ko se stvari ali dogajanja med seboj ujemajo po kakih lastnostih, npr. od primera do primera ali tiste v naravi nasproti tistim v modelu
dinamična p., ki velja za razmerja sil

geometrijska p., ki velja za geometrijske lastnosti

p. Kolomogorova podobnost, ki velja za nekatere lastnosti turbulentnega toka

p. Monina in Obuhova podobnost, ki velja za značilnosti turbulentnega toka zraka pri tleh

Rosbyjeva p. [rozbijeva], ki velja za lastnosti, ki jih določata vpliv tal in hitrost prizemnega geostrofskega vetra

podtlák -a m tlak, ki je manjši od tlaka v okolici

podvrsta -e *ž* klasifikacijska kategorija pojavov, nižja od vrste

p. oblakov tretja stopnja klasifikacije oblakov po značilnostih; prim. prilogo o klasifikaciji oblakov

poglábljanje ciklóna -a -- s zniževanje pritiska v območju ciklona in s tem njegova krepitev

pogòj -ója m kar je treba upoštevati ali uresničiti, da se omogoči uresničitev česa drugega

dinamični robni p. robni pogoj, ki velja za sile na robu območja

kinematični robni p. robni pogoj, ki velja za gibanje na robu območja

letališčni mejni p. pogoj, ki predpisuje najslabše vremenske razmere na kakem letališču, v katerih je še dovoljeno vzletanje oziroma pristajanje letal

robni p., ki velja na robu območja in soodloča o razmerah ali dogajanjih na obravnavanem območju, predvsem v zvezi z reševanjem enačb, ki opisujejo razmere ali dogajanja

pogóstnost -i *ž* število ponovitev dogodka ali pojava v časovni enoti ali število dogodkov ali pojavov v določenem velikostnem razredu; sin. frekvenca 1

pojáv -áva m zaznavno dogajanje ali stanje v atmosferi

atmosferski p., ki je v atmosferi; sin. meteorološki pojav 2

Dopplerjev p. [doplerjev] sprememba frekvence sprejetega valovanja zaradi gibanja oddajnika ali sprejemnika

električni p., ki je v zvezi z atmosfersko elektriko ali elektromagnetnim valovanjem

klasifikacija p. gl. klasifikacija

meteorološki p. 1. pojav, odvisen od stanja v atmosferi in na njenih mejah; prim. prilogo o klasifikaciji hidrometeorjev 2. gl. atmosferski pojav

optični p., ki je v zvezi s svetlobo v ozračju

- vremenski p.*, ki je v zvezi s stanjem vremena; prim. prilogo o klasifikaciji hidrometeorjev
- polárni síj** -ega -a m svetloba v visokih plasteh ozračja, ki nastane pri trkih delcev s Sonca z molekulami sestavin zraka
- polédica** -e i gladka trda plast ledu na tleh, ki nastane z zmrzovanjem podhlajenih kapelj pri pršenju ali dežju; prim. žled
- polétje** -a s najtoplejši del leta, ki je med pomladjo in jesenjo
- astronomsko p.*, ki se na severni polobli začne ob poletnem solsticiju in se konča ob jesenskem enakonočju
- meteorološko p.*, ki traja v zmer- nih geografskih širinah severne poloble od 1. junija do 1. septembra
- poliméter** -tra m higrometer s termometrom in dodatno skalo za določanje rosišča
- pólje** -a s del prostora, v katerem ima kaka količina v vsaki točki določeno vrednost, npr. polje zračnega pritiska ali tlaka, temperaturno polje
- brezgradientno p.*, v katerem je gradient zanemarljivo majhen
- deformacijsko p.* z izrazito deformacijo oziroma s striženji v toku
- frontogenetično p.*, v katerem je os dilatacije približno vzporedna z izotermami
- frontolitično p.*, v katerem je os kontrakcije približno vzporedna z izotermami
- konvergentno p.* z izrazitim stekanjem toka
- pólnjenje ciklóna** -a -- s zviševanje pritiska v območju ciklona in s tem njegova slabitev
- pólóbla** -e i polovica zemeljske oble; sin. hemisfera
- polutánt** -a m primes, ki onesnažuje zrak; prim. onesnaževalec zraka
- primarni p.*, ki je v obliki, v kateri prihaja iz vira onesnaževanja
- sekundarni p.*, ki nastane s tvorbo v ozračju
- pomlád** -i i del leta med zimo in poletjem
- astronomska p.*, ki se na severni polobli začne ob pomladanskem enakonočju in se konča ob poletnem solsticiju
- meteorološka p.*, ki traja v zmer- nih geografskih širinah severne poloble od 1. marca do 1. junija
- ponóči** prisl. v času teme od sončnega zahoda do sončnega vzhoda; sin. noč; prim. dolžina noči, gl. dolžina
- pooblačítev** -tve i nastanek ali povečanje oblačnosti
- porába vóde** -e -- i količina površinske in talne vode, ki je potrebna za rast rastlin in evaporacijo s porasle površine
- porazdelítev** -tve i zastopanost kake količine glede na lokacijo, velikost ali na kak drug način
- časovna p.*, ki je narejena glede na čas
- horizontalna p.*, ki je narejena glede na lego v vodoravni ravnini
- p. po smeri* porazdelitev, ki je narejena glede na smer neba
- prostorska p.*, ki je narejena glede na lego v prostoru
- vertikalna p.*, ki je narejena glede na višino

poročilo -a s informacija o meteoroloških razmerah

letno p., ki se nanaša na obdobje enega leta

mesečno p., ki se nanaša na obdobje enega meseca

vremensko p. predstavitev aktualnih vremenskih podatkov v dogovorjeni obliki

posípanje obláka -a -- s vnos kemičnih sredstev v oblak

posóda A -e -- i naprava za merjenje izhlapevanja v obliki okrogle posode s premerom 1,2 metra

pospéšek -ška m sprememba hitrosti na časovno enoto

gravitacijski p., ki je posledica delovanja gravitacijske sile Zemlje

težnostni p., ki je posledica gravitacije in vrtenja Zemlje

postája -e i mesto z ustreznimi napravami, kjer se opravljajo meteorološka, klimatološka ali fenološka opazovanja

avtomatska meteorološka p. skupek elektronskih naprav, kjer se opravljajo meteorološke meritve samodejno

dopolnilna (meteorološka) p. meteorološka postaja, ki je za določen čas ali namen dodana redni mreži meteoroloških postaj

ekološko-meteorološka p., kjer se poleg meteoroloških količin meri onesnaženost zraka

fenološka p. meteorološka postaja, kjer se opravljajo fenološka opazovanja

glavna meteorološka p. meteorološka postaja, s katere se pošiljajo depeše v predpisanih ter-

minih, ki so enaki za vse take postaje na svetu; sin. sinoptična postaja

javljajoča (meteorološka) p. navadna meteorološka postaja, s katere se pošiljajo depeše o opazovanjih

klimatološka p. gl. navadna meteorološka postaja

lavinska p. za opazovanje snega in snežnih padavin

meteorološka p. in *(meteorološka) p.* za merjenje in opazovanje količin in pojavov v atmosferi

navadna meteorološka p. meteorološka postaja, na kateri se beleži stanje ob klimatskih terminih; sin. klimatološka postaja

padavinska p. meteorološka postaja, na kateri se beležijo padavine in pojavi

posebna (meteorološka) p. meteorološka postaja, ki je prirejena za posebna opazovanja

radarska (meteorološka) p. meteorološka postaja, ki je opremljena z meteorološkim radarjem

radiosondna (meteorološka) p. meteorološka postaja, na kateri se opravljajo radiosondažne meritve

sinoptična p. gl. glavna meteorološka postaja

visokogorska (meteorološka) p. meteorološka postaja, ki ima nadmorsko višino nad 1500 m

višinska (meteorološka) p. meteorološka postaja, ki ima nadmorsko višino med 700 in 1500 m

pót -í i razdalja, ki jo kaj preide
p. ciklona trajektorija gibanja središča ciklona

p. mešanja povprečni premer

- vtincev pri obravnavi turbulence oziroma razdalja, na kateri izmenja del zraka svoje lastnosti z okolico
- p. vetra* integral hitrosti vetra v določenem časovnem intervalu
- potěk s časom** -éka s -- m vrednost kakega meteorološkega elementa ali pojava kot funkcija časa
- potenciál** -a m 1. funkcija položaja v kakem polju, npr. geopotencial
2. zaloga vrednosti kake količine, npr. emisijski potencial, vodni potencial tal
- potencialna evapotranspirácija** -e -e i gl. evapotranspiracija
- pótnica** -e i krivulja, ki kaže pot gibajočega se delca; sin. trajektorija
- povprécje** -a s vrednost, dobljena s seštevanjem vrednosti vseh elementov, deljena s številom teh elementov; sin. povprečna vrednost
- dolgoletno p.*, ki je izračunano na podlagi večletnih meritev, npr. 30-letno povprečje
- drseče p.* niz povprečnih vrednosti, dobljen iz povprečij enakih delov osnovnega niza, vsakokrat premaknjene za izbrano vrednost (predstavlja zglajen potek)
- večletno p.*, ki je izračunano na podlagi nekajletnih meritev
- površína** -e i zunanja oziroma vrhnja meja telesa
- kopna p.*, 1. površina kopnega dela zemeljskega površja 2. površina tal brez snežne odeje
- vodna p.* površina morij, jezer, rek
- površínski odtòk** -ega -óka m del padavin, ki odteka po površini tal
- pozéba** -e i poškodba rastlin zaradi nizkih temperatur
- črna p.*, ki nastane na rastlinah zaradi nizkih temperatur, brez pojava slane
- požléd** -a m gl. žled
- praecipitátio** -a [precipitacio] m (krat. pra) oblak s padavinskim pramenom, ki doseže tla
- pràg** prága m določena mejna vrednost česa
- p. občutljivosti instrumenta* najnižja vrednost, pri kateri instrument zanesljivo reagira oziroma meri
- temperaturni p.* temperatura (ali temperaturna vsota), pri kateri se kaj prične, npr. kaka fenološka faza, ogrevanje stanovanj
- práh** -ú m anorganska trdna sestavina aerosola
- oblak p.* oblak, ki je na satelitski sliki podoben cirrusu, vendar je sestavljen iz prahu, ki v prizemni plasti povzroča motnost zraka
- usedlina p.* primesi iz zraka, ki so odložene na horizontalno ploskev; sin. depozit
- prámen** -éna m daljše in ožje območje kakega pojava, ki se lahko tudi giblje, npr. pramen dežja, dima, pramen delcev aerosola
- p. zarje* raba v mn. pasovi rdečkaste svetlobe od horizonta navzgor
- predikánt** -a m količina, ki se napoveduje
- predíktor** -ja m količina, na osnovi katere se napoveduje
- prenasičenost** -i i neravnotežno

- stanje v ozračju, ko je vlažnost večja od nasičene vlažnosti
- prenos podatkov** -ôsa -- m posredovanje meteoroloških informacij na razdaljo
- prepústnost** -i i 1. lastnost snovi, da prepušča kako sevanje ali tekočino
2. razmerje med skozi snov prepuščenim in vpadlim sevanjem; sin. transmisivnost
- p. tal* količina padavinske vode, ki pronikne skozi tla na časovno in površinsko enoto; sin. infiltracija
- prepúšťanje** -a s 1. prehajanje tekočine skozi porozen material
2. prehajanje sevanja skozi kako snov; sin. transmisija
- presèk atmosfère** -éka -- m grafična predstavitev polj količin v navpični ravnini, ki določajo stanje atmosfere
- presèzek padavín** -žka -- m 1. količina padavin, ki je dalj časa nad povprečjem
2. količina padavin, ki je večja od izhlapevanja in odtoka
- pretòk** -óka m usmerjeno gibanje kake količine skozi določen presek, npr. molekularni pretok, turbulentni pretok; sin. fluks
- koeficient p.* sorazmernostni faktor med pretokom in razliko oziroma gradientom količine, ki ta pretok določa
- prevetrénost** -i i kvalitativna lastnost kake lokacije glede na veter
- prevódnost** -i i 1. lastnost snovi, da prevaja kako količino
2. mera jakosti prevajanja
- električna p.* razmerje med gostoto električnega toka in gradientom električnega potenciala
- toplotna p.* razmerje med gostoto toplotnega toka in gradientom temperature
- priblížek** -žka m približna ocenitev vrednosti ali pomembnosti kake količine; sin. aproksimacija
- prilagájanje** -a s proces vzpostavljanja ravnotežnega stanja
- geostrofsko p.*, ki teži h geostrofskemu ravnotežju
- hidrostatično p.*, ki teži k hidrostatičnemu ravnotežju
- primanjkljáj** -a m količina, ki je v daljšem obdobju manjša od povprečja ali količina, ki je manjša od postavljene, optimalne ali kake druge vrednosti; sin. deficit
- primés** -í i manj izdatna dodatna sestavina zraka, npr. aerosol, izpušni plin; prim. polutant
- prirejena bárvá** -e -e i barva po pretvorbi slik, dobljenih v nevidnem delu spektra
- pritísk** -a m velikost pravokotne komponente sile na ploskovno enoto; sin. tlak
- delni p.* pritisk posameznega plina v mešanici plinov; sin. delni tlak
- gradient p.* gl. gradient
- nasičeni parni p.* ravnotežni parni pritisk pri nasičeni vlažnosti; sin. nasičeni parni tlak
- normalni zračni p.* zračni pritisk na morskem nivoju po standardni atmosferi, ki je 1013,25 hPa; sin. normalni zračni tlak
- parni p.* delni pritisk vodne pare; sin. parni tlak
- ploskev p.* gl. ploskev
- tendenca p.* gl. tendenca

- zastojni p.* povečani pritisk pri zastajanju zračnega toka pred oviro; sin. zastojni tlak
- zračni p.,* ki je posledica teže ozračja; sin. zračni tlak
- procés** -a m med seboj povezani pojavi, ki se vrstijo v času po zakonitostih v ozračju
- adiabatni p.,* ki poteka brez izmenjave toplote z okolico; sin. izentropni proces; ant. diabatni proces
- diabatni p.,* ki poteka z izmenjavo toplote z okolico; ant. adiablatni proces
- izentropni p.* gl. adiablatni proces
- izotermni p.,* ki poteka pri konstantni temperaturi (podobno za druge količine s konstantno vrednostjo)
- lokalni p.,* ki je omejen na kako lokacijo
- nasičenoadiabatni p.,* ki velja za nasičen vlažni zrak
- podmrežni p.,* ki ima značilne dimenzije, manjše od mreže opazovanja, računske mreže ipd.
- psevdoadiabatni p.* neustr., gl. nasičenoadiabatni proces
- suhoadiabatni p.,* ki velja za suh ali nenasičen vlažni zrak
- vremenski p.,* ki se nanaša na vreme
- prodór** -óra m izrazito napredovanje določene zračne mase nad kako območje
- p. hladnega zraka* prodor hladne zračne mase
- p. toplega zraka* prodor tople zračne mase
- profil** -a m spreminjanje kake količine z višino, npr. temperaturni profil, profil vetra
- Deaconov p.* [dikonov] profil vetra pri poljubnem temperaturnem gradientu
- logaritemski p.* profil vetra pri tleh v nevtralo stabilni atmosferi
- prognóстик** -a m meteorolog, ki napoveduje vreme po znanstveni metodi
- prognóza** -e ž gl. napoved
- prognózirati** -am nedov. gl. napovedovati
- pronicanje** -a s 1. prehajanje vode skozi porozno snov
2. količina padavin, ki skozi rastlinsko odejo dosega zemeljsko površino
- prosójnost** -i ž lastnost, da kaka snov prepušča sipano svetlobo; prim. prozornost
- prostornína** -e ž velikost prostora; sin. volumen
- p. kotlinske atmosfere* prostornina, ki je omejena s topografijo kotline in temperaturno inverzijo
- specifična p.,* ki jo zavzema masa 1 kg snovi, npr. zraka
- prozórnost** -i ž lastnost, da kaka snov nemoteno prepušča svetlobo oziroma sevanje; ant. neprozornost; prim. prosojnost
- pršec** -šca m vodne kapljice, ki jih veter dvigne z vodnih površin in jih nosi na manjše razdalje
- pršénje** -a s enakomerno padanje vodnih kapelj s premerom od 0,2 do 0,5 mm; sin. rosenje
- podhlajeno p.* s podhlajenimi kapljami
- pršič** -iča m suh, droben, nesprijet sneg
- pršíti**, zlasti v 3. os. ed. sedanjika; prší, padati iz oblakov v obliki vodnih ka-

pelj s premerom od 0,2 do 0,5 mm; sin. rositi

psévdoadiabáta -e i neustr. nasičena adiabata, gl. adiabata

psihrométer -tra m naprava za določanje vlage s suhim in mokrim termometrom

aspiracijski p. pri katerem so

termometri ventilirani

Assmannov p. [asmanov] aspiracijski psihrometer s kovinsko kromirano zaščito pred vplivi sevanja

vrteni p., pri katerem se doseže obtakanje zraka z ročnim vrtenjem termometrov

R

rádar -ja m elektronska naprava za opazovanje, ki oddaja in sprejema odbito elektromagnetno valovanje

Dopplerjev r. [doplerjev], ki meri hitrost približevanja objekta na osnovi Dopplerjevega pojava

doseg r. največja oddaljenost, do katere je radar uporaben za kak namen

dvovalovni r., ki deluje na dveh valovnih dolžinah

laserski r., ki deluje na lasersko svetlobo; sin. lidar

meteorološki r., ki se uporablja za meteorološka opazovanja; sin. vremenski radar

vremenski r. gl. meteorološki radar

zvočni r., ki deluje s pomočjo zvočnega valovanja; sin. sodar

rádarska votlina -e -e i po videzu zelo temen del prostora pri bazi nevihtnega oblaka, v katerem je veliko drobnih kapljic, ki se na radarju zaradi majhnosti ne vidijo

radiácija -e i gl. sevanje 1

radiátus -a m (krat. ra) oblak v obliki pramenov, pri katerem je zaradi perspektive videti, da prameni izhajajo iz ene točke

rádioaktivnost -i i pojav, pri katerem samemu sebi prepuščena atomska jedra oddajajo žarke (alfa, beta, gama)

naravna r., pri kateri so neobstojni elementi v naravi

umetna r., 1. radioaktivnost neobstoječnih elementov, ki so produkti jedrskih reakcij 2. radioaktivnost umetno koncentriranih radioaktivnih snovi

radiométer -tra m naprava za merjenje sevanja

rádiosónda -e i naprava, privezana na radiosondni balon, ki opravlja meteorološke meritve pri dviganju skozi atmosfero in sproti radijsko sporoča podatke

rakéta -e i izstrelek, ki ga potiskajo reaktivno delujoči plini

r. proti toči raketa za vnos rea-

genta v oblake pri obrambi pred točo

sondirna r. za meteorološke meritve v visokih plasteh ozračja

rástna dôba -e -e *i* obdobje v letu, v katerem je temperatura zraka tako visoka, da omogoča rast rastlin

dolžina r. d. število dni med povprečno zadnjo spomladansko slano in povprečno prvo jesensko slano

ravnótéžje -a *s* stanje, v katerem je vsota zunanjih vplivov enaka nič; *sin.* ravnovesje

geostrofsko r., ki nastane med deviacijsko silo in silo horizontalnega gradienta zračnega pritiska

hidrostatično r., ki nastane med silo teže in silo vertikalnega gradienta zračnega pritiska

sevalno r., ki nastane med sprejetim in oddanim sevanjem

ravnóvsje -a *s* gl. ravnotežje

razčlenítev -tve *i* postopek, pri katerem se kak proces, pojav, funkcija, pojem ali snov razčleni ali razstavi na elementarne sestavine; *sin.* analiza

razelektrítev -tve *i* pojav, da se z električnim tokom izravnajo razlike električnega potenciala; *prim.* strela

razjasnítev -tve *i* *neustr.*, gl. zjasnitev

razkròj -ôja *m* postopno prenehanje oziroma razblinjenje kakega pojava, npr. razkroj megle, razkroj oblačnosti; *sin.* disipacija

razletávanje -a *s* pojav, da delci v oblaku razpadejo na več manjših

razmérje -a *s* kvocient oziroma mera relativne zastopanosti dveh količin, ki imata kaj skupnega

Bowenovo r. [bovenovo], ki je med tokom zaznavne in tokom latentne toplote

r. mešanosti 1. razmerje med maso vodne pare in maso suhega zraka 2. razmerje mas v mešanici dveh količin

razpòn -óna *m* razlika med najnižjo in najvišjo vrednostjo v hodu kake količine; *sin.* amplituda 2

rázred šírijenja -éda -- *m*, raba v mn. razredi za določanje stanja atmosfere glede na izdatnost turbulentne difuzije

raztájati (se) -am (se) *dov.* spremeniti (se) iz trdnega v tekoče agregatno stanje; *sin.* stajati (se)

raztopíti (se) -ím (se) *dov.* zmešati topljenec v topilu, npr. aerosol v kapljicah vode

redúkcija -e *i* računska operacija, ki omogoča primerjavo vrednosti pri drugačnih pogojih

r. niza podatkov *neustr.* dopolnitev niza podatkov, gl. niz podatkov

r. zračnega pritiska redukcija, ki omogoča primerjavo različnih izmerjenih vrednosti zračnega pritiska, npr. redukcija zračnega pritiska na 0 °C, redukcija zračnega pritiska na standardno težnost, redukcija zračnega pritiska na standardni, največkrat morski nivo; *sin.* redukcija zračnega tlaka

r. zračnega tlaka redukcija, ki omogoča primerjavo različnih izmerjenih vrednosti zračnega

- tlaka, npr. redukcija zračnega tlaka na 0 °C, redukcija zračnega tlaka na standardno težnost, redukcija zračnega tlaka na standardni, največkrat morski nivo; sin. redukcija zračnega pritiska
- referenčno léto** -ega -a s leto, predstavljeno z značilnimi poteki skupine meteoroloških količin (posebej izbrano za kako uporabo)
- refleksija** -e i gl. odboj
- refleksivnost** -i i gl. odbojnost
- refrakcija** -e i lom ali odklon žarka pri prehodu skozi meje snovi ali skozi snov spremenljive gostote, npr. atmosfero različne gostote
- astronomska r.**, ki nastane pri prehodu žarka iz vesolja skozi zemeljsko ozračje
- zemeljska r.**, ki nastane pri prehodu žarka z Zemlje skozi različno goste plasti ozračja
- regeneracija** -e i ponovna oživitev, obnovitev kakega meteorološkega pojava, npr. regeneracija ciklona, megle, nevihte
- registracija** -e i sproti zapis izmerjenih vrednosti kake količine
- registrirni trák** -ega -ú m papir za registracijo
- registrirni válj** -ega -a m del registrirnega instrumenta, na katerem se namesti registrirni trak ali papir
- reprezentativnost** -i i tipičnost kake količine ali skupine informacij, npr. reprezentativnost podatkov, reprezentativnost postaje
- reténcija** -e i delež padavin, ki ostane v tleh
- retencijska kapacitéta** -e -e i največji volumski odstotek vode, ki ga vzorec tal zadrži; sin. maksimalna vodnost tal
- ród** -ú m najvišja klasifikacijska kategorija pojavov
- r. oblakov* prva stopnja klasifikacije oblakov po značilnostih; prim. prilogo o klasifikaciji oblakov
- rôsa** -e i vodne kapljice, ki se s kondenzacijo vodne pare iz zraka izločijo na tla ali predmete
- advektivna r.*, ki nastane zaradi advekcije vlažnejšega in relativno toplejšega zraka
- zmrznjena r.*, ki zmrzne
- rosénje** -a s gl. pršenje
- rosišče** -a s ustrezno nižja temperatura, pri kateri postane vlažni zrak s količino vlage, ki jo ima, nasičen; sin. temperatura rosišča
- depresija r.* razlika med temperaturo zraka in rosiščem
- rosíti**, zlasti v 3. os. ed. sedanjika: rosí, gl. pršiti
- rosomé** -a m naprava za merjenje količine rose
- rótor** -ja m 1. matematični vektorski operator
2. vrtilni pojav v zračnem toku, ki nastane za kako oviro
- róža** -e i prikaz kake količine glede na strani neba
- padavinska r.*, ki kaže količine padavin ob vetru iz določenih smeri
- vetrovna r.*, ki kaže pogostnost pojavljanja vetra iz določenih smeri

S

sápica -e *i* stanje ozračja z rahlo zaznavnim vetrom z jakostjo 1 beauforta, pri katerem se dim dviga malo postrani, na morju pa so drobni valčki; prim. prilogo o vetrovih

satelit -a *m* 1. nebesno telo, ki kroži okrog kakega planeta

2. naprava, ki kroži v orbiti okoli Zemlje

geostacionarni s. naprava, ki kroži na višini približno 36000 km nad zemljo z enako kotno hitrostjo kot se vrti Zemlja in daje videz kot da stacionira nad ekvatorjem

meteorološki s. naprava, ki meri in posreduje meteorološke podatke iz orbite okrog Zemlje; sin. vremenski satelit

polarno-orbitalni s. naprava, ki kroži preko polov na višini nekaj sto kilometrov

vremenski s. gl. meteorološki satelit

scintilácija -e *i* neutr., gl. migotanje

sédlo -a *s* značilna točka v dvo-dimenzionalnem polju, okoli katere ima ploskev obliko konjskega sedla

séktor ciklóna -ja -- *m* del ciklona, ki je oddeljen s frontama, npr. topli sektor ciklona

sénzor -ja *m* gl. tipalo

separácija -e *i* pojav, pri katerem se tok odlepi od konveksne ploskve

séša -e *i* velika nihanja gladine morja v zalivih zaradi vetra, zračnega pritiska

sévanje -a *s* 1. oddajanje energije z elektromagnetnim valovanjem ali z delci; bolje: izsevanje; sin. radiacija

Sončevo s. gl. sončno sevanje

sončno s., ki prihaja od Sonca; sin. Sončevo sevanje; prim. kratkovalovno sevanje

terestrično s. sevanje ozračja oziroma zemeljske površine; prim. dolgovalovno sevanje

2. gostota toka elektromagnetnega valovanja ali delcev, ki se širi v prostor

difuzno s. del (sončnega) sevanja, ki se siplje v ozračju

direktno s. del (sončnega) sevanja, ki se pri prehodu skozi ozračje niti ne siplje niti ne odbije

dolgovalovno s. z valovno dolžino med 3 in ca. 100 mikrometri; prim. terestrično sevanje

infrardeče s. z valovno dolžino med 0,7 in ca. 100 mikrometri

korpuskularno s. pretežno z delci
kozmično s. korpuskularno sevanje, ki izvira iz vesolja in je zelo prodorno

kratkovalovno s. z valovno dolžino med 0,2 in 3 mikrometri

neto s. 1. razlika med sprejetim in oddanim sevanjem 2. razlika med sevanjem iz nasprotnih smeri

odbito s., ki se odbije od snovi
radioaktivno s., ki nastane pri
 jedrskih reakcijah ali pri na-
 ravnem razpadu jeder

ultravijolično s. z valovno dolžino
 med 0,01 in 0,4 mikrometra

sever -a m 1. stran neba proti se-
 vernemu polu

2. veter, ki piha iz te smeri

severovzhodnik -a m veter, ki piha
 s severovzhoda

severozahodnik -a m veter, ki piha
 s severozahoda

sférik -a m del elektromagnetnega
 valovanja, ki ga povzročajo
 oddaljene nevihte

shéma -e i 1. sistematičen prikaz
 elementov celote in njihovih
 medsebojnih odvisnosti

2. računski postopek pri nume-
 ričnem reševanju diferencialnih
 enačb, npr. implicitna shema,
 preskočna shema

sila -e i vektorska količina, ki
 meri medsebojni vpliv dveh
 teles

centrifugalna s., ki deluje ra-
 dialno v vrtečem se sistemu

Coriolisova s. [koriolisova] gl. de-
 viacijska sila

deviacijska s., ki deluje prečno na
 gibanje v vrtečem se sistemu,
 npr. na Zemlji; sin. Coriolisova
 sila, odklonska sila

gradientna s., ki nastane zaradi
 gradienta zračnega pritiska

inercijska s., ki je posledica
 načina obravnave gibanja v
 pospešeno gibajočem se sistemu;
 sin. vztrajnostna sila

odklonska s. gl. deviacijska sila

s. teže sila, ki nastane zaradi
 težnostnega pospeška; sin. teža

s. trenja sila, ki nastane zaradi
 relativnega gibanja in ga zavi-
 ra; sin. trenje 2

strižna s., ki nastane zaradi tre-
 nja med zračnimi delci ali
 plastmi različnih hitrosti

vzgonska s., ki nastane zaradi
 razlik gostote v tekočini

vztrajnostna s. gl. inercijska sila

simból -a m dogovorjena črka, lik
 za označevanje meteoroloških
 pojavov ali količin; sin. znak

singularitéta -e i pogosto pojavlja-
 nje kake vremenske značilnosti
 v določenih dneh v letu, npr.
 ledeni možje; sin. singularnost

singularnost -i i gl. singulariteta

sinóptika -e i sin. sinoptična meteo-
 rologija, gl. meteorologija

sipálni presèk -ega -éka m na-
 mišljeni presek, ki ga elektro-
 magnetnemu valovanju pred-
 stavlja kaka ovira in ki je
 lahko tudi drugačen od geo-
 metrijskega preseka ovire

Miev s. p. [mijev] sipalni presek
 delcev, ki so primerljivi z valo-
 vno dolžino vpadlega valovanja,
 npr. zrn toče za vpadle radarske
 valove

Rayleighov s. p. [rejlijev] sipalni
 presek delcev, ki so dosti manjši
 od valovne dolžine vpadlega
 valovanja, npr. molekul zraka
 za vpadlo svetlobo

sípanje -a s razpršitev sevanja, npr.
 svetlobe na molekulah plinov,
 kapljicah ali na aerosolu v
 zraku

Mievo s. [mijevo], ki nastane na
 delcih poljubne velikosti

Rayleighovo s. [rejlijevo], ki na-
 stane na delcih, manjših od
 valovne dolžine

s. svetlobe razpršitev svetlobe

sistém -a m 1. skupina po izbranih načelih razporejenih procesov, pojavov, pojmov ali predmetov, ki sestavljajo zaključeno celoto

barični s. tvorba v polju zračnega pritiska, značilna po lokalno ekstremnih vrednostih zračnega tlaka

frontalni s., ki velja za dve fronti ali več

oblačni s. skupina oblakov, ki ima, npr. ob frontah, značilno obliko

padavinski s. oblika padavinske cone, ki nastane ob frontah ali nevihtah

vremenski s. obsežen skupek močno povezanih procesov in pojavov v atmosferi, npr. dolina, ciklon, hladna fronta

2. način opisovanja zračnega oziroma tekočinskega toka

Eulerjev s. [ojlerjev], pri katerem je koordinatni sistem v prostoru stalen; sin. lokalni sistem

individualni s. gl. Lagrangeov sistem

Lagrangeov s. [lagranžev], pri katerem je koordinatni sistem vezan na gibajoči se tok; sin. individualni sistem

lokalni s. gl. Eulerjev sistem

skála -e i 1. dogovorjeno izhodišče in enota za merjenje kake količine; sin. lestvica

absolutna s. gl. Kelvinova skala

Beaufortova s. [boforova] (krat. Bf) za ocenjevanje jakosti vetra na podlagi učinkov v naravi; prim. prilogo o vetrovih

Celzijeva s. (znak °C) za merjenje temperature, ki ima ledišče

vode pri 0 °C in vrelišče vode pri 100 °C

Fahrenheitova s. [farenhajtova] (znak °F) za merjenje temperature, ki ima ledišče vode pri 32 °F in vrelišče vode pri 212 °F

Kelvinova s. (znak K) za merjenje temperature, ki ima ledišče vode pri 273 K in vrelišče vode pri 373 K; sin. absolutna skala

Ringelmannova s. [ringelmanova] za merjenje temnosti dima

2. znaki na merilni napravi, ki določajo te enote

3. značilna časovna ali prostorska stopnja velikosti pojava

časovna s., ki je določena glede na čas trajanja pojava

makrometeorološka s., s katero se ugotavlja razsežnost pojava nad 2000 km v prostoru; sin. sinoptična skala

mezometeorološka s., s katero se ugotavlja razsežnost pojava med 2 in 2000 km v prostoru

mikrometeorološka s., s katero se ugotavlja razsežnost pojava do 2 km v prostoru

prostorska s., ki je določena glede na prostor, ki ga zavzema kak pojav

sinoptična s. gl. makrometeorološka skala

s. turbulence značilna dolžina v turbulentnem gibanju, včasih značilen premer vrtincev

skalár -ja m sin. skalarna količina, gl. količina

skupina oblákov -e -- i oblaki, združeni glede na kako skupno značilnost, npr. višino, nastanek

slabítev -tve i 1. pojemanje jakosti pojava ali njegovega obsega

2. zmanjševanje kake količine z razdaljo ali časom, npr. sončnega sevanja v atmosferi, v rastlinski odeji; sin. ekstinkcija

slána -e *i* kristali ledu na tleh, ki nastanejo z depozicijo vodne pare iz zraka

advektivna s. ki nastane zaradi advekcije vlažnejšega in relativno toplejšega zraka

slíka -e *i* upodobitev česa s tehničnimi pripomočki

faksimilna s. informacija, ki je prenesena na papir z opremo za daljinski prenos slik

infrardeča s. ki nastane na osnovi registrirane infrardeče svetlobe

radarska s. posneta z radarjem

satelitska s. posneta s satelita

s. sonca halu podoben pojav v obliki zelo svetle bele pege navpično pod soncem, viden pri pogledu z višine (iz letala, s hribov)

s. v vidnem spektru slika, ki nastane na osnovi registrirane vidne svetlobe

vremenska s. bolje: sinoptično stanje, gl. stanje

smér -í *i* orientacijska lastnost vektorskih količin

anticiklonalna s. vrtenja vrtenje v smeri urnega kazalca na severni polobli; sin. negativna smer vrtenja; ant. ciklonalna smer vrtenja

ciklonalna s. vrtenja vrtenje v nasprotni smeri urnega kazalca na severni polobli; sin. pozitivna smer vrtenja; ant. anticiklonalna smer vrtenja

negativna s. vrtenja gl. antici-

klonalna smer vrtenja

pozitivna s. vrtenja gl. ciklonalna smer vrtenja

s. gibanja smer trenutne hitrosti

s. vetra smer, iz katere piha veter

s. vrtenja enotni vektor, ki je pravokoten na ravnino vrtenja in usmerjen po desnem pravilu

smerokàz vétra -áza -- m naprava, ki kaže smer vetra; prim. vetrokaz

smóg -a m zamegljenost ali megla, onesnažena s polutanti; prim. čad

fotokemični s. ki nastane pod vplivom sončne svetlobe

snég -á m l. padavine v obliki posamičnih ali sprijetih ledenih kristalčkov, pogosto zaivjenih in zato z zabrisanim kristalastim videzom; sin. snežne padavine

južni s. z veliko gostoto, ki pada v velikih kosmih

napihani s. ki ga nanese veter

novi s. ki zapade v času 12 oziroma 24 ur po zadnji meritvi; ant. stari sneg

plovni s. sin. globinski srež, gl. srež

puhasti s. ki ima zelo razvejene in rahle kosme pri temperaturi pod -10 °C

skorjasti s. ki je na površini pomrznjen ali poledenel z osretnico

s. z dežjem sneg, ki pada hkrati z dežjem

s. z ivjem sneg, pri katerem se je na površini nabralo ivje; sin. srež

stari s. l. sneg, ki zapade že pred zadnjo meritvijo; ant. novi sneg 2. sneg, pri katerem se začne preobrazba in niso več razpoznavne oblike prvotnih kristalov

strjeni s. 1. sneg, ki je uležan in prekristaliziran ter dobro sprijet
2. sneg s skorjo, ki se pod težo človeka ne predira; prim. sren

suhi s., v katerem ni tekoče vode

zrnati s. v obliki neprozornih ledenih delcev s premerom pod 1 mm

2. plast snega, ki pokriva tla; sin. snežna odeja

južni s. gost, moker sneg pri temperaturi zraka okoli 0 °C

uležani s., pri katerem se je proces prekristalizacije in sesedanja v glavnem že končal

zglajeni s. stisnjena gladka plast snega, navadno na vozišču

zmrznjeni s., ki se je pričel tajati in je ponovno zmrznil

zrnati s. uležana plast snega, ki jo podnevi sonce na površini zmehča

živi s., ki ga s tal dviga in nosi močen veter, npr. visoki živi sneg, nizki živi sneg

snegomér -a m naprava za merjenje višine snežne odeje

snéžen -žna -o ki se nanaša na sneg

snežna brozga mešanica snega in vode na tleh; sin. plundra

s. lisa raba v mn. s snegom le delno pokrita tla

s. odeja plast snega, ki pokriva tla; sin. sneg 2

s. ploha ploha, ki pade v obliki snega

s. sonda sonda, ki služi za merjenje debeline snežne odeje

snežne padavine gl. sneg 1

snežni kosem velik skupek snežink v zraku ob sneženju

s. metež in **metež** poljud. močnejše

sneženje ob močnem vetru; prim. živi sneg, gl. sneg 2

s. zamet napihan sneg, ki zapade v relativnem zatišju navadno med sneženjem ob močnem vetru

snežénje -a s padanje snežink

meja s. nadmorska višina, nad katero sneži, pod njo pa dežuje

snežínka -e i 1. heksagonalni ledeni kristal ploščate oblike

2. sprimek ledenih kristalov kot padavina

snežíšče -a s snežna odeja, ki se obdrži še pozno spomladi ali poleti

snežíti, zlasti v 3.os. ed. sedanjika: sneží, padati iz oblakov v obliki snežink

snežna odéja -e -e i plast snega, ki pokriva tla; sin. sneg 2

srenjenje s. a. povezovanje ledenih zrn v trdno snežno odejo

sreženje s. a. tvorjenje snežnih kristalov z depozicijo v snežni odeji, če je v njej vertikalni gradient temperature

zrnenje s. a. preoblikovanje razvejenih snežnih kristalov v okroglasta ledena zrna, če v snežni odeji ni gradienta temperature

snežníca -e i 1. voda, ki nastane s talitvijo snega

2. voda, ki odteka izpod snežišča
snéžni križ -ega -a m vložek, ki preprečuje, da bi veter odpihaval sneg iz dežemera

sódar -ja m sin. zvočni radar, gl. radar

sódra -e i trde, prosojne ledene padavine kroglaste oblike s premerom do 5 mm, ki pri padcu na tla odskakujejo in se ne lomijo

solarigraf -a m naprava za merjenje in zapisovanje časovnega poteka gostote moči sončnega obsevanja; sin. aktinograf

solariméter -tra m naprava za merjenje gostote moči sončnega obsevanja; sin. aktinometer

solenoid -a m cevasti del prostora, omejen s sekajočimi se ploskvami dveh različnih skalarnih količin, razmaknjenih za enoto

solstícij -a m čas, ko doseže Sonce ekstremno lego glede na nebesni ekvator; sin. sončni obrat

sonce in **Sónce** -a s nebesno telo, središče našega zvezdnega sestava

s. sije pojav, pri katerem je na meteorološki postaji v trenutku opazovanja direktno sončno obsevanje

sončen -čna -o ki se nanaša na sonce

sončni blišč svetle lise na satelitskih slikah, podobne oblakom, ki so vidne na vodni površini zaradi odboja sončne svetlobe

s. obrat čas, ko doseže Sonce ekstremno lego glede na nebesni ekvator; sin. solstícij

s. steber 1. zelo svetlo stičišče krogov hala 2. lesketanje ledenih iglic v zraku, vidno pod soncem

sončno obsevanje gl. obsevanje
s. sevanje sevanje, ki prihaja od Sonca; sin. Sončevo sevanje; prim. kratkovalovno sevanje, gl. sevanje

sónda -e i naprava za merjenje na težko dostopnih krajih

padajoča s., ki je iz letala s padalom spuščena proti tlam

snežna s., ki služi za merjenje debeline snežne odeje

sondáža -e i meritev s sondami

sondiranje -a s merjenje z velikim številom sondaž

sopárica -e i vroče, malo zamegljeno ozračje; sin. sparina

sopárnost -i i občutje človeka ali živali v razmerah, ki zaradi vročine ob visoki vlagi ovirajo odtok odvečne toplote iz telesa

sòsónce -a s močno svetlo sečišče krogov hala

sparína -e i gl. soparica

spéκτηr -tra m porazdelitev kake količine po frekvenci, valovni dolžini, periodi, npr. spekter svetlobe, spekter turbulentne kinetične energije

spektrálno obmóčje -ega -a s omejen del (elektromagnetnega) spektra

bližnje infrardeče s. o. infrardeče spektralno območje, ki velja za valovne dolžine med 0,7 in 11 mikrometri

infrardeče s. o. spektralno območje, ki velja za valovne dolžine med 0,7 in ca. 100 mikrometri

s. o. vodne pare v satelitski meteorologiji: spektralno območje, ki velja za valovne dolžine med 5 in 7 mikrometri, kjer vodna para najmočneje absorbira ali seva

vidno s. o. spektralno območje, ki velja za valovne dolžine med 0,4 in 0,7 mikrometri

spissátus -a [spisatus] m (krat. spi) gost oblak iz rodu cirrus

splóšna cirkulácija atmosfêre -e -e -- i globalni sistem prevladujočih vetrov

spódnja posóda -e -e *i* del ohišja dežemera pod lovilnim lijakom

spremémba -e *i* povečanje ali zmanjšanje vrednosti kake količine ali značilnega stanja v času ali prostoru

adiabatna s., ki nastane pri adiabatem procesu; sin. izentropna sprememba

advektivna s., ki nastane pri advekciji

individualna s. 1. sprememba v masnem delu Lagrangeovega sistema 2. sprememba kot vsota lokalne spremembe in advektivne spremembe v Eulerjevem sistemu; sin. totalna sprememba

interdiurna s., ki nastane med zaporednima dnevoma

izentropna s. gl. adiabarna sprememba

izobarna s., ki nastane pri konstantnem tlaku

izotermna s., ki nastane pri konstantni temperaturi

letna s., ki velja za leto

lokalna s., ki nastane v točki Eulerjevega sistema, vezana na konstantno lokacijo v prostoru

periodična s., pri kateri se v enakih časovnih razmikih vzpostavi enako stanje

s. vremena prehod iz enega značilnega vremena v drugo vreme

totalna s. gl. individualna sprememba 2

vertikalna s., ki se pojavlja v navpični smeri

sprijémanje -a s združevanje padajočih ledenih kristalčkov v oblaku v snežne kosme

srén -a m debela zmrznjena skorja snega, ki se pod težo človeka ne

predira; prim. strjeni sneg 2, gl. sneg 1

srénc -nca m star uležan debelo-zrnat spomladanski sneg

sréž -a m sin. sneg z ivjem, gl. sneg 1
globinski s. preoblikovani robati in nepovezani kristali v snežni odeji, nastali ob spremembi strukture snežne odeje; sin. plovni sneg

stabilizácija -e *i* povečanje stabilnosti zračne plasti, npr. zaradi njenega spuščanja, zaradi dotoka toplejšega zraka zgoraj oziroma ohlajevanja spodaj

stabilnost -i *i* lastnost procesa ali sistema, da pri učinkovanju motnje zavira njen učinek in teži k prejšnjemu stanju; ant. nestabilnost, labilnost

nevtralna s., pri kateri sistem ne reagira na motnje oziroma je jakost reakcije zanemarljiva

numerična s., pri kateri stabilnost numerične sheme omogoča reševanje sistema diferencialnih enačb

stájati (se) -am (se) dov. gl. raztajati (se)

stalítev -tve *i* prehod iz trdnega v tekoče agregatno stanje

stánje -a s kar je določeno s časom in vrsto spremenljivk

agregatno s. oblika, v kateri se snov pojavlja: trdno, tekoče, plinasto agregatno stanje

labilno s., pri katerem se motnje povečujejo

sinoptično s. stanje meteoroloških količin, ki pogojujejo vreme nad večjim območjem

stabilno s., pri katerem motnje pojemajo

- stacionarno s.**, ki je s časom nespremenjeno
- s. morja** element meteorološkega ključa, ki podaja stopnjo vzvalovanosti morja in vrsto valov
- s. tal** lastnost tal, določena po meteorološkem ključu
- trenutno s.**, ki je značilno za določen trenutek
- vremensko s.**, ki ga predstavljajo značilni vremenski parametri
- začetno s.**, kakršno je na začetku obravnave kakega procesa
- stisljivost** -i i lastnost snovi, da pod pritiskom spremeni svojo prostornino; ant. nestisljivost
- stopinja** -e i (znak °) 1. enota za merjenje kota in označevanje smeri, npr. 30°
2. enota za merjenje temperature, npr. stopinja Celzija (znak °C), kelvin (znak K)
- stratifikacija** -e i 1. razporeditev kake lastnosti po značilnih plasteh
- krivulja s.** krivulja, ki kaže navpično razporeditev temperature zraka; prim. temperaturni profil
2. preoblikovanje kopastih oblakov v plastovite oblake
- stratifórmis** -a m (krat. str) oblak, ki ima pretežno plastovito razporeditveno obliko; sin. plastoviti oblak
- stratocúmulus** tudi stratokúmulus -a [stratokumulus] m (krat. Sc) plastovit nizki oblak grudaste ali kopaste strukture
- stratopávza** -e i meja med stratosfero in mezosfero
- stratosfêra** -e i plast ozračja nad troposfero, debela kakih 40 km, v kateri temperatura z višino raste in ni vremenskih dogajanj; prim. troposfera, mezosfera
- strátus** -a m (krat. St) nizki oblak v obliki enakomerne sive oblačne plasti ali posamezne oblačne krpe
- stréla** -e i razelektritev z močnim električnim tokom, ki je vidna kot blisk in ji sledi grom
- direktna s.**, ki skozi že utrți ionizirani kanal zelo hitro švigne od oblaka navzdol
- kroglasta s.** v obliki žareče krogle, ki vijugasto potuje skozi ozračje in se razleti
- povezovalna s.** del strele, ki steče blizu tal proti vodilni strelji
- povratna s.**, ki sledi vodilni strelji, pri čemer steče tok v nasprotni smeri
- vodena s.** nagla razelektritev brez bliska zaradi vračanja nakopičenega naboja iz visokih objektov v tla
- vodilna s.** postopna začetna razelektritev, ki omogoča nastanek strele
- začetna s.**, ki napreduje postopno v kratkih skokih po nekaj deset metrov
- striženje** -a s razlika oziroma odvod hitrosti prečno na smer toka
- strižna napétost** -e -i i strižna sila na ploskovno enoto
- molekularna s. n.** strižna napetost, ki nastane zaradi gibanja molekul
- turbulentna s. n.** strižna napetost, ki nastane zaradi turbulentnega gibanja
- sublimáciija** -e i neposreden prehod iz trdnega v plinasto agregatno

stanje; ant. depozicija

toplota *s.* toplota, ki je potrebna za direktni prehod snovi iz trdnega agregatnega stanja v plin

subsidenca -e *i* spuščanje zračnih plasti v anticiklonu

súbtróp -a *m*, raba v mn.: subtropi, območje med ca. 20 in 40 stopinjami geografske širine

súnek vétra -nka -- *m* kratkotrajen močnejši veter

sunkovitost vétra -i -- *i* 1. značilnost pogostih sunkov vetra
2. razmerje med največjo hitrostjo v sunkih in povprečno hitrostjo

súša -e *i* dolgotrajno obdobje brez padavin ali z neznatnimi padavinami

súšno obdóbjje -ega -a *s* 1. obdobje z nezadostnimi padavinami ali neustrezno razporeditvijo padavin za rast rastlin

2. obdobje izredno suhega vremena

3. po Walter-Gaussenu: obdobje določenih razmerij temperatur in padavin

súšnost -i *i* 1. značilnost klime, da so padavine zelo poredko; *sin.* aridnost 1

2. primanjkljaj padavin na kakem območju, npr. pri klasifikaciji klime; *sin.* aridnost 2

svetlóba -e *i* vidni del elektromagnetnega valovanja

absorbirana *s.* gl. vpita svetloba
difuzna *s.*, ki je sipana na molekulah sestavin zraka, vodnih kapljicah in aerosolu

odbíta *s.*, ki se odbije od tal, oblakov ali predmetov

prepuščena *s.*, ki pride skozi kako snov

vpíta *s.*, ki se v snovi pretvori v toploto; *sin.* absorbirana svetloba

Svetóvna meteorolóška organizá-cija -e -e -e *i* (krat. SMO in WMO) agencija Organizacije združenih narodov za meteorologijo s sedežem v Ženevi

Š

šifra -e *i* skupina števil, črk ali znakov, ki (napisana na ustreznem mestu v depeši) pomeni vrednost meteorološke količine ali pojava

šifriranje meteorolóških opazóvanj -a -- -- *s* zapis opazovanj po mednarodnem meteorološkem ključu

širóko -a *m* bolje: jugo

škófov prstan -ega -a *m* belkast obroč okoli sonca ali lune na oblakih prahu v stratosferi

štévec -vca *m* naprava, ki zaznamuje dogodke ali pojave na osnovi štetja

Aitkenov š., ki zaznamuje delce v velikosti manj kot 1 mikrome-

ter v prostorski enoti zraka
š. bliskov števec, ki zaznamuje število atmosferskih razelektritev; prim. brontograf
š. delcev števec, ki kaže število delcev zračnih primesi; prim. konimeter
število -a s kar označuje velikost skalarne količine
Froudovo š. [frudovo] razmerje med silo vztrajnosti in težnostno silo
Nusseltovo š. [nuseltovo] razmerje med dejanskim prenosom toplote in prenosom skozi mirujočo snov
Prandtlovo š. razmerje med difuzivnostjo gibalne količine in

difuzivnostjo toplote
Rayleighovo š. [rejlijevo] razmerje med silami vzgona in viskoznosti kot mera za konvekcijo
Reynoldsovo š. [rejnoldsovo] razmerje med vztrajnostno silo in silo viskoznosti, ki je pokazatelj prehoda med laminarnim in turbulentnim tokom
Richardsonovo š. [ričardsonovo] razmerje med vzgonom in striženjem vetra pri krepitvi oziroma slabitvi turbulence
Rosbyjevo š. [rozbijevo] razmerje med silo vztrajnosti in deviacijsko silo
valovno š. število valovnih dolžin na enoto razdalje

T

tabéla -e i urejen prikaz medsebojne odvisnosti dveh ali več alfanumeričnih spremenljivk
psihrometrična t., ki podaja vrednosti relativne vlage in parnega tlaka v odvisnosti od temperature suhega in mokrega termometra
redukcijska t., ki služi za prevedbo merjene vrednosti na dogovorjene pogoje, npr. za redukcijo zračnega pritiska na morski nivo
tájanje -a s gl. taljenje
tájati (se) -am (se) nedov. spreminjati (se) iz trdnega v tekoče agregatno stanje

tajfún -a m globok tropski ciklon z orkanskim viharjem (tako poimenovan v jugovzhodni Aziji); sin. hurricane, orkan 2
tališče -a s temperatura, pri kateri preide snov iz trdnega agregatnega stanja pri določenem tlaku v kapljevino
taljénje -a s prehajanje snovi iz trdnega agregatnega stanja v kapljevino pri temperaturi tališča in konstantnem tlaku; sin. tajanje
tefigrám -a m 1. papir z linijami termodinamičnih spremenljivk za vnašanje radiosondažnih podatkov

2. nomogram, na katerem sta temperatura in entropija osnovni koordinati

tekočina -e i kapljevine in plini

nestisljiva t., ki se ji prostornina zaradi spremembe pritiska ne spremeni

stisljiva t., ki se ji prostornina spremeni zaradi spremembe pritiska

temperatúra -e i termodinamična spremenljivka, ki določa toplotno stanje snovi

absolutna t., ki je merjena od absolutne ničle v Kelvinovi skali

aktivna t., ki je nad biološkim minimumom za izbrano rastlinsko vrsto in fenološko fazo

dnevna t., ki velja za izbrani dan 1

efektivna t. 1. temperatura z vlago nasičenega zraka, ki ima enak učinek na človeka kot dejanski nenasičeni zrak 2. razlika med dejansko temperaturo zraka in biološkim temperaturnim minimumom za določeno rastlinsko vrsto in fenološko fazo 3. indeks z enotami temperature, ki podaja biotplotni učinek

ekstremna t., ki označuje najvišjo oziroma najnižjo vrednost v kakem času oziroma kraju

ekvivalentna t., ki bi jo imel zrak, če bi se vsebovana vodna para kondenzirala, dobljena toplota pa porabila za ogrevanje zraka pri konstantnem tlaku

ekvivalentpotencialna t., ki bi jo imel zrak, ogret na ekvivalentno temperaturo, če bi po

nenasičeni adiabatni dosegel tlak 1000 hPa

kumulativna t., ki označuje skupni presežek temperatur po izbranih enakih časovnih intervalih nad kakim določenim standardom, npr. vsota odklonov povprečne dnevne temperature glede na izbrane temperature; prim. temperaturna vsota

mediana t. gl. srednja temperatura
potencialna t., ki bi jo imel zrak, če bi po nenasičeni adiabatni dosegel pritisk 1000 hPa

potencialna t. mokrega termometra temperatura, ki bi jo imel zrak, če bi se po nasičeni adiabatni spustil s kondenzacijskega nivoja prisilnega dviga na ploskev 1000 hPa

povprečna t. aritmetična sredina temperatur za določen časovni interval

pseudopotencialna t., ki je približno enaka ekvivalentpotencialni temperaturi

referenčna t. izbrana vrednost temperature, na katero se sklicuje, npr. srednja maksimalna temperatura najtoplejšega meseca

Schaeferjeva t., [šeferjeva] pod katero ni več podhlajenih vodnih kapljic (okrog -40°C)

sevalna t., ki je pripisana kot črno telo sevajočemu telesu glede na gostoto izsevane energije

srednja t., ki je v sredini temperaturnega niza; sin. mediana temperature

t. mokrega termometra temperatura, na katero se zrak ohladi

na račun svoje toplote zaradi izhlapevanja vode do nasičenosti zraka

t. okolice delca temperatura, ki je v okolici obravnavanega elementa

t. po Celziju (enota °C) temperatura, ki je izražena v Celzijevi skali

t. po Fahrenheitu [farenhajtu] (enota °F) temperatura, ki je izražena v Fahrenheitovi skali

t. po Kelvinu (enota K) temperatura, ki je izražena v Kelvinovi skali

t. rosišča gl. rosišče

t. suhega termometra dejanska temperatura zraka, izmerjena s termometrom, ki je zaščiten pred sončnim obsevanjem

t. tal temperatura v različnih globlinah vrhnjih plasti kopnega

t. vode temperatura, ki jo ima voda v naravi, merjena na dogovorjen način

t. zraka temperatura, ki jo ima zrak, merjena na dogovorjen način, npr. v vremenski hišici, z radiosondo

torna t., ki je mera za gostoto energijskega toka zaznavne toplote pri tleh in je temperaturna skala za turbulenco

virtualna t., ki bi jo imel pri danem tlaku suhi zrak iste gostote kot obravnavani vlažni zrak

temperaturna vsota -e -e i vsota temperatur, izmerjenih v izbranih obdobjih, ki je pomembna za rast rastlin, in kaže toplotno okolje rastline, npr. vsota ak-

tivnih temperatur, vsota efektivnih temperatur

tendenca -e i velikost spremembe kake količine v določenem časovnem intervalu oziroma določeni prostorski točki

t. pritiska 1. tendenca, ki velja za zračni pritisk 2. element meteorološke depeše, ki podaja spremembo zračnega pritiska v določenem intervalu, npr. triurna tendenca pritiska; sin. tendenca tlaka

t. tlaka 1. tendenca, ki velja za zračni tlak 2. element meteorološke depeše, ki podaja spremembo zračnega tlaka v določenem intervalu, npr. triurna tendenca tlaka; sin. tendenca pritiska

teorém -a m strokovna ali znanstvena trditev

Bjerknesov cirkulacijski t. cirkulacijski teorem, ki pravi, da je sprememba absolutne cirkulacije sorazmerna s številom objetih enotnih solenoidov tlaka in volumna

cirkulacijski t., ki pove, od česa je odvisna sprememba cirkulacije

teoríja -e i sistem trditev oziroma hipotez, ki podaja kako znanstveno razlago

Bergeron-Findeisnova t. [findaj-znova], ki razlaga nastanek padavin ob navzočnosti ledenih kristalčkov in podhlajenih vodnih kapljic

Milankovičeva t. [milankovičeva], ki razlaga klimatske spremembe v stotisočletjih kot posledico sprememb lege zemeljske osi

- polarnofrontna t.*, ki razlaga nastanek in razvoj ciklonov zmernih širin ob medsebojnem vplivu polarnega in tropskega zraka
- têrmika** -e *i* žargon v letalstvu: prosta konvekcija, gl. konvekcija
- termín** -a m natančno določen čas meteoroloških opazovanj
- klimatološki t.*, ki je ob 07., 14. in 21. uri po lokalnem času
- sinoptični t.* glavni, ki je ob 00., 06., 12. in 18. uri, vmesni, ki je ob 03., 09., 15. in 21. uri po srednjem greenwiškem času
- termodinámičen** -čna -o ki se nanaša na termodinamiko
- termodinamični diagram* prikaz medsebojne odvisnosti termodinamičnih spremenljivk v obliki krivulj
- t. papir* nomogram, ki služi za prikaz in za določanje termodinamičnih spremenljivk, npr. za prikaz in obdelavo podatkov z radiosonde
- têrmodinámika** -e *i* veda o ravnotežnih stanjih, vzrokih in spremembah toplotnega stanja snovi
- zakoni t.* gl. zakon
- termográf** -a m naprava za zapisovanje časovnega poteka temperature
- termográm** -a m grafični zapis termografa
- termográmski papír** -ega -ja m registrirni trak za zapisovanje časovnega poteka temperature
- termométer** -tra m naprava za merjenje temperature, ki deluje na osnovi vpliva temperature na različne fizikalne količine
- bimetalni t.*, ki meri temperaturo na osnovi različnih temperatur-
- nih razteznosti dveh kovin, spojenih v obliki prstana
- ekstremni t.*, ki kaže vrednosti ekstremnih temperatur v kakem časovnem obdobju, npr. minimalni termometer, maksimalni termometer
- maksimalni t.*, ki kaže najvišjo temperaturo za čas od nastavitve termometra dalje in se uporablja za določanje maksimalnih dnevnih temperatur zraka
- minimalni t.*, ki kaže najnižjo temperaturo za čas od nastavitve termometra dalje in se uporablja za določanje dnevnih minimalnih temperatur zraka
- mokri t.*, ki kaže temperaturo termometerske bučke, ovite z mokro krpico in je sestavni del psihometra
- Sixov t.* [siksov] termometer v obliki črke U, ki je kombinacija maksimalnega in minimalnega termometra
- suhi t.*, ki meri dejansko temperaturo zraka in je sestavni del psihometra
- uporovni t.*, ki deluje na osnovi spremembe upora električnega prevodnika s temperaturo
- vodni t.*, ki meri temperaturo vode s pomočjo posebne zaje-malne posode
- zemeljski t.*, ki je prirejen za merjenje temperature tal v različnih globinah
- živosrebrni t.*, ki meri temperaturo na osnovi temperaturnega raztezanja živega srebra
- termométrska búčka** -e -e *i* spodnji odebeljeni del termometra, ki je kot rezervoar napolnjen s kap-

- ljevino, običajno z živim srebrom ali alkoholom
- termosfêra** -e *i* plast atmosfere nad mezosfero v višini nad 80 km, v kateri temperatura z višino hitro narašča; prim. mezosfera
- téža** -e *i* sin. sila teže, gl. sila
- thetagrám** -a *m* termodinamični diagram za določevanje zračnih mas s koordinatami tlaka in temperature v linearni skali
- Thorntwháitova klimátska klasifikácija** -e -e -e [torntvajtova] *i* opredelitev klimatskih razmer po učinkovitosti padavin in temperature ali po potencialni evapotranspiraciji in padavinah
- típ** -a *m* kar je opredeljeno z značilnimi lastnostmi
- bioklimatski t.*, ki opredeli povprečne vrednosti meteoroloških količin, orografskih značilnosti in kvalitete zraka na kakem območju pri vrednotenju učinka na živi organizem
- blažilni t.* bioklimatski tip, v katerem meteorološke razmere delujejo sproščujoče na živi organizem
- dražilni t.* bioklimatski tip, v katerem meteorološke razmere spodbujajo delovanje organizma
- klimatski t.*, ki opredeli klimo v odvisnosti od dejavnikov, ki to klimo pogojujejo
- obtežilni t.*, v katerem meteorološke razmere delujejo obtežilno oziroma škodljivo na živi organizem
- vremenski t.* opredelitev vremenskih stanj po značilnih vremenskih pojavih ali po poljih meteoroloških količin
- tipálo** -a *s* del naprave, ki zaznava in posreduje vrednosti kake merjene količine; sin. dajalnik, senzor; prim. merilnik
- tlák** -a *m* velikost pravokotne komponente sile na ploskovno enoto; sin. pritisk
- delni t.* tlak posameznega plina v mešanici plinov; sin. delni pritisk
- gradient t.* gl. gradient
- nasičeni parni t.* ravnotežni parni tlak pri nasičeni vlažnosti; sin. nasičeni parni pritisk
- normalni zračni t.* zračni tlak na morskem nivoju pri standardni atmosferi, ki je 1013,25 hPa; sin. normalni zračni pritisk
- parni t.* delni tlak vodne pare; sin. parni pritisk
- ploskev t.* gl. ploskev
- tendenca t.* gl. tendenca
- zastojni t.* povečani tlak pri zastajanju zračnega toka pred oviro; sin. zastojni pritisk
- zračni t.*, ki je posledica teže ozračja; sin. zračni pritisk
- tóča** -e *i* padavine v obliki bolj ali manj okroglih, trdnih, prosojnih ledenih zrn s premerom nad 5 mm, ki nastanejo v nevihtnem oblaku
- zarodek t.* gl. zarodek
- zrno t.* gl. zrno toče
- tóčka** -e *i* brezdimenzijska osnovna geometrijska tvorba
- divergentna t.*, ki je vir tokovnic
- konvergentna t.*, ki je ponor tokovnic
- mrežna t.* element mreže računskih točk

- računska t.*, v kateri se računa kaka količina
- singularna t.*, ki ima izjemen položaj v polju kake količine, npr. središče ciklona, sedlo
- tók** -a m usmerjeno gibanje oziroma prenašanje kake količine, npr. tekočine, delcev
- difluentni t.*, v katerem se tokovnice razhajajo; ant. konfluentni tok
- divergentni t.*, v katerem se gostota kake količine zmanjšuje ali je vir kake količine; ant. konvergentni tok
- električni t.*, ki prenaša električni naboj
- energijski t.*, v katerem se prenaša energija
- horizontalni t.*, ki poteka v vodoravni ravnini
- kompensacijski t.* sekundarni tok, ki kompenzira osnovni tok
- konfluentni t.*, v katerem se tokovnice stekajo; ant. difluentni tok
- konvektivni t.*, ki poteka pretežno v navpični smeri in nastane zaradi temperaturnih razlik ali prisilnega dviga
- konvergentni t.*, v katerem se gostota kake količine povečuje ali je ponor kake količine; ant. divergentni tok
- laminarni t.*, ki ima urejene in gladke tokovnice; ant. turbulentni tok
- masni t.*, ki prenaša maso
- morski t.*, ki prenaša morsko vodno maso na večje razdalje
- moteni t.*, ki je spremenjen zaradi zunanjega vpliva
- navzdolnji t.* navzdol usmerjeno gibanje, navadno zraka
- osnovni t.*, pri katerem niso upoštevane manjše motnje
- povprečni t.* prostorsko oziroma časovno povprečje toka
- stacionarni t.*, ki ima v času nespremenjeno smer in hitrost
- toplotni t.*, ki prenaša toploto
- turbulentni t.*, ki je neurejen in v katerem je gibanje dokaj vrtilčno; ant. laminarni tok
- vertikalni t.*, ki poteka v navpični smeri
- višinski t.*, ki je v višjih zračnih plasteh
- volumski t.*, ki opredeli pretok kakega volumna tekočine
- vzponski t.* navzgor usmerjeno gibanje, navadno zraka
- zračni t.* gibanje zraka v določeni smeri
- tokóvnica** -e i črta, ki je povsod tangencialna na smer gibanja
- toplína** -e i neutr., gl. temperatura
- toplomér** -a m zastar., gl. termometer
- toplôta** -e i dovedena ali odvedena energija, ki lahko spreminja notranjo energijo teles ali opravlja kako delo
- izparilna t.*, ki jo je treba dovesti kapljevini, da izpari
- latentna t.*, ki se sprošča ali porablja pri katerikoli od faznih sprememb snovi; prim. izparilna toplota, talilna toplota
- specifična t.*, ki je potrebna, da se enota mase segreje za eno stopinjo
- talilna t.*, ki je potrebna za prehod snovi iz trdnega agregatnega stanja v kapljevino
- t. izhlapevanja* toplota, ki je potrebna kapljevini, da izhlapi
- t. kondenzacije* toplota, ki se sprosti ob prehodu pare v kapljevino

- t. sublimacije* toplota, ki je potrebna za direktni prehod snovi iz trdnega agregatnega stanja v plin
- t. zmrzovanja* toplota, ki jo odda kapljevina ob prehodu v trdno snov
- zaznavna t.* gl. entalpija
- toplótni ótok** -ega -óka m del prostora, navadno v mestu, ki ima višjo temperaturo kot okolica
- topografíja** -e i oblikovitost kake površine
- absolutna t.*, ki predstavlja višino kake ploskve v skali višine glede na morski nivo
- relativna t.*, ki podaja razliko med višinama dveh ploskev
- t. izobarnih ploskev* topografija, ki podaja višino kake ploskve pritiska v geopotencialnih metrih
- t. zemeljske površine* topografija, ki je izdelana na osnovi topografskega snemanja zemeljske površine
- tópoklíma** -e i sin. lokalna klima, gl. klima
- tór** -a m opuščena enota za pritisk; prim. milibar
- tornádo** -a m lijakast vrtinec zraka, ki izhaja iz nevihtnega oblaka navzdol, pri čemer nastajajo viharji in značilno srkanje s tal; sin. tromba
- lijak t.* gl. lijak tornada
- totalizátor** -ja m zbiralnik padavin za daljši čas na težko dostopnih krajih; prim. ombrometer
- trajektórija** -e i krivulja, ki kaže pot gibajočega se delca; sin. pot-nica

- trandosónda** -e i sin. plavajoči balon, gl. balon
- transformácija** -e i sprememba oblike ali kake bistvene lastnosti
- t. energije* transformacija, ki velja za spreminjanje energije
- t. koordinat* transformacija, ki velja za prehod iz enega v drugi koordinatni sistem
- t. zračne mase* transformacija, ki velja za lastnosti zračne mase zaradi spremenjenih okolnih pogojev
- transkontinentálni transpórt onesnáženja** -ega -a -- m širjenje onesnaženega zraka na daljavo s planetarno cirkulacijo preko kontinentov
- translácija** -e i gibanje telesa, pri katerem ostane telo vzporedno s svojo začetno lego
- translúcidus** -a m (krat. tr) prosojen oblak
- transmisíja** -e i gl. prepuščanje 2
- transmisívnost** -i i gl. prepustnost 2
- transpirácija** -e i prehajanje vode skozi površino živih organizmov; prim. evapotranspiracija
- transpórt** -a m prevajanje ali prenašanje snovi ali lastnosti snovi z enega na drugo območje
- trávni temperatúrni mínimum** -ega -ega -a m minimalna temperatura, odčitana na minimalnem termometru z bučko na višini kratko pristrizene trave
- trénd** -a m težnja razvoja v kako značilno smer, h kaki vrednosti
- trênje** -a s 1 pojav, ki deluje zavirajoče pri gibanju dveh drugega ob drugem drsečih teles

molekularno t., pri katerem se v laminarnem toku prenaša gibalna količina z molekulami
notranje t., ki se pojavlja med plastmi tekočin, ki se gibljejo z različno hitrostjo ali v različnih smereh
turbulentno t., pri katerem se v turbulentnem toku prenaša gibalna količina z vrtinci oziroma s turbulentnimi fluktuacijami
zunanje t., ki se pojavlja pri gibanju zraka ob zemeljski površini
 2. sila, ki nastane zaradi relativnega gibanja in ga zavira; sin. sila trenja
trepetanje -a s hitro navidezno spreminjanje oblik predmetov nad močno ogretim tlemi
trómba -e i gl. tornado
tropopávza -e i meja med troposfero in stratosfero
inverzija t. gl. inverzija
zlom t. izrazita sprememba višine tropopavze nad fronto

troposféra -e i spodnja plast ozračja, ki sega okoli 10 km visoko, v kateri se temperatura z višino znižuje in nastajajo vsi bistveni vremenski procesi; prim. stratosfera
tsunámi -ja [cunami] m dolg morski potujoči val, ki nastane zaradi potresa pod morskim dnem
túba -e i (krat. tub) cevasti del oblaka, ki poteka od baze oblaka navzdol
turbuléncá -e i neurejeno vrtilčno gibanje toka tekočine
atmosferska t., ki je v zračnem toku
dinamična t., ki je posledica strženja hitrosti
termična t., ki je posledica proste konvekcije
t. ob jasnem vremenu (krat. CAT) turbulenca, ki je navadno v zvezi z vetrovnim strženom; prim. prilogo o kraticah
zamrznjena t. predpostavka o časovno nespremenjenem vzorcu vrtincev v toku

U

učínek -nka m posledica delovanja kakega vpliva; sin. efekt
biosevalni u., ki velja za vpliv sončnega in nebesnega obsevanja na organizem
biotplotni u., ki velja za sočasni vpliv temperature, vlažnosti in vetrovnih razmer okolnega

zraka na energijsko bilanco živega organizma
biotropni u., ki velja za vpliv ozračja na živi organizem
nevrotropni u., ki velja za vpliv vremenskih procesov na vegetativno živčevje
orografski u., ki velja za vpliv

oblik zemeljskega površja na vremenske procese

povratni u., ki velja za vpliv kakega poznejšega procesa na prvotni proces; *sin.* povratni vpliv

u. geografske širine učinek, ki je posledica geografske širine kraja, pojava

u. tople grede učinek, ki povzroči povišano temperaturo zraka pri tleh zaradi velike prepustnosti ozračja za kratkovalovno sevanje in majhno prepustnost za dolgovalovno sevanje

u. zajezitve posledica delovanja gorske pregrade ali druge ovire na smer in hitrost toka

učinkovitost -i i mera za uspešnost pri kakem dogajanju

u. sprijemanja razmerje med številom sprijetih padajočih ledenih kristalčkov v oblaku in številom trkov teh kristalčkov

u. trkov razmerje med dejanskim in geometrijsko največjim možnim številom trkov padajočih elementov v oblaku

u. zbiranja produkt učinkovitosti trkov in učinkovitosti zlivanja oziroma učinkovitosti sprijemanja

u. zlivanja razmerje med številom zlitij padajočih kapljic v oblaku in številom trkov teh kapljic

újma -e i katastrofa, ki je posledica škodljivih vremenskih ali drugih naravnih pojavov, npr. orkan, potres

uklôn -ôna m pojav, pri katerem se valovanje širi v geometrijsko senco; *sin.* difrakcija

ukrivljenost -i i količina, ki je obratno sorazmerna radiju h krivulji prillegajočega se kroga ali poti delca prillegajočega se kroga

anticiklonalna u., ki je konveksna proti nizkemu tlaku

ciklonalna u., ki je konkavna proti nizkemu tlaku

umerítev instrumênta -tve -- i postopek za doseg predpisane natančnosti instrumenta ali za določitev korekcije, potrebne za določitev prave vrednosti

úncinus -a m (krat. unc) oblak iz rodu cirrus, ki je ukrivljen v obliki smučke

undulátus -a m (krat. un) valovit oblak

upòr vétra -ôra -- m sila, ki jo povzroča veter na objekte, vozila in raste s kvadratom hitrosti vetra

utéž -í i 1. telo z določeno maso ali težo, ki služi za primerjavo mase ali teže drugega telesa

2. faktor pomembnosti kake količine pri statistični analizi

V

vál -a m, raba v mn.: valovi, motnja, ki se širi skozi prostor z določeno obliko, npr. s sinusno obliko
elektromagnetni v., valovi električnega in magnetnega polja
frontalni v. neutr. frontalni sistem, gl. sistem
gravitacijski v., ki nastanejo zaradi zemeljske težnosti v stabilno stratificirani tekočini
inercijski v., ki so posledica vztrajnostnih sil
Kelvin-Helmholtzovi v. [helmholtzevi], ki nastanejo kot posledica vetrovnega striženja na meji dveh tekočin različnih lastnosti
kompresijski v., ki so posledica stiskanja tekočine
longitudinalni v., pri katerih nihajo delci snovi ali polje v smeri potovanja valov, npr. zvok
morski v. oscilacije morske vode ob površini brez večjega premeščanja mase v vodoravni smeri
nestabilni v. 1. valovi, pri katerih amplituda stalno narašča 2. valovi v zračnem toku ob polarni fronti, ki so zametek nastanka ciklona
notranji gravitacijski v. gravitacijski valovi, ki so ujeti, če se širijo le vodoravno in neujeti, če se širijo tudi navpično
orografski v. gravitacijski valovi, navadno v zračnem toku, ki

nastanejo zaradi gorske ovire; sin. zavetrni valovi
potujoči v., pri katerih se greben in dolina premikata v določeni smeri
površinski gravitacijski v. gravitacijski valovi na površini tekočine
Rossbijevi v. [rozbijevi] horizontalno transverzalni valovi v globalni cirkulaciji ozračja z valovno dolžino okrog 6000 km
stacionarni v., ki ne spreminjajo svoje lege v prostoru; sin. stoječi valovi
stoječi v. gl. stacionarni valovi
transverzalni v., pri katerih nihajo delci snovi ali polje pravokotno na smer potovanja valov, npr. na vodni površini
v. globoke vode 1. valovi, ki nastanejo na vodni površini pri globini, ki je večja od valovne dolžine vala, pri čemer je zanemarljiv vpliv dna 2. tem podobni valovi v atmosferi na notranjih mejnih površinah, ki nastanejo zaradi razlike v gostoti
v. plitve vode 1. valovi, ki nastanejo na vodni površini v sorazmerno plitvi vodi, pri čemer je občuten vpliv dna 2. tem podobni valovi v atmosferi na notranjih mejnih površinah, ki nastanejo zaradi razlike v gostoti
zavetrni v. gl. orografski valovi
zlomljeni v., ki nastanejo pri

- nestabilnih valovih, ko se valovi zlomijo in prevrnejo; sin. grive
- zvočni v.** longitudinalni valovi snovi, ki jih zazna človeško uho
- valovánje** -a s širjenje kakega nihanja, navadno sinusnega, po snovi ali polju
- varoválni pás** -ega -ú m pas rastlin, zasajen z namenom, da spremeni mikroklimatske razmere v svoji bližini, npr. zaradi zmanjšanja hitrosti vetra
- várstvo zraka** -a -- s dejavnost, ki obsega bedenje nad kvaliteto zraka in zaščito pred prekomernim onesnaževanjem
- védro** prisl., poljud. pretežno jasno, gl. jasno
- véktor** -ja m sin. vektorska količina, gl. količina
- vélum** -a m (krat. vel) obsežen cirrusni oblak, ki kot koprena prekriva vrh enega ali več kopastih oblakov
- vênc** -nca m okrogla svetlobna lisa na altostratusu ali cirrostratusu okrog Sonca ali Lune; sin. korona
- vertebrátus** -a m (krat. ve) hrbteničast, rebrast oblak iz rodu cirrus
- véter** -tra m stanje ozračja, v katerem se zrak giblje v določeni smeri in z določeno hitrostjo, ki nastane zaradi razlik v zračnem tlaku; prim. prilogo o vetrovih
- ageostrofski v.**, ki piha prečno na izobare, npr. k ciklonskemu središču
- antitriptični v.** 1. veter, pri katerem si držita ravnotežje gradientna sila in sila trenja 2. v naših krajih: lokalni veter majhnih hitrosti
- bočni v.** komponenta vetra, ki piha pravokotno na smer gibanja objekta
- ciklostrofski v.**, pri katerem si držita ravnotežje gradientna in centrifugalna sila
- čelni v.** komponenta vetra, ki piha v nasprotni smeri od gibanja objekta
- dolinski v.** lokalni veter, ki piha iz doline po pobočju navzgor in je termično pogojen
- geostrofski v.**, pri katerem si držita ravnotežje gradientna in deviacijska sila (dober približek vetrov v prosti atmosferi)
- gorski v.** lokalni veter, ki piha ponoči z gora po pobočju navzdol in je termično pogojen; sin. gornik, nočnik
- gradientni v.**, pri katerem si držijo ravnotežje gradientna, deviacijska in centrifugalna sila (dober približek vetrov npr. v ciklonu)
- hrbtni v.** komponenta vetra, ki piha v smeri gibanja objekta
- hudi v.**, ki piha z jakostjo 6 beaufortov, pri katerem tuli okrog vogalov in v žicah, morje pa se občasno na videz zakadi
- izalobarni v.** ageostrofski veter, ki nastane zaradi lokalne oziroma časovne spremembe polja zračnega pritiska
- južni v.**, pri katerem prevladuje južna smer
- kanalizirani v.**, ki je prilagojen obliki reliefa
- katabatni v.** raba v mn. vetrovi, ki so usmerjeni navzdol
- kopni v.** lokalni veter, ki piha ponoči s kopnega nad morje; prim. burin

- ledeniški v.**, ki piha z ledenikov navzdol
- lokalni v.**, ki piha na manjšem območju kot posledica lokalnih razlik temperature; ant. splošni vetrovi
- močni v.**, ki piha z jakostjo 5 beaufortov, pri katerem se upogibajo tanjša drevesa, na morju pa so grive čez in čez
- morski v.** lokalni veter, ki piha podnevi z morja nad kopno; prim. maestral
- obalni v.** kopni veter ali morski veter
- pobočni v.** dolinski veter ali gorski veter
- podolinski v.**, ki piha v smeri osi doline navzgor ali navzdol
- polarni v.** severovzhodni veter, ki piha v nižjih plasteh troposfere s polarnih območij
- prevladujoči v.** najpogostejši veter v kakem kraju
- prizemni geostrofski v.** namišljeni geostrofski veter, dobljen iz polja zračnega pritiska pri tleh
- severni v.**, pri katerem prevladuje severna smer
- sezonski v.**, ki ga pogojuje letni čas, npr. monsun
- smer v.** smer, iz katere piha veter
- splošni v.** raba v mn. vetrovi nad širšim območjem; ant. lokalni veter
- subgeostrofski v.**, ki je šibkejši od geostrofskega vetra in je zato odklonjen na levo od njega (na severni polobli)
- sunkoviti v.**, ki se mu predvsem hitrost močno spreminja
- supergeostrofski v.**, ki je močnejši od geostrofskega vetra in je zato odklonjen na desno od njega (na severni polobli)
- šibki v.**, ki piha z jakostjo 3 beaufortov, pri katerem se gibljejo majhne vejice, na morju pa so na valovih vidne posamezne grive
- termalni v.** 1. vektorska razlika geostrofskih vetrov na dveh višinah 2. vertikalno striženje geostrofskega vetra zaradi horizontalnega gradienta temperature
- viharni v.**, ki piha z jakostjo 7 beaufortov, pri katerem se majejo odrasla drevesa in se težko hodi, morje pa se na videz kadi
- višinski v.**, ki je na višinah, pri čemer je vpliv tal zanemarljiv
- vzhodni v.**, pri katerem prevladuje vzhodna smer
- zahodni v.**, pri katerem prevladuje zahodna smer
- zmerni v.**, ki piha z jakostjo 4 beaufortov, pri katerem se gibljejo večje veje, dviga prah, na morju pa je na valovih precej griv
- vétrič** -a m stanje ozračja z znanim vetrom z jakostjo 2 beaufortov, pri katerem listje šelesti, na morju pa so majhni in gladki valovi; prim. prilogo o vetrovih
- vetrokàz** -áza m naprava, ki kaže smer oziroma jakost vetra; prim. smerokaz vetra
- vetromér** -a m naprava za merjenje hitrosti in smeri vetra; sin. anemometer
- vetróven** -vna -o ki se nanaša na veter
- vetrovna roža** grafični prikaz

- vetrovnih razmer po smereh
v. vreča na drog prosto obešena odprta ozka vreča, ki kaže smer in približno jakost vetra
- vetrovni stržen* curek največje hitrosti vetra v vetrovnem polju; sin. jet stream
- v. ščit* prepreka, ki zmanjšuje vpliv vetra
- Vidiejeva dóza** -e -e [vidijeva] *i* del aneroida ali barografa, ki reagira na spremembo zračnega pritiska
- vidljivost** -i *i* gl. vidnost
- vidnost** -i *i* stanje ozračja, pri katerem je, do določene razdalje, še mogoče razločiti predmete od ozadja; sin. vidljivost
- horizontalna nočna v.* horizontalna vidnost, pri kateri je še mogoče razločiti standardne luči v temi
- horizontalna v.* najmanjša vidnost izmed vidnosti v vodoravnih smereh
- letališčna meja v.* najmanjša vidnost vzdolž letališke steze, ki še dovoljuje spust letala
- RVR v.* (angl. Runway Visual Range) vidnost, ki je na letališki stezi določena z vidnostjo oznak steze
- vertikalna v.* navzgornja vidnost skozi meglo ali padavine
- vihár** -ja *m* 1. veter z jakostjo 8 beaufortov, pri katerem se lomijo majhne veje dreves, na morju pa je pršec v pramenih; prim. prilogo o vetrovih
- hudi v.* z jakostjo 10 beaufortov, ki podira posamezna drevesa, morje rohni, vidnost nad morjem je majhna
- močni v.* z jakostjo 9 beaufortov, ki odnaša opeko s streh, na morju pa se veliki valovi prevračajo
- orkanski v.* z jakostjo 11 beaufortov, ki podira hiše, ruje drevesa, morje rohni, nad vsem morjem je pršec
- peščeni v.*, ki nosi s seboj pesek
- prašni v.*, ki nosi s seboj prah
- vrtnčasti v.* z močnimi vrtinci
2. poljud. močen veter sploh
- vír** -a *m* kraj vstopa ali nastanka kake količine oziroma primesi zraka
- linijski v.*, ki je vzdolž določene linije
- površinski v.*, ki je na določeni površini
- stalni v.*, ki deluje neprekinjeno
- točkovni v.*, ki je v kaki točki
- trenutni v.*, ki traja le kratek čas
- v. onesnaževanja zraka* kraj, kjer aerosol oziroma plinaste primesi vstopajo v ozračje
- v. sevanja* kraj, od koder se sevane širi po prostoru
- vírga** -e *i* (krat. vir) oblak s padavinskim pramenom, ki ne doseže tal
- virtuálni dodátek** -ega -tka *m* razlika med virtualno in dejansko temperaturo
- viskóznost** -i *i* 1. količina, ki določa odziv tekočine na strižno silo
- kinematična v.*, ki je podana z razmerjem med molekularno viskoznostjo in gostoto tekočine
- molekularna v.*, ki je posledica molekularnih gibanj v toku tekočine
- turbulentna v.*, ki je posledica turbulence v toku tekočine

2. sorazmerni faktor med strižno napetostjo in strižno hitrostjo

višina -e i navpična razdalja od izbranega nivoja do nivoja, ki se določa

efektivna v. dimnika višina, ki je vsota gradbene višine in dimnega dviga

relativna v., ki je med dvema izbranimi nivojema ali izobarnima ploskvama

v. baze oblaka višina, ki sega od tal do spodnje meje oblaka

v. inverzije 1. višina od tal do spodnje meje inverzije 2. višina od tal do zgornje meje inverzije

v. kondenzacijskega nivoja višina, ki sega od tal do nivoja, na katerem se vodna para v zraku, ki se dviga, prične kondenzirati

v. mešanja 1. višina od tal do katere se zrak meša 2. višina planetarne mejne plasti

v. padavin debelina plasti meteorne vode

v. vala navpična sočasna razdalja med vrhom in dolom vala

v. vrha oblaka višina, ki sega od tal do zgornje meje oblaka

višinómér -a m naprava za približno določanje višine; prim. altimeter, aneroid

radarski v. radar za merjenje višin

višinsko jédro hládnega zráka -ega -a -- -- s območje relativno hladnejšega zraka v višinah, ki nastane navadno z odcepitvijo doline hladnega zraka in ima ciklonske dimenzije

vizibiliméter -tra m naprava za

merjenje vidnosti predvsem na letališčih

vlága -e i 1. vodna para v snovi, npr. zraku

absolutna v., masa vodne pare v prostorski enoti

nasičena v. največja možna vlaga pri kaki temperaturi

relativna v. razmerje med dejansko in nasičeno vlago

specifična v. razmerje med maso vodne pare in maso vlažnega zraka

2. majhna količina vode v kaki snovi, npr. v tleh; sin. vodnost 2

vlagómér -a m naprava za merjenje navadno relativne vlažnosti zraka; sin. higrometer

vláznost -i i lastnost snovi, npr. zraka, glede na količino vode oziroma vodne pare v njej; prim. vlaga 1

vôda -e i (simbol H₂O) 1. kemična spojina kisika in vodika

2. kapljevinska oblika te spojine **gravitacijska v.** del vode v tleh, ki se, preden odteče v podtalnico, krajši čas zadržuje v zgornji plasti tal

higroskopna v. voda v tleh, ki je močno vezana na talne delce in je neuporabna za rastline ali odtok

kapilarna v. voda v tleh, ki je zaradi kapilarnosti dvignjena nad nivo talne vode

meteorna v., ki pade na tla s padavinami; sin. padavinska voda

oblačna v. količina vode v trdnem ali tekočem agregatnem stanju, ki lebdi v oblaku (delci s premerom pod 0,1 mm)

padajoča v. 1. voda, ki sestavlja

padavine 2. voda v oblaku, ki dokaj hitro pada (delci s premerom nad 0,1 mm)

padavinska v. gl. meteorna voda

skupna v. v oblaku količina vode v oblaku ne glede na agregatno stanje

temperatura v. gl. temperatura

v. *tal* prostorninski ali utežni delež vode v tleh

vôden -dna -o ki se nanaša na vodo

gostota vodne pare masa vodne pare na enoto volumna

vodna bilanca ravnotežje med dotoki in odtoki vode v definiranih hidroloških enotah, bazenih, jezerih, pri čemer je upoštevano tudi shranjevanje

v. *kaplja* kaplja, katere snovna sestavina je voda

v. *kapljica* kapljica, katere snovna sestavina je voda

v. *para* voda v plinastem stanju

v. *površina* površina morij, jezer, rek

v. *vsebina snega* vodni ekvivalent, ki se dobi s stalitvijo snega (enota $l/m^2 = 1mm$)

vodni deficit kumulativna razlika med potencialno evapotranspiracijo in padavinami v določenem obdobju, pri čemer so padavine manjše

v. *oblak* oblak, ki sestoji samo iz kapljic brez kristalčkov

v. *potencial tal* energija, s katero je na določenem mestu v tleh voda vezana na talne delce

v. *termometer* termometer, ki meri temperaturo vode s pomočjo posebne zajemalne posode

vôdnost -i i 1. količina vode kot kapljevine v oblaku ali v megli

2. majhna količina vode v kaki snovi, npr. v tleh; sin. vlaga 2

maksimalna v. *tal* največji volumski odstotek vode, ki ga vzorec tal zadrži; sin. retencijska kapaciteta

skupna v., ki velja za vodo v vseh treh agregatnih stanjih skupaj

volúmen -mna m gl. prostornina

vôzel -zla m (simbol kt) na nekaterih področjih: enota za merjenje hitrosti, ki je morska milja na uro (1 kt=0,51 m/s in/ali 1,85 km/h)

vplív -a m stanje oziroma dogajanje, ki učinkuje na kaj

lokalni v., ki zajame manjše območje

povratni v. boljše: povratni učinek, gl. učinek

vpôj -ôja m boljše: absorpcija 2

vrednost -i i kvantitativna mera spremenljivke

absolutna v. l. vrednost, neglede na predznak 2. vrednost, ki je določena glede na izhodiščno vrednost; ant. relativna vrednost

brezdimenzijska v., ki je podana v relativni skali

dekadna v., ki podaja vrednost prvih desetih dni, drugih desetih dni ali preostalih dni v mesecu

dnevna v., ki podaja vrednost za en dan

dolgoletna v., ki podaja vrednost za več let, npr. 20 let, 30 let

ekstremna v. največja ali najmanjša vrednost kakega niza ali funkcije

interpolirana v. naknadno določena vmesna vrednost za kako funkcijo ali niz

izmerjena v., ki je določena z merilno napravo

- korrigirana v.**, ki je popravljena na osnovi kakega pravila
- letna v.**, ki podaja vrednost za enoletno obdobje
- mesečna v.**, ki podaja vrednost za obdobje enega meseca
- najpogostejša v.**, ki je v nizu vrednosti zastopana največkrat; sin. modus
- normirana v.**, ki je deljena s kako značilno vrednostjo in je navadno med 0 in 1
- ocenjena v.**, ki je približno določena po izbranih kriterijih
- odčitana v.**, ki je odčitana z merilne naprave in je še brez korekcije
- pentadna v.**, ki podaja vrednost za eno pentado oziroma za 5 dni
- povprečna v.** vsota vrednosti vseh elementov, dobljena s številom teh elementov; sin. povprečje
- približna v.** nenatančna, vendar uporabna vrednost
- reducirana v.**, ki je dobljena z redukcijo
- relativna v.**, ki je določena glede na kako drugo vrednost; ant. absolutna vrednost
- sezonska v.**, ki velja za izbrane tri mesece, npr. zimska sezonska vrednost podaja vrednost za december, januar in februar
- srednja v.** 1. vrednost, ki je v sredini po velikosti urejenega niza podatkov; sin. mediana 2. bolje: povprečna vrednost; ant. absolutna vrednost 2
- terminska v.**, ki velja za kak termin
- trenutna v.**, ki velja za kak zelo kratek časovni interval
- urna v.**, ki poda vrednost ob kaki uri ali za čas ene ure
- začetna v.**, ki je na izhodišču kakega procesa
- značilna v.** bistvena ali najbolj opazna vrednost
- vrême** -éna s splet meteoroloških pojavov in vrednosti meteoroloških elementov v določenem času in prostoru ali zaznavno stanje ozračja
- aprilsko v.** poljud. pogosto menjavanje sončnega in deževnega vremena
- brezpadavinsko v.**, ki je brez padavin ali z neizmerljivo količino padavin
- klasifikacija v.** gl. klasifikacija
- lepo v.** ko je pretežno jasno; ant. slabo vreme
- napoved v.** gl. napoved
- nestalno v.** gl. spremenljivo vreme
- nestanovitno v.**, ki se v času nekaj dni opazno spreminja; ant. stanovitno vreme
- preteklo v.** 1. vreme, ki je bilo v določenem času 2. element meteorološkega ključa, ki upošteva najvišje opredeljen meteorološki pojav, opazovan v zadnjih treh ali šestih urah
- prognoza v.** sin. napoved vremena, gl. napoved
- sedanje v.** 1. vreme v času opazovanja 2. element meteorološkega ključa, ki upošteva najvišje opredeljen meteorološki pojav, opažen v tistem terminu
- slabo v.**, ki ga spremljajo pogoste padavine; ant. lepo vreme
- sprememba v.** prehod iz enega značilnega vremena v drugo vreme
- spremenljivo v.**, ki se v teku dneva značilno spreminja; sin. nestalno vreme

- stanovitno v.*, ki nespremenjeno traja dalj časa ali vsaj nekaj dni; ant. nestanovitno vreme
- suho v.* brez padavin in meglene moče
- značilno v.*, opredeljeno po najbolj opaznem meteorološkem pojavu (deževno, nevihtno, vetrovno) ali po najbolj občutnem učinku na človeka (mrzlo, soparno)
- vremenar** -ja m poljud. človek, ki se ukvarja z vremenom
- vremenoslóvec** -vca m strokovnjak za vremenoslovje; sin. meteorolog
- vremenoslóven** -vna -o gl. meteorološki
- vremenoslóvje** -a s geofizikalna veda, ki obravnava procese in pojave v atmosferi in pojave, ki so soodvisni od njih; sin. meteorologija
- vremenski** -a -o ki se nanaša na vreme
- vremenska hišica* po določilih WMO izdelan zaklon, visok 2 m, v katerem so meteorološke merilne naprave
- v. karta* karta, ki kaže stanje vremena ob določenem času; sin. sinoptična karta
- v. motnja* neustr., gl. vremenski sistem
- v. napoved* gl. napoved
- v. občutljivost* lastnost organizma, da se na vremenski dražljaj odzove z znatno spremembo psihofizičnega stanja
- v. odvisnost* 1. lastnost organizma, da se na vremenski dražljaj odzove z bolezensko spremembo
2. razmerje med jakostjo vremenskega dražljaja in prilagoditveno sposobnostjo posameznika
- v. odzivnost* lastnost organizma, da reagira na vremenski dražljaj
- v. slika* bolje: sinoptično stanje, gl. stanje
- v. služba* pooblaščen organizacija, ki daje dejanske in napovedane vremenske podatke
- vremenski koledar** poljud. ljudska vremenska pravila, ki so vezana na datume oziroma svetnike
- v. koledar poljščin* seznam časovnih terminov povprečnega pojavljanja fenoloških faz številnih rastlin
- v. podatek* podatek, ki je del informacije o vremenu
- v. pojav* pojav, ki je v zvezi s stanjem vremena; prim. prilogo o klasifikaciji hidrometeorjev
- v. pregovor* ljudski rek, ki temelji na dolgoletnih amaterskih opazovanjih vremena
- v. preobrat* večja sprememba značilnega vremena
- v. proces* proces, ki se nanaša na vreme
- v. radar* gl. radar
- v. satelit* sin. meteorološki satelit, gl. satelit
- v. sistem* obsežen skupek močno povezanih procesov in pojavov v atmosferi, npr. dolina, ciklon, hladna fronta
- v. tip* opredelitev vremenskih stanj po značilnih vremenskih pojavih ali po poljih meteoroloških količin
- vremensko opozorilo** informacija o bližajočih se izrednih oziroma

škodljivih vremenskih pojavih
v. poročilo predstavitev aktualnih vremenskih podatkov v dogovorjeni obliki
v. pravilo napotek za določanje oziroma napovedovanje vremenskih razmer na osnovi empiričnih ugotovitev
v. stanje stanje, ki ga predstavljajo značilni vremenski parametri
vrh oblaka -a -- m zgornja meja oblaka
vrivanje hladnega zraka -a -- -- s dotekanje hladne oziroma goste zračne mase v obliki klina pod toplejšo oziroma redkejšo, vlažnejšo zračno maso; prim. hladna fronta, gl. fronta
vročina -e i 1. občutje človeka ali živali v razmerah, ki ovirajo odtok odvečne toplote iz telesa
 2. poljud. stanje ob razmeroma visoki temperaturi zraka
vrsta -e i 1. klasifikacijska kategorija pojavov, višja od podvrste
v. oblakov druga stopnja klasifikacije oblakov po značilnostih; prim. prilogo o klasifikaciji oblakov
 2. porazdelitev podatkov ali pojavov po določenih kriterijih
v. padavin razvrstitev padavin po obliki, npr. dež, sneg, toča; prim. prilogo o klasifikaciji meteorjev
v. pojavov razvrstitev pojavov po izvoru in čutni zaznavi, npr. prizemni, optični, zvočni pojavi
vrtenje zraka -a -- s gibanje zraka okoli namišljene osi
anticiklonalno *v. z.* vrtenje zraka, ki na severni polobli poteka v smeri urnega kazalca

ciklonalno *v. z.* vrtenje zraka, ki na severni polobli poteka v nasprotni smeri urnega kazalca
vrtničnost -i i 1. rotor hitrosti
 2. vektorska količina, ki predstavlja vrtenje tekočine oziroma striženje v tej tekočini
absolutna *v.* vsota relativne vrtničnosti in Coriolisovega parametra
geostrofska *v.* ki pripada geostrofskemu vetru
potencialna *v.* absolutna vrtničnost, ki je odvisna od debeline omejene plasti
relativna *v.* vertikalna komponenta rotorja hitrosti v koordinatnem sistemu, ki je na vrteči se Zemlji
termalna *v.* ki pripada termalnemu vetru
vrtnec -nca m krožno gibanje zraka okoli namišljene osi
lijakasti *v.* ki ima obliko lijaka z navpično ali poševno osjo in je zanj značilno vsrkavanje iz tal, npr. tornado
peščeni *v.* gl. prašni vrtnec
prašni *v.* ki ima premer nekaj metrov, približno navpično os in je zanj značilno dviganje prahu; sin. peščeni vrtnec
turbulentni *v.* neurejen vrtnec, ki povzroča sunke vetra, tresenje letal
zavetrni *v.* ki je na zavetrni strani pregrad
vsebnost -i i delež kake snovi glede na maso suhega zraka, npr. vode v megli oziroma oblačnem zraku
v. ledu vsebnost ledenih kristalčkov in ledenih zrn v zraku

v. oblačnega ledu vsebnost ledenih kristalčkov z ekvivalentnim premerom pod 0,2 mm

v. oblačne vode vsebnost vodnih kapljic s premerom pod 0,2 mm

v. padavinskega ledu vsebnost ledenih zrn s premerom nad 0,5 mm

v. padavinske vode vsebnost vodnih kapelj s premerom nad 0,2 mm

v. skupne vode vsebnost vode v vseh treh agregatnih stanjih

v. tekoče vode in ledu vsebnost vse vode v trdnem ali tekočem agregatnem stanju

vstópanje -a s 1. prihajanje česa v kako območje

2. prihajanje zunanjega zraka v tok ali oblak ob straneh

vzgòn vzgóna m vertikalna komponenta sile negativnega gradienta pritiska

čisti v. del vzgonske sile, ki s težo ni izravnana

dinamični v. sila, ki je pravokotna na tok tekočine in deluje na telo v toku

termični v., ki nastane zaradi razlike v temperaturi med delom zraka in njegovo okolico

vzhódnik -a m veter, ki piha z vzhoda

ekvatorialni v. 1. splošni vetrovi v troposferi nad ekvatorialnim območjem 2. gl. pasat

polarni v., ki piha od polarne kape ob raztekanju zraka v nižjih plasteh

vzorčeválno mésto -ega -a s mesto, kjer se jemljejo vzorci snovi za kasnejše analize

vzórec pólja -rca -- m značilna oblika črt, npr. tokovnic, silnic, v kakem polju

Z

zahódnik -a m veter, ki piha z zahoda

planetarni z., ki piha v sestavi globalne cirkulacije zraka in zajema območje od pola do subtropskih širin

splošni z., veter, ki prevladuje pri tleh v zmernih širinah (med 30° in 60° geografske širine)

zákon -óna m 1. osnovno spoznanje, ki določa povezavo med dogajalnji ali stanji v naravi (ozračju)

Beerov z. [birov], ki opisuje eksponentno pojemanje jakosti sevanja pri prehodu skozi absorpcijsko snov

Buys-Ballotov z. [baj-balotov], ki velja na severni polobli, da ima opazovalec, če je obrnjen s hrbtom proti vetru, nizek zračni tlak na svoji levi strani

gradientni z., ki pove, da je pretok kake količine sorazmeren gradientu ustrezne količine

Kirchhoffov z. [kirhofov], ki pove, da je absorptivnost telesa pri kaki valovni dolžini sevanja enaka emisivnosti pri isti valovni dolžini

logaritemski z. vetra porast hitrosti vetra z višino v prizemni plasti nevtralne atmosfere po logaritemski razporeditvi

Newtonovi zakoni [njutnovi] m. zakoni, ki povezujejo mirovanje ali gibanje teles s silami, ki nanje delujejo

Planckov z. [plankov], ki določa porazdelitev izsevane gostote energijskega toka po valovnih dolžinah

Stefanov z. [štefanov], ki pove, da je gostota iz črnega telesa izsevane energije v polprostor sorazmerna četrti potenci absolutne temperature sevalne površine

Wienov z. [vinov], ki pove, da je pri črnem telesu produkt valovne dolžine, pri kateri telo najmočneje seva, in absolutne temperature konstanten

zakoni termodinamike m. zakoni, ki obravnavajo spremembe notranje energije snovi, in sicer: **prvi zakon termodinamike** zakon, ki pove, da je sprememba notranje energije snovi enaka vsoti dovedenega dela in dovedene toplote

drugi zakon termodinamike entropijski zakon, ki določa spremembo entropije sistema pri dovajanju toplote

tretji zakon termodinamike Nernstov zakon, po katerem je nemogoče doseči absolutno ničlo

ali še nižje temperature

z. o ohranitvi mase zakon, po katerem je masa obravnavanega sistema konstantna

2. predpis, ki ureja pravna pravila dejavnosti, npr. republiški zakon o varstvu zraka

zaledenitev -tve i nabiranje in zamrzovanje vode iz zraka na mrzlih tleh ali objektih

zamegljenost -i [mæg] i motnost ozračja z vidnostjo od 1 do 10 km; sin. vlažna motnost

zamēt -éta m v kup ali v greben nihan sneg

zanesljivost napóvedi -i -- i gl. napoved

zapis -a m prenos informacij na kak medij

analogni z. v zvezni obliki, navadno kot krivulja

digitalni z. v številčni obliki

klasični z. mehanično zapisan na registrirni trak

magnetni z. na magnetnem mediju, npr. disku, traku

ročni z. ki je napisan z roko

zárja -e i razpršena barvna svetloba neba, ko je sonce blizu obzorja

jutranja z. na vzhodnem nebu pred sončnim vzhodom

prameni zarje pasovi rdečkaste svetlobe od horizonta navzgor

večerna z. na zahodnem nebu po sončnem zahodu

zaródek -dka m kar je osnova česa kasnejšega, navadno večjega

z. toče oblačni ali padajoči delci, ki se kasneje odebelijo v točo

zaslòn termométra -óna -- m zaščita termometra pred vplivom sončnega sevanja

zastrúg -a m, raba v mn.: zastrugi, vsaka od različnih oblik grebenov na snegu, ki jo je spihal ali napihal veter

zavétrje -a s območje za kako pregrado, kjer je veter šibkejši

zbirálna posóda -e -e i rezervoar ombrometra, v katerem se shranjuje zbrana padavinska voda

zbíranje -a s pojav, da relativno velika padavina v oblaku med padanjem pobira druge manjše in tako med potjo navzdol raste; prim. zlivanje

zémlja in Zémlja -e i naš planet skupaj z atmosfero

zenít -a m navpično nad opazovalcem ležeča točka na nebu; sin. nadglavišče

zíma -e i najhladnejši del leta, ki je med jesenjo in pomladjo

astronomska z., ki se na severni polobli začne ob zimskem solsticiju in se konča ob pomladanskem enakonočju

meteorološka z., ki traja v zmernih geografskih širinah severne poloble od 1. decembra do 1. marca naslednjega leta

zjasnítev -tve i bistveno zmanjšanje oblačnosti na večjem delu neba

zlívanje -a s združevanje kapljic v oblaku med seboj ali s kristalčki ledu v večje kapljice; prim. zbiranje

zmórec -rca m gl. maestral 2

zmrzál -i i okvara rastlinske odeje zaradi znižanja temperature zraka pod 0 °C

zmrzovánje -a s prehajanje kaplje-

vine (predvsem vode) v trdno agregatno stanje

zmrzováti, zlasti v 3. os. ed. sedanjika: zmrzúje, prehajati iz tekočega v trdno agregatno stanje

značilnost -i i bistvena lastnost ali najbolj opazen pojav

bioklimatska z. elementi klime v prostorski in časovni razporeditvi, ki pogojujejo delovanje oziroma življenje organizmov

klimatska z. elementi klime v prostorski in časovni razporeditvi

znák -a m dogovorjena črka, lik za označevanje meteoroloških pojavov ali količin; sin. simbol

zračén -čna -o ki se nanaša na zrak

spodnje zračno zrcaljenje zračno zrcaljenje, ki nastane ob močno pregreti podlagi in daje videz, da je cesta v daljavi mokra

zgornje z. zrcaljenje zračno zrcaljenje, ki nastane nad mrzlim zrakom pri tleh in daje videz, da so predmeti v zraku

zračna gmota bolje: zračna masa
z. **masa** obsežna masa zraka v makrometeorološki skali, ki ima od podlage pridobljene lastnosti; prim. zrak

z. **plast** plast, ki je določena po kakih lastnostih zraka

z. **primes** raba v mn. neobičajne sestavine zraka; prim. aerosol, onesnaže(va)nje

zračni pritisk pritisk, ki je posledica teže ozračja; sin. zračni tlak

z. **tlak** tlak, ki je posledica teže ozračja; sin. zračni pritisk

z. **tok** gibanje zraka v določeni smeri

zračno zrcaljenje optični pojav v ozračju zaradi loma in popolnega odboja svetlobe; prim. fata morgana

zrāk -āka m plinska zmes, ki sestavlja ozračje in vsebuje predvsem dušik, kisik in vodno paro

arktični z. sorazmerno mrzel zrak, ki izvira z večjih ledenih površin na arktičnih območjih

čisti z. ki vsebuje tako malo primesi, da jih živi organizmi komaj zaznajo

delec z. bolje: del, element zraka

del z. sin. element zraka

element z. namišljena manjša

količina zraka; sin. del zraka,

delec zraka

hladni z. ki je hladnejši od okolice, podlage ali običajnega stanja

kontinentalni z. ki je svoje lastnosti dobil od celine

megleni z. ki vsebuje toliko vodnih kapljic, da je vidnost zmanjšana pod 1 km

morski z. ki je svoje lastnosti dobil od morske površine

mrzli z. tako hladen zrak, da pogojuje v kakem kraju in določenem času izredno nizke temperature

nasičeni z. ki ima glede na tem-

peraturo najvišjo možno količino vodne pare

nenasičeni z. ki ima vodne pare manj kot nasičeni zrak

oblačni z. ki vsebuje sestavine suhega zraka, vodno paro, vodne kapljice oziroma ledene kristalčke

okoliški z. ki obdaja kak predmet ali del zraka z drugačnimi lastnostmi

onesnaženi z. ki vsebuje tolikšne količine in takšne vrste primesi, da že škodujejo živim organizmom, materialom ipd.

polarni z. relativno hladen zrak, ki izvira s polarnih območij

suhi z. l. zrak z nizko vlago, pri kateri je relativna vlaga npr. manjša od 60% 2. osnovne sestavine zraka brez vodne pare

tropski z. relativno topel zrak, ki izvira iz tropskih in subtropskih območij

vlažni z. l. zrak, ki vsebuje vodno paro 2. zrak z visoko vlago, pri kateri je relativna vlaga npr. višja od 80%

zrno tóče -a -- s bolj ali manj okrogla ledena padavina iz nevihtnega oblaka s premerom nad 5 mm

Ž

žárek -rka m ozek snop sevanja (pri zanemaritvi njegove valovne narave); prim. sevanje

odbiti ž. ki se mu je smer spremenila zaradi odboja

radarski ž. ozek snop sevanja radarske antene

zeleni ž. kratkotrajna zelena svetloba na robu sonca ali lune, ko sta tik ob obzorju

živi pések -ega -ska m droben pesek, ki ga prenaša močen veter

živi snég -ega -á m sneg, ki ga s tal dviga in nosi močen veter

nizki ž. s. živi sneg, ki je tik ob tleh

visoki ž. s. živi sneg, ki sega več metrov visoko

žléd -a m ledena obloga na drevesih in objektih, ki nastane s primrzovanjem podhlajenih vodnih kapelj; sin. požled; prim. poledica

žvêplov díoksid -ega -a m (simbol SO₂) škodljiv brezbarvni plin ostrega vonja, ki je pomemben kazalec onesnaženosti zraka

PRILOGE

Mednarodna klasifikacija oblakov, pripravljena mednarodno priznane organizacije po rodovih, vrstah, podvrstah, raznolikostih oblikah in dopolnilnih oblikah ter dodatnih opisih izvora in pravitve oblakov, pri pisanju opisov oblakov je treba navesti najprej ved. oznako vrste, nato obliko oblike in pomenovnega označevalca, ki so uvrščena na področju dopolnilnih oblik ali dodatni opis izvora in pravitve oblaka, kar vedno naj obidej priložnost uveljaviti končni deli.

a) *rodovi*

cirrus (krat. Ci) visokot. prahast ali koprast prahasti visoki oblak iz ledenih kristalčkov

cirrocumulus (krat. Ci) visokot. visoki oblak iz ledenih kristalčkov v obliki drobnih kosov ali kopic

cirrostratus (krat. Cs) visokot. visoki oblak iz ledenih kristalčkov v obliki bele koprane

PRILOGE

altocumulus (krat. Al) srednj. visoki oblak v obliki kosov, diskov ali kopic

altostratus (krat. As) srednj. visoki oblak brez stranskih oblik

nimbostratus (krat. Ns) srednj. visoki oblak v obliki brezoblične ploče iz katere pada sneg ali deževje

stratocumulus (krat. Sc) plastovit. nizki oblak granulaste ali kosaste strukture

stratus (krat. St) nize visoki oblak v obliki makroverne ali oblačne ploče ali pomanjane oblačne mase

cumulus (krat. Cu) koprast oblak vertikalnega razvoja

cumulonimbus (krat. Cb) oblak vertikalnega razvoja celih razsežnosti, ki je navadno nevihten

b) *vrste*

fibrosus (krat. Fi) oblak v obliki vlaken; sin. vlaknati oblak

uncinus (krat. Un) oblak iz rodu *cirrus*, ki je pokriven v obliki smučke

lenticularis (krat. Le) gost oblak iz rodu *cirrus*

castellanus (krat. Ca) oblak v obliki stolpcev; str. stolpcasti oblak

floccus (krat. Fl) oblak v obliki kosov

stratiformis (krat. Str) oblak, ki ima pretežno plastovito-zarpotegnuto obliko; sin. plastoviti oblak

nebulosus (krat. Nb) meglast, brezobličen oblak

lenticularis (krat. Le) oblak v obliki krogelne lobe; sin. lobasti oblak

fractus (krat. Fr) oblak, neraven v obliki kopic

humilis (krat. Hu) majhen, nizko razvit *cumulus*

mediocris (krat. Me) srednje razvit *cumulus*

congestus (krat. Co) nakopiden, nagrmaden *cumulus*

caurus (krat. Ca) plehast *cumulonimbus*, ki je v *cirrus* spreminjenost vehe

capillatus (krat. Cp) *cumulonimbus* z vlaknatimi pokrivalom *cirrus*

Mednarodna klasifikacija oblakov Svetovne meteorološke organizacije po rodovih, vrstah, podvrstah, spremljajočih oblakih in dopolnilnih oblikah ter dodatnih opisih izvora in pretvorbe oblakov. Pri poimenovanju oblaka je treba navesti najprej rod, nato vrsto, nakar sledijo najpomembnejše značilnosti, ki so uvrščene kot podvrste, dopolnilne oblike ali dodatni opis izvora in pretvorbe oblaka, kar ponazarja dodani pregled možnih kombinacij.

a) *rodovi*

cirrus (krat. **Ci**) vlaknat, perjast ali koprenast prosojen visoki oblak iz ledenih kristalčkov

cirrocumulus (krat. **Cc**) prosojen visoki oblak iz ledenih kristalčkov v obliki drobnih kosmov ali kopic

cirrostratus (krat. **Cs**) prosojen visoki oblak iz ledenih kristalčkov v obliki bele koprene

altocumulus (krat. **Ac**) srednji oblak v obliki kosmov, diskov ali kopic

altostratus (krat. **As**) plastovit srednji oblak brez izrazitih oblik

nimbostratus (krat. **Ns**) srednji oblak v obliki brezoblične sivine, iz katerega sneži ali dežuje

stratocumulus (krat. **Sc**) plastovit nizki oblak grudaste ali kopaste strukture

stratus (krat. **St**) nizki oblak v obliki enakomerne sive oblačne plasti ali posamezne oblačne krpe

cumulus (krat. **Cu**) kopasti oblak vertikalnega razvoja

cumulonimbus (krat. **Cb**) oblak vertikalnega razvoja velikih razsežnosti, ki je navadno nevihten

b) *vrste*

fibratus (krat. **fib**) oblak v obliki vlaken; sin. vlaknati oblak

uncinus (krat. **unc**) oblak iz rodu cirrus, ki je ukrivljen v obliki smučke

spissatus (krat. **spi**) gost oblak iz rodu cirrus

castellanus (krat. **cas**) oblak v obliki stolpičev; sin. stolpičasti oblak

floccus (krat. **flo**) oblak v obliki kosmov

stratiformis (krat. **str**) oblak, ki ima pretežno plastovito razpotegnjeno obliko; sin. plastoviti oblak

nebulosus (krat. **neb**) megličast, brezobličen oblak

lenticularis (krat. **len**) oblak v obliki konveksne leče; sin. lečasti oblak

fractus (krat. **fra**) oblak, raztrgan v obliki krp

humilis (krat. **hum**) majhen, nizko razvit cumulus

mediocris (krat. **med**) srednje razvit cumulus

congestus (krat. **con**) nakopičen, nagrmden cumulus

calvus (krat. **cal**) plešast cumulonimbus brez v cirrus spremenjenega vrha

capillatus (krat. **cap**) cumulonimbus z vlaknatim pokrivalom cirrusa

c) *podvrste*

- intortus** (krat. **in**) prepleten, zaviti oblak iz rodu cirrus
vertebratus (krat. **ve**) hrbtениčast, rebrast oblak iz rodu cirrus
undulatus (krat. **un**) valovit oblak
radiatus (krat. **ra**) oblak v obliki pramenov, pri katerem je zaradi perspektive videti, da prameni izhajajo iz ene točke
lacunosus (krat. **la**) luknjast oblak v obliki satovja
duplicatus (krat. **du**) oblak, ki je v dveh nivojih
translucidus (krat. **tr**) prosojen oblak
perlucidus (krat. **pe**) oblak, pri katerem je nebo vidno med posameznimi deli oblaka
opacus (krat. **op**) temen, neprozoren oblak

č) *dopolnilne oblike in spremljajoči oblaki*- *dopolnilne oblike*

- incus** (krat. **inc**) v cirrus razširjen vrh cumulonimbusa v obliki nakovala; sin. nakovalo
mamma (krat. **mam**) baza oblaka v obliki dojke
virga (krat. **vir**) oblak s padavinskim pramenom, ki ne doseže tal
praecipitatio (krat. **pra**) oblak s padavinskim pramenom, ki doseže tla
arcus (krat. **arc**) lok pri bazi oblaka, ki izhaja iz vodoravnega zvitka oblaka in je temnega videza
tuba (krat. **tub**) cevasti del oblaka, ki poteka od baze oblaka navzdol

- *spremljajoči oblaki*

- pileus** (krat. **pil**) bel oblak v obliki pokrivala ob vrhu kopastega oblaka
velum (krat. **vel**) obsežen cirrusni oblak, ki kot koprena prekriva vrh enega ali več kopastih oblakov
pannus (krat. **pan**) razcefrani cunji podoben oblak pod kakim oblakom; sin. cunjasti oblak

d) *dodatni opis izvora in pretvorbe oblakov, ki se doda imenu rodu in vrste*

- genitus** (krat. **gen**) izvor oblaka z delno pretvorbo drugega oblaka ali dela oblaka, npr. za cirruse, ki so nastali iz vrhnjega dela cumulonimbusa, je oznaka cirrus cumulonimbogenitus (Ci Cbgen)
mutatus (krat. **mut**) oblak, pretvorjen iz oblaka drugega rodu, npr. za stratus, ki je nastal iz stratocumulusa, je oznaka stratus stratocumulomutatus (St Scmut)
prvotni oblak oblak, iz dela katerega je nastal (prim. mutatus) drug rod oblakov

3. KLASIFIKACIJA METEORJEV, RAZEN OBLAKOV, Z ZNAKI

1. hidrometeorji, razen oblakov
- 1.1 hidrometeorji, ki jih sestavljajo kapljice ali kristalčki, ki lebdijo v ozračju
- 1.1.1 megla oz. zamegljenost
 megla ≡≡≡
 zamegljenost ≡≡
- 1.1.2 ledena megla ≡≡≡
- 1.2 hidrometeorji, ki jih sestavljajo padajoče kaplje ali trdne padavine
- 1.2.1 dež •
- 1.2.2 podhlajeni dež ~
- 1.2.3 pršenje ,
- 1.2.4 podhlajeno pršenje ~
- 1.2.5 sneg, sneženje *
- 1.2.6 zrnati sneg △
- 1.2.7 babje pšeno ✱
- 1.2.8 ledene iglice ←
- 1.2.9 toča ▲
- 1.2.10 sodra △
- 1.2.11 zmrznjeni dež △
- 1.3 hidrometeorji, ki jih sestavljajo kaplje ali kristali, dvignjeni z vetrom
- 1.3.1 živi sneg
- nizki živi sneg †
- visoki živi sneg †
- 1.3.2 pršec ℓ
- 1.4 hidrometeorji, ki so iz zraka izločeni (odloženi) na tla
- 1.4.1 meglena moča Þ
- 1.4.2 rosa oz. advektivna rosa
 (radiacijska) rosa ∩
 advektivna rosa ¶
- 1.4.3 zmrznjena rosa ∩
- 1.4.4 slana oz. advektivna slana
 (radiacijska) slana ∟
 advektivna slana]

- 1.4.5 ivje
 mehko ivje
 trdo ivje
 ledeno ivje
 1.4.6 poledica; požled, žled
- 1.5 tornado, tromba
2. litometeorji
- 2.1 litometeorji, ki jih sestavljajo delci, ki lebdijo v ozračju
- 2.1.1 suha motnost
 2.1.2 prašna motnost
 2.1.3 dim
- 2.2 litometeorji, ki jih sestavljajo delci, dvignjeni z vetrom
- 2.2.1 živi pesek
 nizki živi pesek
 visoki živi pesek
 2.2.2 prašni oz. peščeni vihar
 2.2.3 prašni oz. peščeni vrtinec
3. fotometeorji
- 3.1 halo
 halo okoli sonca
 halo okoli lune
 (mali halo, veliki halo, sončni steber, zgornji ali spodnji tangencialni loki, cirkumzenitalni lok, slika sonca, sosonce)
 3.2 venec
 venec okoli sonca
 venec okoli lune
 3.3 irizacija
 3.4 glorijs
 3.5 mavrica
 (mavrica 1. reda, mavrice višjih redov, mavrični loki)
 bela mavrica
 3.6 škofov prstan
 3.7 zrcaljenje
 3.8 trepetanje
 3.9 migotanje

- 3.10 zeleni žarek
- 3.11 zarja (škrlatna barva, lok sence Zemlje, žareči vrhovi gora, prameni zarje)
4. elektrometeorji
- 4.1 strela, nevihta
 blisk
 grmenje
- 4.2 Elijev ogenj
- 4.3 polarni sij

 dodatni znaki:

- močni veter
 ploha
 snežna odeja
 sonce sije

 kombinacije znakov meteorjev, npr.:

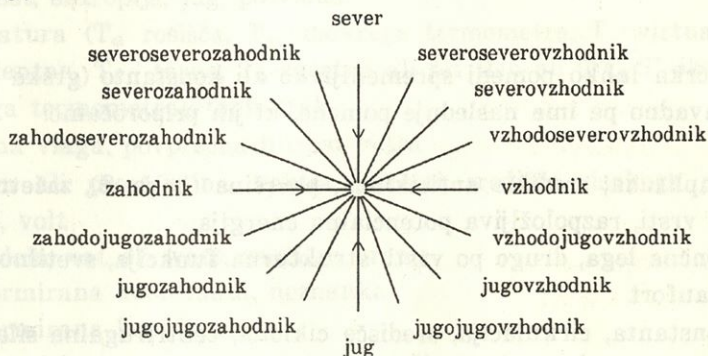
- dež s snegom
 snežna ploha

 posebni zapisi:

- hladna fronta
 topla fronta
 okluzija

4. VETROVI

a) smeri vetrov

b) jakosti vetrov

ime vetra	Bf	m/s	km/h	učinek
brezvetrje	0	0 - 0,2	pod 1	<i>na kopnem - na morju</i> mirno, dim se dviga navpično;
sapica	1	0,3 - 1,5	1 - 5	morje je mirno in gladko dim se dviga malo postrani;
vetrič	2	1,6 - 3,3	6 - 11	valčki so drobni
šibki veter	3	3,4 - 5,4	12 - 19	listje šelesti;
zmerni veter	4	5,5 - 7,9	20 - 28	valovi so majhni in gladki giblje majhne vejice;
močni veter	5	8,0 - 10,7	29 - 38	posamezne grive na valovih giblje večje veje, dviga prah;
hudi veter	6	10,8 - 13,8	39 - 49	precej griv na valovih upogiba tanjša drevesa;
viharni veter	7	13,9 - 17,1	50 - 61	grive čez in čez tuli okrog vogalov in v žicah;
vihar	8	17,2 - 20,7	62 - 74	morje se občasno zakadi maje odrasla drevesa, težko hodimo; morje se kadi
močni vihar	9	20,8 - 24,4	75 - 88	lomi manjše veje dreves; pršec v pramenih
hudi vihar	10	24,5 - 28,4	89 - 102	odnaša opeko s streh; veliki valovi se prevračajo
orkanski vihar	11	28,5 - 32,6	103 - 117	podira posamezna drevesa; morje rohni, vidnost majhna
orkan	12	nad 32,6	nad 117	podira hiše in ruje drevje; čez in čez pršec, rohnenje povzroča splošno razdejanje; potaplja večje ladje

5. METEOROLOŠKI SIMBOLI

Vsaka črka lahko pomeni spremenljivko ali konstanto (grška pogosto tudi kot), navadno pa ima naslednje pomene, ki jih priporočamo:

- A amplituda, središče anticiklona, površina (bolje: S), začetna lega, prvo po vrsti, razpoložljiva potencialna energija
- B končna lega, drugo po vrsti, strukturna funkcija, svetilnost
- Bf beaufort
- C konstanta, cirkulacija, središče ciklona, centrifugalna sila, koncentracija, ogljik, C_L nizki oblaki, C_M srednji oblaki, C_H visoki oblaki, C_D koeficient zaviranja
- D deviacijska sila, totalni diferencial, premer, izpad
- E nasičeni parni tlak, energija, emisija, vzhod, izhlapevanje
- F sila trenja, čisti vzgon, fluks, Froudovo število, sila, stopinj Fahrenheita, frontogenetična funkcija
- G gradientna sila, geostrofska hitrost, giga (milijarda), kondukcija
- H višina troposfere ali kaka druga značilna višina, vodik, zaznavna toplota oz. entalpija, indeks za toploto, hladni zrak
- I notranja energija, jakost izhlapevanja, insolacija
- J jakost oz. moč, džul ali joule, Jakobijev operator
- K difuzivnost, kinetična energija, kelvin, ukrivljenost
- L latentna toplota, značilna dolžina, stabilnostna dolžina
- M molekulska masa, skupna masa, mega (milijon), indeks za: maksimum, gibalno količino
- N naravno število, oblačnost, središče nizkega pritiska, njuten ali newton, sever, Brunt-Väisälöva frekvenca
- O izhodiščna točka, ničla, kisik, ostanek
- P značilen pritisk oz. tlak, pogostnost, potencialna energija, padavine, verjetnost, polarni zrak
- Q toplota, vir, pretok
- R radij, sevanje, korelacijska funkcija, plinska konstanta (R_s za suh zrak, R_v za vodno paro),
- Re Reynoldsovo število
- Ri Richardsonovo število
- Ro Rossbyjevo število

- RR količina padavin
- S stabilnost, entropija, jug, površina
- T temperatura (T_a rosišča, T_w mokrega termometra, T_v virtualna, T_e ekvivalentna, T_* torna, T_o začetna ali pri tleh ali 0°C , T' okolice ali mokrega termometra), topli zrak
- U relativna vlaga, povprečna hitrost vetra
- V volumen ali prostornina, vektor hitrosti, središče visokega pritiska, vidnost, volt
- W zahod, delo, vat ali watt; značilno vreme
- X transformirana koordinata, neznanka
- Y transformirana koordinata
- Z značilna višina, zenitni kot, radarska odbojnost
- a albedo, radij Zemlje, oblika tendence pritiska, raztezna deformacija, indeks za: absolutno ali za vodo-kapljevino
- b divergenca
- c hitrost premeščanja, fazna hitrost, hitrost svetlobe, specifična toplota (c_p pri konstantnem tlaku, c_v pri konstantnem volumnu), koncentracija, rotacija, kontinentalno, c_g grupna hitrost
- d totalni (substancialni) diferencial, razdalja, dan, strižna deformacija
- dd smer vetra
- e parni tlak (e_w nasičen parni tlak), osnova naravnega logaritma, indeks za: vrtnično, efektivno, ekvivalentno
- f Coriolisov parameter, frekvenca, funkcija, relativna vlaga
- ff hitrost vetra
- g težnostni pospešek, sunkovitost, indeks za geostrofsko
- h značilna višina, ura, indeks za horizontalno
- hPa hektopaskal ali hektopascal
- i koren iz -1, indeks v smeri x , \vec{i} enotni vektor v smeri x
- j jakost oz. moč, gostota toka, indeks v smeri y , \vec{j} enotni vektor v smeri y
- k Karmanova konstanta, valovno število, razmerje $R_s/c_p = 0,286$, indeks v smeri z , k_s koeficient zunanlega trenja, \vec{k} enotni vektor v smeri z
- l razdalja, leto, liter, enica
- m masa, meter, mili (tisočinka), vertikalno valovno število, indeks za: minimum, morski

- mb milibar
- n naravno število, zgornja meja števil, normalno na kaj, \vec{n} enotni vektor normalno na kaj
- o ničla, indeks za: začetno ali tipično vrednost, vrednost pri tleh; zgornji indeks za stopinje (temperaturne ali kotne)
- P zračni pritisk oz. tlak, koordinata v p-sistemu
- q specifična vlaga, specifična vsebnost
- r radij, razmerje mešanosti, korelacijski koeficient, reflektivnost
- s pot, sekunda, varianca, indeks za suh zrak
- t čas, transmisivnost, indeks za: termalni, najvišji
- \vec{t} enotni vektor v smeri toka
- u hitrost (navadno v smeri x), u_* torna hitrost
- v hitrost (navadno v smeri y), veter, indeks za vodno paro
- w vertikalna hitrost, indeks za nasičen
- x abscisa - koordinata (navadno proti E), neznanka, indeks za vrednosti ali odvod v smeri x
- y ordinata (navadno proti N), indeks za vrednosti ali odvod v smeri y
- z vertikalna koordinata, indeks za vrednosti ali odvod v vertikalni smeri, z_0 parameter hrapavosti
-
- Γ gama funkcija, adiabatni gradient (bolje: γ)
- Δ končna diferenca, Laplaceov operator
- θ potencialna temperatura (θ_w mokrega termometra, θ_p pseudo-potencialna, θ_e ekvivalentpotencialna)
- Π normirani pritisk, produkt
- Σ vsota
- Φ geopotencial, Montgomeryjev potencial
- Ω vektor kotne hitrosti vrtenja zemlje
- ∇ operator nabra, gradient
- ∇^2 Laplaceov operator
- α specifični volumen, stabilnostni parameter, azimut, zgornji podrazred meteoroloških skal, absorptivnost
- β Rossbyjev parameter, nagib, razmerje γ_w/γ_a , Bowenovo razmerje, srednji podrazred meteoroloških skal
- γ negativni vertikalni temperaturni gradient (γ_h homogene atmosfere, neneutralne atmosfere), adiabatna temperaturna sprememba z višino (γ_a za nenasičen, γ_w za nasičen zrak), spodnji podrazred meteoroloških skal

- ∂ parcialni odvod
 δ končna diferenca, deklinacija sonca, fazni premik
 ε emisivnost, turbulentno sipanje, razmerje $R_w/R_v = 0,622$
 ζ relativna vrtinčnost, brezdimenzijska višina, ζ_a absolutna vrtinčnost, ζ_t termalna vrtinčnost, ζ_g geostrofska vrtinčnost
 η kinematična viskoznost, koordinata, absolutna vrtinčnost
 θ zenitni ali kak drugi kot
 κ razmerje c_p/c_v (= 1,40 za zrak)
 λ valovna dolžina, toplotna prevodnost, geografska dolžina, faktor povečanja pri računski stabilnosti
 μ vrtinčna viskoznost, mikro (milijoninka)
 ν frekvenca, molekularna viskoznost, psihrometrična konstanta
 ξ transformirana abscisa
 π Ludolfovo število
 ρ gostota zraka, gostota (ρ_v vodne pare, ρ_a vode), radij
 σ standardna deviacija, Stefanova konstanta, stabilnostni parameter, normirana p-koordinata
 τ perioda, strižna napetost oz. tok gibalne količine, transmisivnost
 φ geografska širina
 χ hitrostni potencial
 Ψ tokovna funkcija
 ω kotna hitrost vrtenja Zemlje, vertikalna hitrost v p-sistemu

6. KRATICE

ALPEX	Alpine Experiment (WMO); mednarodni eksperiment o vplivu Alp na vremenska dogajanja (1982)
ANAS	Avtomatski nadzorno-alarmni sistem za varstvo zraka v Sloveniji
APT	Automatic Picture Transmission; sistem za avtomatski prenos slik
AVHRR	Advanced Very High Resolution Radiometer; izboljšan radiometer z visoko ločljivostjo
BAPMON	Background Air Pollution Monitoring Network; mednarodna mreža postaj za meritve ozadja onesnaženosti zraka
CAT	Clear Air Turbulence; turbulenca brez oblakov, ki trese letala
CCL	Convection Condensation Level; konvekcijski kondenzacijski nivo
DMS	Društvo meteorologov Slovenije
ECMWF	European Centre for Medium Range Weather Forecasting; Evropski center za srednjeročno napoved vremena (sedež v Readingu, Anglija)
EPA	Environmental Protection Agency; Ameriška agencija za varstvo okolja
ESA	European Space Agency; Evropska agencija za vesoljske raziskave
EUMETSAT	EUropean organisation for the exploitation of METEorological SATelites, Evropska agencija za uporabo podatkov z meteoroloških satelitov.
FNT	Fakulteta za naravoslovje in tehnologijo v Ljubljani
GARP	Global Atmospheric Research Program (WMO); program WMO za globalne atmosferske raziskave
GGO	Glavnaja geofizičeskaja observatorija; osrednji sovjetski raziskovalni inštitut
GMT	Greenwich Mean Time; srednji greenwiški čas (osnovni čas sinhrono mednarodne meteorološke izmenjave podatkov in poročil)

GOES	Geostationary Operational Environmental Satellite; ameriški geostacionarni satelit (ki lebdi nad ekvatorjem pri geografski dolžini 70° W)
GOS	Global Observing System; svetovni opazovalni sistem
HMZ	Hidrometeorološki zavod (posamezne republike)
IAMAP	International Association of Meteorology and Atmospheric Physics (IUGG); Mednarodno združenje za meteorologijo in fiziko atmosfere (pri IUGG)
ICAO	International Civil Aviation Organisation; Mednarodno združenje za civilno letalstvo
IGY	International Geophysical Year; mednarodno geofizikalno leto
IR	Infrared Radiation; infrardeče sevanje (ki je v spektralnem pasu med ca. 3 in 13 μm)
IRW	Infrared Radiation of Water; infrardeče sevanje vodne pare (ki je v pasu med ca. 5 in 7,5 μm)
ISB	International Society of Biometeorology; Mednarodno društvo za biometeorologijo
ISO	International Organisation for Standardisation; Mednarodna organizacija za standardizacijo
ITCZ	Intertropical Convergence Zone; intertropska cona stekanja zraka z obeh hemisfer
IUGG	International Union of Geodesy and Geophysics; Mednarodno združenje za geodezijo in geofiziko
KHI	Kelvin-Helmholtz Instability; Kelvin-Helmholtzova nestabilnost (ki ustvarja posebne vrste oblakov)
LFC	Level of Free Convection; nivo proste konvekcije
MEK	Mejne emisijske koncentracije primesi
METEOSAT	Meteorological Satellite; evropski geostacionarni satelit, ki lebdi nad ekvatorjem pri geografski dolžini 0°
MLK	Mejne lokalne koncentracije primesi
MOS	Model Output Statistics; metoda statistične povezave vremena z rezultati modelov atmosfere
NCAR	National Center for Atmospheric Research; Ameriški center za atmosferske raziskave
NIR	Near Infrared Radiation; bližnje infrardeče sevanje (ki zajema spektralno območje med 0,7 in 1,1 μm)

OPT	Obramba pred točo (center, sistem itd.)
PBL	Planetary Boundary Layer; planetarna mejna plast atmosfere (od tal do ca. 1000 m visoko)
PPM	Perfect Prognosis Method; metoda statistične povezave vremena (s popolno napovedjo po modelih oz. z dejanskim sinoptičnim stanjem)
RMC	Regional Meteorological Centre; regionalni meteorološki center (za nas je v Offenbachu)
RAWIN	Rabin Radar Wind asurement; metoda oz. naprava za določanje višinskih vetrov
SAZU	Slovenska akademija znanosti in umetnosti
SMO	Svetovna meteorološka organizacija, gl. WMO
TIROS	Television and Infra-Red Observation Satellite; prvi meteorološki umetni sateliti za meritve v vidnem in infrardečem delu spektra
UTC	Universal Time Coordinated; usklajeni svetovni čas, skoraj enak GMT (razlika pod 1s)
UV	ultravijolično sevanje (ki je v spektralnem pasu pod 0,4 μm)
UNEP	United Nations Environment Programme; program Združenih narodov za varstvo okolja
VIS	Visible Radiation; vidno sevanje (ki je pri satelitih štetu med 0,4 in 1,1 μm)
WCP	World Climate Program (WMO); svetovni klimatski program
WMC	World Meteorological Centre; svetovni meteorološki center (v okviru WMO)
WMO	World Meteorological Organisation; Svetovna meteorološka organizacija (sedež v Ženevi)
WWW	World Weather Watch (WMO); svetovno meteorološko bedenje po programu WMO
ZHMZ	Zvezni hidrometeorološki zavod SFRJ

VIRI

- Atlas International des Nuages, V-1, WMO, Geneve 1965, 165 str.
- Glossary of Meteorology (ed. R. E. Huschke), American Meteorological Society, Boston 1959, 638 str.
- Glossary of Terms Used in Agrometeorology (enlarged ed.), WMO, CAgM Rep. No. 20, Geneve 1984, 244 str.
- International Cloud Atlas, Vol. 1 (revised ed. 1975), WMO, Geneve 1975, 155 str.
- International Meteorological Vocabulary, WMO - No. 182, TP. 91, Geneve 1966, 276
- Leksikoni Cankarjeve založbe, Ljubljana:
Fizika, 1979, 255 str.
Geografija (3. izd.), 1985, 272 str.
Matematika (2. natis), 1984, 227 str.
Okolje (2. izd.) 1982, 279 str.
- Međunarodni atlas oblaka, sveska I - Priročnik za osmatranje oblaka i drugih meteora, Savezni hidrometeorološki zavod, Beograd 1988, 237 str.
- Meteorologija (Hočevar-Petkovšek, tretja, popr. izdaja), Partizanska knjiga, Ljubljana 1988, 219 str.
- Meteorological Glossary (Fifth ed.), Her Majesty's Stationary Office, London 1972, 319 str.
- Meyers kleines Lexikon, Meteorologie, Meyers Lexikonverlag, Mannheim 1987, 496 str.
- Razprave - Papers (periodika), Društvo meteorologov Slovenije, Ljubljana 1957-1988
- Slovar slovenskega knjižnega jezika, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Državna založba Slovenije, Ljubljana:
Prva knjiga (A-H), 1970, LXII + 844 str.
Druga knjiga (I-Na), 1975, 1030 str.
Tretja knjiga (Ne-Pren), 1979, 1076 str.
Četrta knjiga (Preo-Š), 1985, 1125 str.
- Trojezični meteorološki slovar, Društvo meteorologov Slovenije, Ljubljana 1965, 62 str.
- WMO-Bulletin (periodika), World Meteorological Organisation, Geneve 1970-1989

Druga strokovna meteorološka literatura iz knjižnic: Katedre za meteorologijo, VTOZD Fizika, FNT in Hidrometeorološkega zavoda SR Slovenije.

KAZALO

Uvod	5
Slovar	11
Priloge	109
1. Klasifikacija oblakov	111
2. Pregled kombinacij oblakov	113
3. Klasifikacija meteorjev, razen oblakov, z znaki	114
4. Vetrovi	117
5. Meteorološki simboli	118
6. Kratice	122
Viri	125
Kazalo	127

Ljubljana, 1930

METEOROLOŠKI TERMINOLOŠKI SLOVAR

Glavna urednika
Zdravko Petkovšek in Zvonka Leder

Uredniki
Miran Borko, Andrej Hočevnar, Jože Rakovec,
Jelko Urbančič, Majda Vida

Izdala
Slovenska akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani
in
Društvo meteorologov Slovenije

Obdelava in natis s programom STEVE Primoža Jakopina
Marija Djurovič, Alenka Koren, Peter Weiss

Razmnoževanje Pleško, Ljubljana
Naklada 2000 izvodov

Ljubljana 1990

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

000000058366

METEOROLOŠKI TERMINOLOŠKI SLOVAR

Glavna urednica

Zbirsko Petrovsek in Zvonka Lebar

Uredniki

Miran Borca, Andrej Hober, Jozef Rakovec

Jelko Uršič, Maja Vira

Izdala

Slovenska akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani

in

Državno meteorološko slovenija

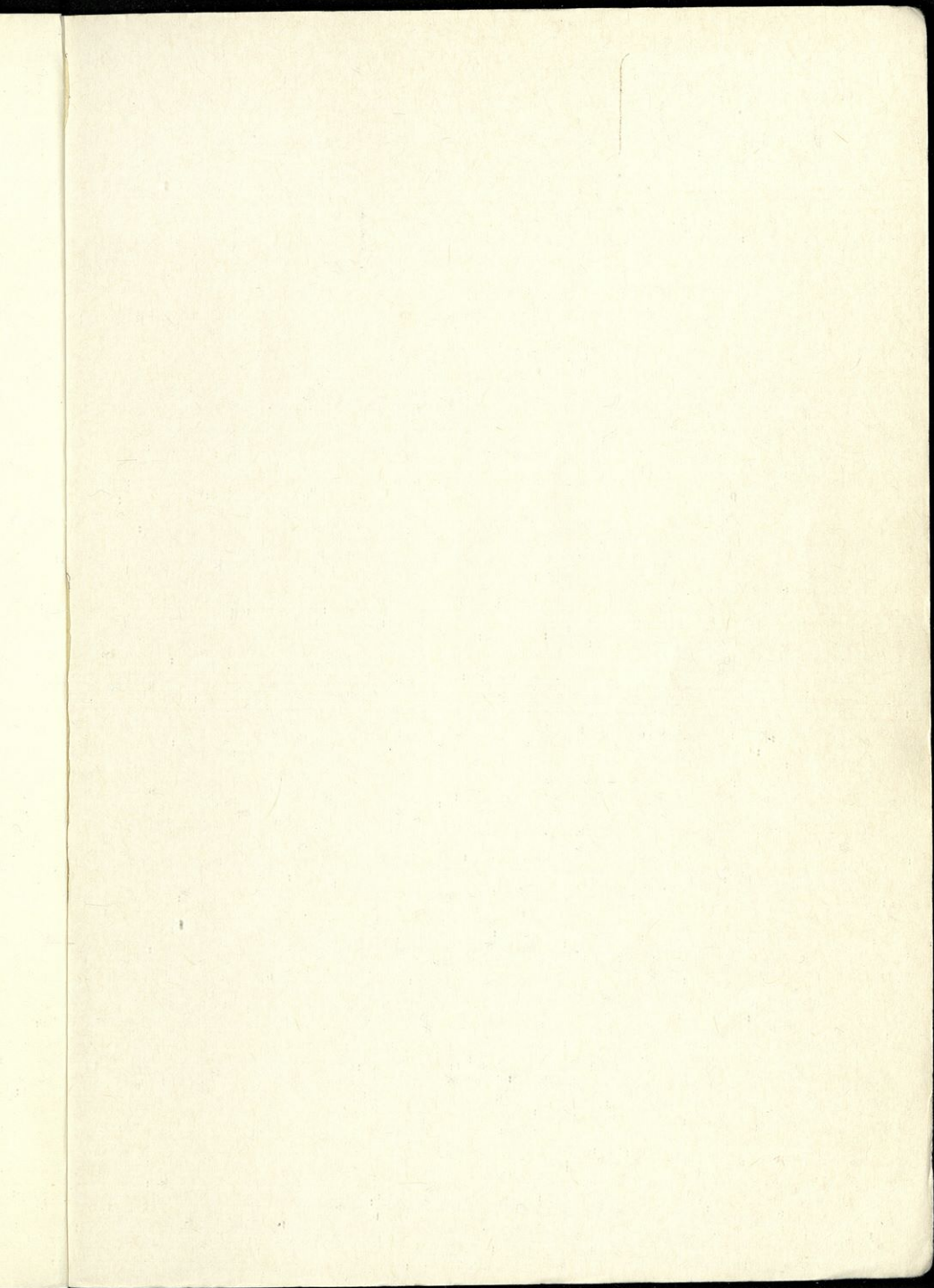
Uredila in napisala v programu STEVE Prizmo Jakobina

Matija Djurovič, Alanka Karas, Peter Weiss

Karminofarva, Ptiska, Ljubljana

Naklada 2000 izvodov

Ljubljana 1999

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

418951